

2

Inv. St. 347

razvoja, - in glede na to, da pedagogika še ni obdelala mnogih problemov, izhaja iz nastalih sprememb in potreb znanstveno raziskovalnega dela "Kriminalna prevencija in osnovnošolski otroci"

odličen prispevek k izboljšanju pedagoških projektov osnovne šole. Zdi se mi, da predloženo delo oceniti kot zgle-

dan primer širine znanstvenih naporov in odličnega poslušanja

a/ Splošno mnenje

1. Problem, ki ga je raziskal Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani v okvirih predloženega znanstveno raziskovalnega dela, presega tako po svoji aktualnosti kakor po svoji pomembnosti strokovno področje kriminologije. Kriminalna prevencija pri osnovnošolskih otrocih ne pomeni samo upadanja števila mladoletnih delinkventov, ampak pomeni tudi velik prispevek k realizaciji najvažnejšega vzgojnega cilja naše družbe: razvijati otroke v zdrave osebnosti. Zlasti iz tega razloga je treba oceniti predloženi elaborat ne samo kot utemeljen, ampak tudi kot družbeno pomemben.

Postavljeni program študije je po svojih obrisih čist. Artikulacija raziskave je solidna, navznoter in navzven pravilno komponirana.

Izvršitev programa je adekvatna naslovu naloge. In bi ga kazalo pojasniti, če predlagatelj naloge želi, da bi brali in razumeli pravico tudi ljudje, ki niso krimi-

2. Izbrana metoda je standardna in ustreza vsem načelom znanstvenega dela. Ta ocena velja za nalogo kot celoto, pa tudi za vsako poglavje posebej razen za poglavje "Rezultati" /str. 55-68/, ki ga ne želim in ne morem metodološko oceniti, ker nisem izšolan statistik.

"Pri svojih raziskavah - - - ne niso poslušali le spisovnega

3. Pomembnost dobljenih rezultatov je po moji sodbi dvojna:
- naloga je po mojem mnenju dragocen znanstven prispevek k raziskovalnim naporom kriminologije kot stroke,
 - naloga pa ni nič manj pomemben prispevek k poglobitvi pedagoškega dela z osnovnošolskim otrokom. Glede na to, da danes naša šola še ni uspela poiskati in opredeliti vzgojnih metod, ki bi se prilegale tako doseženemu družbenemu razvoju kakor spremenjenemu položaju otroka znotraj tega

razvoja, - in glede na to, da pedagogika še ni obdelala mnogih problemov, izhajajočih iz nastalih sprememb in potreb naše družbe, je predloženo delo Kriminološkega inštituta odličen prispevek k izboljšanju pedagoških projektov osnovne šole. Zdi se mi, da smemo predloženo delo oceniti kot zgle-

den primer širine znanstvenih naporov in odličnega posluha, za izrazito poudarjene družbene potrebe.

b/ Podrobna mnenja

Opomba: citiram stran in odstavek.

2/2 + "V postopku zoper mladoletnega storilca kaznivega dejanja je postavitve prognoze še bolj izrazita pri izrekanju vzgojnih ukrepov." Vprašanje je, če ta trditev /v praksi/ drži. Mislím, da bi bilo pravilneje reči: je še bolj potrebna; ali: željena; ali: koristna

2/3 : "Pravniki... so ob prognozah šteli, da je manj nevaren tisti..." Bolje bi bilo: šteli za manj nevarnega tistega...

3/1 : "nevarno stanje storilca" - pojem nestrokovnjaku ni jasen in bi ga kazalo pojasniti, če predlagatelj naloge želi, da bi brali in razumeli razpravo tudi ljudje, ki niso kriminologi

7/1 : "... je preverjanje ... prognoz ... pokazalo prognoz, da so bile napačne" - pravilno: ki so bile napačne

10/2 : "Enakomerno vrednotenje točk sta skušala odstraniti zakonca Glueck..."

70/1 : "Pri svojih raziskavah se niso posluževali le spisovnega gradiva" - kdo poleg obeh zakoncev?

57/3 in

58/1 : Zdi se mi, da sta v tem odstavku identificirani dve različni kategoriji: slab učni uspeh in motenje šolskega dela. Če se pojavlja pri višje inteligentnih otrocih motenje dela v šoli /zaradi premajhne obremenjenosti/, še ni nujno, da pride do slabega uspeha.

- 86/1 : Niti opredelitev niti interpretacija negativnega šolskega uspeha nista neoporečni.
- 93/1 : Opredelitev: iz razprave ni dovolj jasno, kaj je smatral raziskovalec za negativen učni uspeh. Iz konteksta na nekaterih mestih razprave povzeman, da je raziskovalec pri tem mislil na otroke, ki razred ponavljajo. Jasno pa to ni nikjer povedano, pa bi moralo biti iz najmanj dveh razlogov: prvič je učni uspeh eden izmed treh virov podatkov in, kakor se je v razpravi pokazalo, pomemben vir, torej mora biti ostro opredeljen, - drugič pa je razprava napisana l. 1963, ko veljajo v osnovni šoli novi predpisi o napredovanju učencev, ki omogočajo učencu napredovanje ob več negativnih ocenah. Vprašanje "negativnega uspeha" je torej dovolj zamršeno.
- Interpretacija: v razpravi so omenjeni nekateri domnevani izvori negativnega učnega uspeha; mislim, da bi bilo treba navesti vsaj še nekaj drugih, če se je že raziskovalec odločil, da se bo - čeprav na kratko - zadržal pri njih.
- 104/1 : odlična misel
- 94-109 : ocena ankete
- 61/1 : predlog je odličen; če bi se realiziral - sodim, da je za njegovo popularizacijo treba storiti tako na šolskih forumih kakor na terenu samem vse, kar je možno, da se realizira -, bi sedanje delo s problematičnimi otroki dobilo jasno fiziognomijo in strokovno neoporečno usmerjen kurz.
- 112, 113 :
- 115/1 :
- 70/1 : razumem, da se je raziskovalec moral odločiti za nek kriterij klasifikacije /enkratni storilec, povratnik/; vendar se mi zdi koledarska meja klasifikacije spodrsna: enkratni storilec je napravil morda v 1 letu 10 prestopkov, povratnik morda v dveh letih samo 2. In vendar spada prvi v lažjo kategorijo kakor drugi.
- 117/2 :
- 120/1 : manjka sugestija /opredelitev/ ter korenitih sprememb.

- 86/1 : zdi se, da samo zgodnje /enkratno/ ugotavljanje problema-
vidih: tičnosti problema ne zajema globlje. Raziskovalec pravi:
poseben "Ker pa smo ankete izvršili, ko so bili otroci v 2. raz-
redu, je očitno, da so glede takrat neproblematičnih an-
ketirancev morale kasneje nastopiti posebne življenjske
razmere, ki so pogojevale njihova kazniva dejanja."
Dejstvo, da se otrokove življenjske razmere lahko za nje-
gov razvoj odločujoče spremenijo, je najbrž nesporno in
je treba to pri nekem odstotku otrok pričakovati. - Mislim
Ljubljana pa, da je treba ob problemu zgodnjega ugotavljanja proble-
matičnosti pomisliti še na sledeče: otrok je v 2. razredu
osebnostno še dokaj neizdelan; do stabilnejšega struktui-
ranja osebnosti pride praviloma v tako imenovani "nega-
tivni fazi" /obdobje pred nastopom pubertete/. Ali ne bi
kazalo ankete 2. razreda ponoviti v 5. razredu? Vem, da
ta postopek skomplicira in spremeni celotni zasnutek re-
ševanja problema kriminalne prevencije. Tabeli na strani
73 in 79 pa po moji sodbi vendarle govorita za to, da bi
se bilo treba najbrž tega lotiti.
- 104/1 : odlična misel, ki naj bi ne ostala na papirju.
- 94-109: ocena ankete "Kaj praviš, kdo je?" bi zahtevala nekoliko
globljo pedagoško interpretacijo, zlasti ker je to eden
izmed 3 virov podatkov /zlasti glede na faktor odioznosti
ankete za otroka - glej str. 104/.
- 112,113: zaključki so odlični.
- 115/1 : pomislek je utemeljen, ni pa izvedljiv, ker so učenci
2. razreda premladi, da bi obvladali anketo globalno.
- 116/1 : gotovo je sugestija, da je treba z raziskavami nadaljevati
/zlasti glede števila motenj, ki jih je treba zajeti v
raziskovalno obzorje/, utemeljena in vredna upoštevanja.
- 117/2 : ni jasno, zakaj in kako bi morale biti vključene v program
vzgojne pomoči vse upravno osebje šole /večji vpogled v
problematiko motečih in motenih otrok"/.
- 120/1 : manjka sugestija /opredelitev/ ter korenitih sprememb.

Inštitut za kriminologijo
pri pravni fakulteti v Ljubljani

SEZNAM	III
SKLADICE	7
SKLEPI	9
1. Uvod in vsebinski pregled	1
2. Program raziskave	3
3. Metodološki pristopi	12
4. Statistični pregled	14
SKLEPI	
KRIMINALNA PREVINILCA IN OSNOVNOŠOLSKI OTROCI	
1. Namen raziskave	17
2. Metodološki pristopi in postopki	18
3. Sklepi	19
4. Statistični pregled	20
5. Razprava	21
- Metodološki	21
- Vrednotenje in delovanje	22
- Statistični pregled in delovanje	27
- Sklepi	28
- Statistični pregled	31
- Statistični pregled	37
6. Sklepi	38
Ljubljana, decembra 1963	
Financirali:	
Sklad Borisa Kidriča v Ljubljani	
Republiški sekretariat za socialno varstvo SRS v Ljubljani	
Republiški sekretariat za šolstvo SRS v Ljubljani	
Rezano v 8 izvodih	

VSEBINA

	Stran
PREGOVOR	III
SODELAVCI	V
KRIMINALNA PROGNOZA (Bronislev Skoberne)	1
1. Pojem in veste kriminalne prognoze	2
2. Prognoza povratka	8
3. Zgodnja prognoza	22
4. Nadaljnji razvoj prognostičnih pripomočkov	34
KRIMINALNA PREVENCIJA IN OSNOVNOŠOLSKI OTROCI (Katja Vodopivec)	37
1. Namen raziskave	38
2. Izdelava predlog in poskusno anketiranje	38
3. Zbiranje podatkov	47
4. Obdelava gradiva	50
5. Rezultati	55
- Problematičnost	55
- Viri podatkov in delinkvenca	56
- Stopnja problematičnosti in delinkvenca	57
I. varianta	58
II. varianta (Marjan Blejec)	61
Primerjava obeh variant (Marjan Blejec)	67
6. Kazniva dejanja anketirancev (Bronislev Skoberne)	69
7. Primerjava naših rezultatov s rezultati, dobljenimi v ZDA (Katja Vodopivec)	90
8. Ocena ankete "Kaj previš, kdo je?" (Katja Vodopivec - Vinke Skalar)	94
9. Sklopi (Bronislev Skoberne - Vinke Skalar)	110
Priloge	122
1. Vprašalna pola za učitelje s ponderi	123
2. Kaj previš, kdo je?	125
3. Abecedni seznam učencev	128
4. Navodila testatorjem	129
5. Anketa o šolskem otroku I., III.	133
6. Anketa o šolskem otroku II.	137
7. Primerjava odgovorov otrok in staršev na ista vprašanja	141

P R E D G O V O R

Z raziskavo o kriminalni prevenciji in osnovnošolskih otrocih smo hoteli razgrniti problem obravnavanja notenih in notečih otrok v naših osnovnih šolah. Kot kaže, se tega problema premalo zavedamo. No, to ne velja le za nas, največ je tudi v svetu podobno. Različne raziskave in slasti poročila na obeh kongresih Organizacije združenih narodov o preprečevanju hudodelstva in postopanju s obsojenimi (leta 1955. v Ženevi in leta 1960. v Londonu) ponovno opozarjajo na ta pereč problem. Skladno s tem se na šolo postavlja vedno večja zahteva, ker so raziskave pokazale, da je eminentna izhodiščna točka za zgodnje odkrivanje notenih in notečih otrok. S tem in pa s čim prejšnjim obravnavanjem takih otrok bi šola lahko učinkovito posegla v prevencijo proti delinkvenci. Da bi prikazali kompleksnost te problematike, smo v našo raziskavo vključili tudi sestavek o kriminalnih prognozah. V tem sestavku smo se slasti omejili na statistične prognoze, ki se vedno bolj izpopeljujejo in postajajo upoštevna pripomoček za sestavo kriminalnih prognoz.

Pri naši raziskavi so nam uspešno pomagali številni sodelavci (glej spisek na str. V). Le s njihovo pomočjo in prisadevnostjo smo lahko izvršili potrebna opazovanja. Ob koncu naše raziskave se vsem iskreno zahvaljujemo. Naša shvala velja tudi številnim razrednikom ljubljenskih osnovnih šol, ki so

IV.

nam skozi sedem let natančno sporočali šolske uspehe svojih učencev. Končno se zahvaljujemo tajništvu za notranje sodeve okrajne skupščine v Ljubljani, ki nam je onogočilo vpogled v evidenčne knjige in spise mladoletnih sterilcev ksenivih dejanj od leta 1955. do vključno 1962.

Registroke sta nam, razen Sklada Borisa Kidriča v Ljubljani, financirala tudi republiška sekretariata za socialno varstvo in šolstvo SRS. Vsem trem financerjem se zahvaljujemo, da smo s njihovo pomočjo lahko krili materialne stroške te longitudinalne študije.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1963

Inštitut za kriminologijo
pri pravi fakulteti
v Ljubljani

Sodelavci:

1. Ahtik Vito, diplomiran psiholog, v Ljubljani
2. Barlič Minka, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
3. Blejce dr. Marijen, prof. Ekonomske fakultete v Ljubljani
4. Božič Ljubo, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
5. Brinovec Heda, slušatelj psihologije v Ljubljani
6. Dreflak Franc, slušatelj pravne fakultete v Ljubljani
7. Horvat Štefan, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
8. Hus Roman, slušatelj psihologije v Ljubljani
9. Jelenc Danica, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
10. Kernc Dragica, uslužbenka inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani
11. Kranar Metka, slušatelj psihologije v Ljubljani
12. Krošelj Nevenka, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
13. Lovinčič Breda, uslužbenka tajništva za notranje zadeve okrajne skupščine v Ljubljani
14. Mašera Ivan, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
15. Počjek Vid, slušatelj psihologije v Ljubljani
16. Petrovič Oto, diplomiran psiholog v Ljubljani
17. Pirš Andrej, slušatelj pravne fakultete v Ljubljani
18. Pungarčar Ljudmila, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani

VI.

19. Rupnik Pavle, slušatelj psihologije v Ljubljani
20. Saksida Stane, slušatelj filozofije v Ljubljani
21. Skaberne dr. Bronislav, višji znanstveni sodelavec inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani
22. Skelar Vinko, klinični psiholog, psihološke - medicinskega centra republiškega sekretariata za notranje zadeve SRS v Ljubljani
23. Šebek Levin, diplomiran psiholog v Ljubljani
24. Škerlj - Sojcar Tita, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
25. Virant Mira, slušatelj Višje šole za socialne delavce v Ljubljani
26. Vodopivec dr. Katja, višji znanstveni sodelavec inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani
27. Zajec Bna, uslužbenka inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani
28. Zajec Zlatka, bibliotekarka inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani

Pejzen in vrste kriminalne prognoze

Kriminalna prognoza želi napovedati verjetnost kriminalnega ponašanja določene osebe. Namen kriminalne prognoze je izogniti se zlu, škodi in stroškom s pravočasnim spoznanjem osebnosti storilca kaznivega dejanja, da bi se lahko s odgovarjajočim tretnjem preprečila ponovna kršitev pravnega reda. Z vedno večjim upoštevanjem osebnosti storilca v kazenskem postopku in s streljenjem, da se v kazenskem postopku osebnosti storilca izreče čim bolj adekvatna kazenska sankcija, so se tudi v vedno večji meri pojavljali poskusi izdelati primerne metode za postavitveur se da točne kriminalne prognoze.

Sodišče naleti na problem kriminalne prognoze, ko odmerja kazen (posebno povratnikom) in oblasti ko izreka pogojno obsodbo. Nadalje se kriminalne prognoze ponembno v izvrševanju kazni in končno pri pogojnem odpustu. V postopku zoper mladoletnega storilca kaznivega dejanja je postavitveur prognoze še bolj izrazita pri izrekanju vzgojnih ukrepov, oblasti še gre za uporabo strožjega nadzorstva in zavodskih ukrepov. Pri slednjih pa je prognoza še prav posebno odločilna ob odpustu iz vzgojnih zavodov.

Pravniki, vesani na svoja tradicionalna pojmovanja, so ob prognosah šteli, da je manj nevarna in da se da lažje resocializirati tisti, ki je storil manj hude kaznivo dejanje. Tistega pa, ki je storil hujše kaznivo dejanje, so šteli za bolj nevarnega in za je treba zavoljo tega tudi za dalj časa

odzvzeti prostost. Takemu predvidevanju nasprotuje izsledok kriminološke znanosti, da ni neke skladnosti med nevarnim stanjem storilca in težo kaznivega dejanja in celo tudi ne med nevarnim stanjem in ponavljanjem kaznivih dejanj¹. Zevolje tega so strokovnjaki različnih strok skušali na različne načine ugotoviti stopajo družbene nevarnosti storilca kaznivega dejanja in tudi napovedati njegov bodoči razvoj. Take znanstvene kriminalne prognoze se takom rasvoja izhajale iz treh različnih ishodišč. Po tem razlikujemo lahko tipološke, klinične in statistične prognoze².

Prve, tipološke prognoze, so slonole na različnih antropoloških značajih storilca kaznivega dejanja. Ko se se lombrosijanske ideje izkazale za nevdržne, so se tipološke prognoze prenesle na področje psihologije in psihiatrije. Bodoče ponašanje storilca kaznivega dejanja se je začelo predvidevati na podlagi motenj v inteligenci osiroma motenj v značaju ali na podlagi kombinacij obeh motenj. Te prognoze štotojeje motnje v inteligenci in motnje v značaju za bistveni element kriminalne prognoze.

Klinična prognoza si prizadeva zajeti človeku lastno dinamičnost in temelji na opazovanju in proučevanju osebnosti

¹ Molinario, La peligrosidad como fundamento y medida de la responsabilidad, Primer congreso Latino Americano de Criminología, Buenos Aires 1939, 1 sv., str. 221.

² Pinatel, Prognoza antisocialnega ponašanja, Kriminalistična služba 1950, str. 252 - 257.

sterilca kaznivega dejanja. Prognoza se postavlja po skupinski obdelavi različnih podatkov, zbranih na podlagi razgovorov, subjektivno objektivno mnenje, zdravniških pregledov in psiholoških testov, ki se nanašajo na dinamično strukturo osebnosti. Zbrani podatki se želi dati objektivni značaj na skupnem sestanku vseh strokovnjakov v tem smislu, da se izdelata sintetično in sinhronizirano mnenje o osebnosti storilca kaznivega dejanja in njegovem nadaljnjem obnašanju.

Iz strahovanja, da bi se klinično ugotovljena realnost nevarnega stanja statistično potrdila, se nastale statistične prognoze. Metoda statistične prognoze omogoča sintezo vseh faktorjev, ki lahko služijo za učinkovito prognozo. Statistična metoda naj služi kot pripomoček praktike pri postavljanju kriminalne prognoze.

Na III. kriminološkem kongresu v Londonu leta 1955. se je postavilo vprašanje, kakšne so razlike med klinično in statistično prognozo. Nekateri so poudarjali, da je klinična prognoza bolj individualizirana in zato edine sprejemljiva. Drugi so zopet trdili, da je statistična prognoza preveč shematizirana in zato nesprejemljiva. Mehl primerja klinično in statistično metodo prognoziranja. V ta namen je podrobno analiziral 20 raziskav, ki so skušale oceniti uspešnost klinične in statistične prognoze. V svojem delu je ugotovil, da ni upravičeno dogmatično in samozadovoljno zatrjevanje nekaterih kliničnih delavcev, da je klinična prognoza boljša od statistične. V približno polovici raziskav je verodostojnost obeh

prognoz onaka, v drugi polovici rezultat pa se je klinična prognoza izkazala definitivno za slabše³.

Če upoštevamo, da ocena testov, ki se uporabljajo pri postavljanju klinične prognoze, temelji na statističnih metodah in da je statistična prognoza znanstveni rezultat klinične prognoze, potem kaže, da med obema prognozama ni večjih razlik. V določenih primerih bi treba koordinirati obe vrsti prognoz, v ostalem pa bi uporaba ene ali druge prognoze odvisna od namena prognoze same. Klinična prognoza bi bolj primerna za določitev tretmana v izvrševanju nekaterih kazenskih sankcij. S statistične prognoze bi kazalo včasih preveriti klinično prognozo. Razen tega pa bi statistična prognoza lahko učinkovito služila v znanstvene svrhe⁴ ali v selekcijske namene⁴.

Podatki za postavljanje prognoz se se zbirali po različnih metodah. Razvojne lahko razlikujemo tri metode sestavljanja kriminalnih prognoz in sicer: intuitivno, kriminalno biološko ali metode vprašalnika in metode točkovanja⁵.

³ Mechi, *Clinical Versus Statistical Prediction*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1958, str. 119.

⁴ Vodopivec, *Krminologija - Krminologija kao primjenjivana nauka*, predavanja na nastavi III. stupnja, Zagreb, 1961, str. 51.

⁵ Lafarens, *Zur Problematik der kriminologischen Prognose*, *Zeitschrift für die gesamte Strafwissenschaft*, Bd 68, 1956, str. 237, 238.

Singer, *Ispitivanje ličnosti okrivljenog s osvrtnom na mlađe punoljetne osobe*, *Naša zakonitost*, Zagreb, 1961, str. 98.

Vouk, *O kriminološkoj prognozi*, *Naša zakonitost*, Zagreb, 1961, str. 406.

Pri prvih kriminalnih prognozah se se podatki zbirali intuitivno. Sodniki in zdravniki penitenciarne zavodov so postavljali prognoze o bodočem obnašanju storilcev kaznivih dejanj na podlagi opazovanja storilcev kaznivih dejanj, svojih poklicnih izkušenj in poznavanja ljudi v svesi s spisovnim gradivom. Pri tem se iskoriščali svoje življenjske izkušnje in znanje psihopatologije. Končne sodbe o osebnosti so se delale zelo pogoste pod vplivom subjektivnih momentov in vtisov. Intuitivne prognoze so se večkrat izkazale za napačne. Tej metodi manjkajo zadostni racionalni kriteriji, razen tega pa je mogoča dokajanja sanovolja.

Da bi se dosegla večja natančnost prognoz, se je v Hončiji in Avstriji v svesi s razvojem kriminalno biološke sluhbe razvila metoda vprašalnika. Ta metoda se je prvič posluževala znanstvenih dognanj biologije, medicine - zlasti psihiatrije - in psihologije. Skupno sestavljeni vprašalniki so se stekali na določenem zbirnem mestu, kjer so iz vsebovanih podatkov sestavili prognoze hres osebnega poznavanja storilca. Ocena osebnosti je postala bolj objektivna, ker je bilo na razpolago večje število smotrno zbranih podatkov. Ugotovilo pa se je, da so vprašalniki vsebovali tudi velike števile za psihološko oceno storilca nepomembnih in postrežnih podatkov. V končni posledici se je tudi ta metoda posluževala v večji ali manjši meri intuicije in se ni obnesla. Pri preverjanju teh prognoz po Schledtu, Meyrweitu in Schwabu se je 27 % neugodnih prognoz in 40 % ugodnih prognoz izkazalo za napačne⁶.

⁶ Exner, *Kriminalologie* 1949, str. 307.

Kljub kasnejšim dognanjem kriminalne biologije je preverjanje po tej metodi sestavljenih kriminalnih prognoz v kazenskem zavodu Bruchsal pokazalo v letu 1948/49 23 % ugodnih in 19 % neugodnih, v letu 1949/50 pa 11 % ugodnih in 34 % neugodnih prognoz, da so bile napačne⁷. Ker so te prognoze nastajale tudi bolj enostransko po zdravstvenih, bioloških in psiholoških vidikih, ne pa po kriminoloških in kriminalno političnih, so bile dokaj kritizirane.

Metoda točkovanja se je razvila na podlagi statističnih raziskav v 20. in 30. letih sedanjega stoletja. Po tej metodi se sklepa na bodoče obnašanje storilca iz faktorjev, ki se se najbolj pogosto ugotovili pri opazovanju večjega števila povratnikov. Po statistični obdelavi faktorjev, ki se pojavljajo pri večjem številu opazovanih storilcev, ki so zaradi kaznivega dejanja ponovno prišli pred sodišče, se sestavljajo prognostične tablice. Na podlagi tablic se s pomočjo določenih faktorjev želi matematično - statistično napovedati verjetnost povratka pri drugih storilcih kaznivih dejanj. Te tablice so sestavljene na principu, da se osebe s podobnimi obeležji in lastnostmi obnašajo praviloma podobno in da se na izkušnjah velikega števila probantov v danem primeru z zadostno gotovostjo lahko predvidi obnašanje človeka, ki kaže slične lastnosti kot celotna skupina.

⁷ Leferenz, Probleme der kriminologischen Prognose, Kriminalbiologische Gegenwartsfragen, Heft 3, 1958, str. 36.

⁸ Hare, Predicting Parole Success, Journal of Criminal Law and Criminology, vol. XIV (1923) str. 403 - 413.

V nadaljnjem bomo prikazali razvoj statističnih prognoz in prognostičnih tablic, ki se vedno bolj uveljavljajo kot pripomoček za postavljanje kriminalnih prognoz. To pa zato, ker skušajo statistične prognoze nadomestiti subjektivna mnenja s objektivno merljivimi faktorji.

Prognoza povratke

Sestavljanje kriminalne prognoze na podlagi točkovanja se je začelo v Zedinjenih državah Amerike. Leta 1923. je Warner⁸ raziskal kazenske spise 680 pogojno odpuščenih obsojencev iz kazenskega zavoda v Massachusetts. Na podlagi spiska 60 faktorjev o socialnem zadržanju pred oddajo v zavod, je skušal ugotoviti, ali se skupina povratnikov razlikuje od skupine nepovratnikov. Pri tem je prišel do negativne ugotovitve, iz česar je sklepal, da ni mogoče postaviti prognoze o bodočem socialnem ponašanju odpuščenih obsojencev na podlagi ponašanja pred oddajo v zavod.

Hart je kritično preveril raziskavo Warner-a. Na podlagi istega gradiva je prišel do zaključka, da se sicer ne more dati poedinim faktorjem socialnega ponašanja pred oddajo v zavod prognostičen pomen, da pa more biti nakopičenje določenih faktorjev iz Warnerjevega spiska faktorjev prognostično pomembno.⁹

⁸ Warner, Factors Determining Parole from the Massachusetts Reformatory, Journal of Criminal Law and Criminology, vol. XIV (1923) str. 172 - 207.

⁹ Hart, Predicting Parole Success, Journal of Criminal Law and Criminology, vol. XIV (1923) str. 405 - 413.

Leta 1928. je ameriški sociolog Burgess¹⁰ s svojim pomočnikom Tibbittsom raziskal, slično kot Warner, sodne spise 3.000 pogojno odpuščenih obsojencev in sicer po 1.000 iz kazenskih zavezd Joliet, Pontiac in Menard v državi Illinois. Pri svoji raziskavi si je Burgess postavil vprašanje: kateri faktorji v socialnem vedenju osebnosti pred in med izvrševanjem kazni so odločilni, da se nekateri obsojenci obnašajo po pogojnem odpustu dobro, drugi pa slabo? Po skrbnem raziskovanju je sestavil spisek 21 faktorjev¹¹. Ti faktorji so ime-

¹⁰ Burgess, Factors Determining Success or Failure on Parole v Bruce, Harbo and Burgess, Parole and the Indeterminate Sentence, Journal of Criminal Law and Criminology, vol. XIX (1928), str. 205 - 269.

¹¹ 1. Vrsta kaznivega dejanja, 2. Število sosterilcev pri zadnjem kaznivem dejanju, 3. Narodnost očeta delinkventa, 4. Odnosi v družini, 5. Zakonske razmere, 6. Ali gre za enkratnega prestopnika, priložnostnega, sterilca iz navede ali poklicnega sterilca, 7. Socialni tip (potepuh, brezposelni, gangster), 8. Okraj, kjer je bil prijet, 9. Krog, iz katerega delinkvent izhaja: druženje s prijatelji itd., 10. Soseska (stanovanje v hišah, v delovnih četrtih itd.), 11. Obnašanje v zavodu, 12. Stališče sodišča in javnega tožilca za ali proti omilitvam v izvrševanju kazni, 13. Aretacije ob zadnjem dejanju, 14. Vrsta in trajanje kazni ob zadnji obsodbi, 15. Trajanje izdržane kazni pred pogojnima odpustom, 16. Predkazni, 17. Delovne razmere pred obsodbo, 18. Disciplinske kazni v zavodu, 19. Starost pri pogojnem odpustu, 20. Duševno razvojno stanje v času odpusta in 21. Psihiatrično mnenje osebnosti.

li izključno socialno vsebino, le dva (20., 21.) sta se nanašala na biopsihološke lastnosti osebnosti. Nato je Burgess izračunal kvoto povratništva za vsak faktor in to kvoto primerjal s splošno ugotovljenim povratništvom v vseh treh zavodih. Če je bila kvota povratništva za posamezni faktor nižja od splošno ugotovljenega povratništva, je priznal temu faktorju točko v dobro. Pri negativni alternativni se faktor ni štel. Po tem je Burgess po točkah klasificiral obsojence in je vsakemu obsojencu pri ugodnem faktorju priznal eno točko v dobro. Čim več točk je dobil posamezni obsojenec, ki je bil predviden za odpust, tem ugodnejša je bila, glede na možnost povratka, njegova kriminalna prognoza. Po številu doseženih točk je grupiral obsojence v 9 skupin in je za vsako skupino izračunal verjetnostni odstotek povratka. Tako sestavljena tablica je pokazala, da je pri doseženih 16 do 21 točk (68 oseb I. skupine) bila verjetnost povratka 1,5 %, pri doseženih 2 - 4 točk (pri 25 osebah iz IX. skupine) pa 76 %.

Burgessova tabela ima to prednost, da je sestavljena na temelju relativno malega števila lahko razumljivih faktorjev socialnega značaja. Njihova pomanjkljivost pa je v tem, da imajo faktorji enako točkovno vrednost, dasi se po teži med seboj zelo razlikujejo. Kljub tem pomanjkljivostim je Burgessova zasluga v tem, da je poskušal izdelati novo metodo za kriminalne prognoze in da temelji v bistvu vse ostale metode po točkovanju na njegovih osnovnih postavkah.

Enakomerno vrednotenje točk sta skušala odstraniti zakonca

Sheldon in Eleanor Glueck s svojimi številnimi poskusi¹² ustvariti zanesljivejšo metodo za sestavo kriminološke prognoze. Njihove raziskave so bile zelo obsežne in natančne. Pri svojih raziskavah se niso posluževali le spisovnega gradiva, marveč so socialni delavci tudi intervjuvali pogojno odpuščene zapornike. Zaradi večje matematične natančnosti sta mogla zakonca Glueck skrajšati število za povratništvo pomembnih faktorjev na sedem¹³. Vsakega od teh sedmih faktorjev sta razdelila v podskupine in sta za vsako podskupino izračunala verjetnostni odstotek. V nasprotju z Burgessom sta Glueckova utežila vsak posamezni faktor z odstotno postavko, ugotovljeno pri povratnikih. S tem sta upoštevala kriminogeno težo vsakega posameznega faktorja. Pri posameznem probantu sta procentne kvote posameznih podanih faktorjev seštela. Tako sta dobila seštevek od 274 do 476 točk. V mejah tega razpisa sta preverjala obnašanje 500 probantev skozi tri leta po pogojnem odpustu in razdelila opazovano skupino v štiri kategorije. Nato sta izračunala verjetnost povratka za vsako kategorijo. Pokazalo se je, da je pri prvi kategoriji od 274 do 325 točk ver-

¹² Five Hundred Criminal Careers, New York 1930., One Thousand Juvenile Delinquents, Harvard University Press 1934, 500 Delinquent Woman, New York 1934.

¹³ 1. Starost in zanesljivost pri delu, 2. pogostnost in teža posameznih kaznivih dejanj, 3. aretacije ob preiskavah, 4. oddaja v kazenski zavod, 5. socialni in ekonomski čut odgovornosti, 6. odkloni v osebnosti in 7. storitev kaznivega dejanja med prestajanjem kazni.

jetnost povratka 7,1 %, pri četrti kategoriji 476 in več točk pa 82,8 %. V svojih nadaljnjih raziskavah sta zakonca Glueck vedno bolj izpopolnjevala svoje metode prognoze, pri čemer sta polagala posebno pozornost na matematično - statistično čim bolj točno preračunavanje teže posameznega faktorja. S svojimi deli sta skušala s metodo verjetnostnega računa že pred obsodbo izdvojiti tiste faktorje socialnega ponašanja, ki naj bi bili v statistično relevantni zvezi s socialnim ponašanjem po pogojnem odpustu.

Prognozične metode Burgessa in zakoncev Glueck so preverjali in še naprej izpopolnjevali Vold¹⁴, Tibbitts¹⁵, Monachesi¹⁶, Van Vechter¹⁷. Drugačne metode prognoze, ki so prav tako upštevale posamezne faktorje socialnega ponašanja odraslih storilcev kaznivih dejanj pred obsodbo, odnosno med izvrševanjem kazni in ki bi vplivali na socialno ponašanje po izvršitvi

¹⁴ Vold, Prediction Methods and Parole, The Sociological Press, Hanover 1934. Prediction Methods Applied to Problems of Classification within Institutions, Journal of Criminal Law and Criminology vol. XXV (1935) str. 202 - 209.

¹⁵ Tibbitts, Success or Failure on Parole Can Be Predicted, Journal of Criminal Law and Criminology vol XXII (1931) str. 41 - 50.

¹⁶ Monachesi, Prediction Factors in Probation, The Sociological Press Hanover 1932, Predicting Probation Success, Probation vol XVII (1939) str. 70.

¹⁷ Van Vechter, A Study of Success and Failure of One Thousand Delinquents, Chicago 1935.

kazni so izdelali še Argow¹⁸, Laune¹⁹, Durea²⁰, Schnur²¹, Schwarz²² in drugi.

Te prognostične metode so bile od nekaterih ameriških raziskovalcev (Vold, Sanders, Schneider, Monachesi, Tolman, Hakeem, Ohlin in Duncan) kritično preverjene²³. Pri tem so postopali večinoma tako, da so za različne grupe pogojno odpuščenih odraslih obsojencev na podlagi prognostičnih tablic sestavili prognoze socialnega ponašanja med pogojnim odpustom. Po preteku dobe pogojnega odpusta pa so primerjali postavljene prognoze s tem, kar se je dejansko zgodilo. Rezultati teh raziskav so zelo razočarali, ker se je mnogo prognoz izkazalo za napačne. Monachesijeva raziskava je celo pokazala, da je enostavna metoda Burgessa na splošno dala boljše rezultate kot pa komplicirane metode, ki so nastale kasneje (n.pr. metoda

-
- ¹⁸ Argow, A Criminal-Liability Index for Predicting Possibility of Rehabilitation, Journal of Criminal Law and Criminology, Vol. XXVI, 1935, str. 561 - 577.
- ¹⁹ Laune, Predicting Criminality, Chicago, Northwestern University Studies in Social Sciences No. 1, 1936.
- ²⁰ Durea, Differential Diagnosis of Potential Delinquency, American Journal of Orthopsychiatry, vol. IX, 1939., str. 34.
- ²¹ Schnur, Predicting Parole Outcome, Focus, vol. XXVIII, 1949, str. 70.
- ²² Schwarz, Prediction of Parole in Prison, Federal Probation, vol. XIII, 1949, str. 36.
- ²³ Glej Frey, Der frühkriminelle Rückfallsverbrecher, Basel 1951., str. 310.

Glueckovih). Zevolje tega veje iz ameriške literature dokajšnja skeptičnost glede uporabe prognostičnih tablic. To tea bolj, ker so postale posamezne metode izračunavanja prognoz zelo zapletene in so zahtevale velike časa.

Nekateri ameriški raziskovalci so združili Burgessovo ozirna Glueckovo metodo izbora prognostično relevantnih statističnih faktorjev iz prejšnjega življenja probanta s Monachesijevim sistemom vrednotenja dinamičnih faktorjev²⁴. Ti faktorji upoštevajo sedanje ponašanje in socialne odnose probanta, ki se ugotovljajo s vprašalnikom. Kombinirana metoda se je v novejšem času izkazala za bolj uspešno²⁵.

²⁴ Glej Hathaway/Monachesi, *Analysing and Predicting Juvenile Delinquency with the MMPI*, Minneapolis 1953, Kvaracous, *Forecasting Juvenile Delinquency*, *Journal of Education*, No. 4, 1956, Balogh/Ramage, *Juvenile Delinquency Proneness, A Study of the Kvaracous Scale*, *Annals of American Sociology*, Washington D. C. 1956, Balogh, *Juvenile Delinquency Proneness*, *The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, No. 6, 1958, str. 615.

²⁵ Glej Weeks, *Youthful Offenders at Highfields*, Ann Arbor 1958, *Reckless in drugs, Self Concept as an Insulator Against Delinquency*, *American Sociological Review*, No. 6, 1956, str. 744, *Reckless i.dr., The Good Boy in a High Delinquency Area*, *The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, No. 1, 1957, str. 18, *Dunits i.dr., A Self Gradient Among Potential Delinquents*, *The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, No. 3, 1958, str. 230 und *Simpson i.dr., Delinquency Potential of Pre-Adolescents in High-Delinquency Areas*, *The British Journal of Delinquency*, No. 3, 1960, str. 211.

V Nemčiji je dal Emmer leta 1935 po svojem povratku iz Amerike pobudo za uporabo ameriških prognostičnih sistemov na nemških obsojencih. Schiedt²⁶ se je prvi lotil tega dela in je po proučitvi 500 spisov zbirnega kriminalno biološkega centra v Münchenu sestavil prognostično tablico, v kateri je upošteval 15 prognostično posebnih faktorjev (1. dedna obremenjenost, 2. snatna kriminaliteta ascendentov, 3. slabe vzgojne razmere, 4. slab šolski uspeh, 5. nedokončan uk, 6. neredno delo, 7. kriminaliteta pred 18. letom, 8. več kot štiri prekazni, 9. posebno hiter povratak, 10. obsodba pri različnih sodiščih, 11. psihopatija, 12. pijančevanje, 13. slabe obnašanje v kazenskem zavodu, 14. odpust iz zavoda pred 36. letom in 15. slabe socialne in družinske razmere po odpustu iz kazenskega zavoda.) Pri tem se je slasti omejeval na take faktorje, ki se se dali ugotoviti iz spisov, da bi tako čimbolj izločil subjektivno presojo. Meyerwerk²⁷ je preveril Schiedtove izsledke na 200 hamburških obsojencih po štirih letih pogojnega odpusta. Podobno raziskavo je izvedel tudi Schwaab²⁸ na 400 obsojencih zaradi premoženjskih

²⁶ Schiedt, Ein Beitrag zum Problem der Rückfallsprognose, München 1936.

²⁷ Meyerwerk, Beitrag zur Bestimmung der sozialen Prognose an Rückfallsverbrechern, Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, Bd 29 (1938) str. 422.

²⁸ Schwaab, Die soziale Prognose bei rückfälligen Vermögensverbrechern, Heft 43 der Kriminologischen Abhandlungen.

deliktov. Pri tem je nastopal menja, da bodo issledki bolj točni, če se bo omejil na grupe storilcev določenega kazni-vega dejanja. Mayrwerk in Schwab sta ugotovila veliko sklad-
nost svojih rezultatov s Schiedtovimi. Nasprotno pa je Francko-
vo²⁹ preverjanje Schiedtove metode točkovanja na relativno
majhnem številu 100 oseb, ki so bili varnostno pridržani
(Sicherungsverwahrung) pokazalo dolne odstopa od teh ugotovi-
tev.

Kohale³⁰ je raziskal posebno skupino mladoletnikov v vsvoj-
nih zavodih. Pri tem je ugotovil, da je precej faktorjev, ki
jih upošteva Schiedt, brez pomena. Razen tega pa se je tudi
pokasalo, da mora biti statistično preračunana prognostična
tablica za obsojence različne starosti različna.

Tudi nekatere prognostične tablice so ocenjevale vse posamezne
faktorje tako, kot je to delal Burgess. Temu se je skušal
izogniti Goročko³¹. Sestevil je prognostične tablice, v ka-
terih je upošteval 9 faktorjev. Vsakemu faktorju je dal vred-
nost od 2 do 10 točk. Glede na teže posameznega faktorja v

²⁹ Franck Soziale Prognosen an Strafgefangenen, Monatschrift
für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform Bd 23 (1937)
str. 209.

³⁰ Kohale, Die Kriminalität entlassener Fürsorgestörlinge
und die Möglichkeit einer Erfolgsprognose, Kriminologische
Abhandlungen No. 33.

³¹ Goročko, Zur Frage der Rückfallsprognose, Monatschrift für
Kriminologie und Strafrechtsreform Bd 30 (1939) str. 35.

³² Meyer, Rückfallsprognose bei unbestimmten Verurteilten der
geringsten, Bonn 1934.

konkretna primeru je prvotno postavljeno vrednost točk ponožil do 4 do 4 krat.

V Nemčiji so sestavili prognostične tablice tudi Strube, Meyer in Brückner. Strubejeve³² tablice sloniijo na petih prognostičnih faktorjih, za katere obstojijo v spisih le grobe navedbe. Zato gre v tem primeru dejansko za intuitivni postopek z vesni napakami takšne vrste prognoze. Meyer³³ je raziskoval spise o izvrševanju kazni 172 mladoletnikov, ki so bili obsojeni na mladoletniški zapor, katerega dolžina trajanja ni bila vnaprej določena, in ki so bili od decembra 1945. do decembra 1951. pogojno odpuščeni. Našel je 26 različnih faktorjev, ki pogojujejo povratek. Ti faktorji se nanašajo na poreklo osebe, vzgojne razmere, šolo in poklicno izobrazbo, vzgojne ukrepe, kriminaliteto in obnašanje v kazenskem zavodu. V ostalem je postopal tako, kot Burgess. Svoje probante je grupiral v 6 grup ter za njih izračunal verjetnost povratka in sicer posebej ob izreku kazni in posebej ob odpustu. Pri 2 neugodnih prognostičnih faktorjih ob sojenju, je postalo 18 % mladoletnikov povratnikov po odpustu, pri enakem številu neugodnih faktorjev ob odpustu pa 19 %. Čin je ob prvem ali ob drugem momentu pri konkretni osebi ugotovljenih več kot 8 neugodnih faktorjev, je verjetnost povratka 100 %.

³² Strube, Rückfallsprognose, Blätter Criministikunde 1937, str. 27.

³³ Meyer, Rückfallsprognose bei unbestimmt Verurteilten Jugendlichen, Bonn 1956.

Brückner³⁴ je razdelil 94 storilcev promaženjakih kaznivih dejanj, ki so bili varnostno pridržani (Sicherungsverwahrung) v skupino zgodnje delinkventnih in kasneje delinkventnih. K prvini je štel vse tiste, ki so storili kaznivo dejanje pred 21. letom, k drugim pa tiste, ki so dejanje storili po 21. letu starosti. Za obe skupini je nato postavil prognostično tablico, v kateri je posamezne faktorje otežil s eno do tremi točkami. Brückner poudarja, da je njegova prognostična tablica s petimi lahke ugotovljivimi prognostičnimi faktorji le orientacijsko sredstvo. Ker je bila ta tablica predvidena za postavitev verjetnosti povratka pri osebah, ki so bile varnostno pridržane, se za druge obsojence ni izkazala kot primerna, tako slasti ne za mladoletnike.

Leta 1951. je švicarski kriminolog Erey na podlagi preko 160 raziskav o osebnosti mladoletnikov, ki so bili v letih 1939 - 1948 v Baslu oddani zaradi kaznivih dejanj v vzgojne zavode, ugotavljal zvezo med mladinsko delinkvenco in kasnejšim povratkom. Rezultate svojih raziskav za 15 % storilcev kaznivih dejanj, za katere je ugotovil, da so bili že v zgodnji mladosti delinkventni, je uporabil za sestavo prognostične sheme. V svoji shemi razlikuje med predprognozo in naknadno prognozo. Predprognoza upošteva 8 grup faktorjev in sicer: 1. dedno obremenjenost, 2. osebni tip, 3. okolje v last-

³⁴ Brückner, Untersuchungen über die Rückfallsprognose bei chronischen Vermögensverbrechern, Monatschrift für Kriminologie und Strafrechtreform 1958, str. 95.

ni družini, 4. okolje v prostem času, 5. vzgojne težave, 6. stališče do storjenega dejanja, 7. zgodnje kriminalite-
te in 8. vrste delikta. Pri naknadni prognozi pa upošteva
še obnašanje v vzgojnem zavodu in po odpustu iz zavoda.
Predprognoze se sestavljajo ob oddaji mladoletnika v vzgoj-
ni zavod, to je med 16. in 18. letom. Frey je mnenja, da
pred 16. letom starosti mladoletnika ni mogoče postaviti
prognoze. Naknadna prognoza se sestavlja po poteku treh
let po odpustu iz zavoda, vendar pa ne pred 24. letom pro-
bante. Naknadna prognoza naj bi korigirala morebitne napa-
ke predprognoze. Predprognoza in naknadna prognoza tvorita
končno prognozo. Freyev postopek predstavlja kombinacijo
upoštevanja dobrih in slabih točk. Kriminalogeno teže pos-
ameznih grup faktorjev je Frey označil s osnovno vrednostjo
(n.pr. osebnostni tip ima vrednost 50 točk, zgodnja delink-
venca 35 točk itd.). Ker se posamezne grupe faktorjev v kon-
kretnih primerih različno intenzivno, lahko sestavljalce
prognoze množi osnovno vrednost vsake prognostično relevant-
ne grupe faktorjev s koeficientom od 1 do 5. Pri izboru ko-
eficienta pa je treba glede na dinamično povezanost odrosa
enote vseh faktorjev (zametka, okolja, storilca in dejanja)
pretehtati vse pozitivne in negativne komponente, ki spada-
jo k določeni grupi faktorjev. Za seštevek točk, ki v končni
prognozi lahko doseže do 1.500 točk (1.000 točk v predprogno-
zi in 500 v naknadni), je Frey, s pomočjo dovolj zapletenega
postopka postavil 5 kategorij možne resocializacije. Pri 800

do 1.000 točkah prepovedano je po Freyu resocializacija brez-
izgledna, dočim je pri 1.200 do 1.500 točkah v končni progno-
si zelo velika verjetnost, da se storilec razvije v hudo delca
iz navade. V 75 primerih je dosegel Frey le 12 ali 16 % napač-
nih prognoz.

Pri svoji shemi prognoze je skušal Frey združiti prognostično
metodo točkovanja kriminogeno posebnih faktorjev s skupno o-
ceno osebnosti³⁵. Frey skuša zelo upoštevati osebnost delink-
venta, kar predstavlja pri njem odraz negativnega razpolože-
nja proti masovno statistični metodi. Kljub temu pa ostane
izhodišče njegove prognostične metode matematično-statistična
metoda točkovanja, ki jo skuša Frey s upoštevanjem celotne o-
sebnosti korigirati in s tem relativirati. Z uporabo koefici-
enta se Frey, podobno kot Gerecke, približuje intuitivni me-
todi kriminalne prognoze. Razen tega Frey v svojih prognozah
odločno preveč naglašuje posebnost faktorja dednega sanetka.
Po Freyu pomeni prognostična tablica za sodnika le pomožno
sredstvo, kot je tudi psihološki test pomožno sredstvo za psi-
hiatra pri končni oceni osebnosti. Pri vsem svojem delu je
Frey nasledoval čim bolj ugodnje odkritje bodočega storilca
kaznivega dejanja iz navade, da bi ga bilo mogoče čim prej
podvržiti pravilnemu obreževanju.

³⁵ Frey, *Der frühkriminelle Rückfallsverbrecher*, Basel 1951,
str. 325.

Leta 1948. je v Angliji Mannheim³⁶ na podlagi svojih raziskovanj o uspešnosti in neuspešnosti probacije postavil spisek faktorjev, ki ga pa še ni santral za prognostično tablico. Mannheim je nato skupaj z Wilkinson³⁷ leta 1955. objavil rezultate raziskave 385. mladoletnikov v starosti od 17 do 21 let, ki so bili v letu 1946. in 1947. v Borstal zavodih. Cilj te raziskave je bil, razviti primerno prognostično metodo, ki bi bila uporabna za mladoletnike. Ta tablica je vsebovala 7 faktorjev. Vsakemu faktorju sta dala avtorja določeno število slabih točk. Ko sta ocenila vse svoje probante, sta jih razdelila v pet skupin in sta za vsako skupino izračunala le risiko povratka. Kontrolna preiskava je dala samo 6 % napačnih prognos. To majhno število napačnih prognos pa se ne razlaga toliko s senosljivostjo postopka, ampak v veliki meri s dejstvom, da ta metoda ne dovoljuje popolnoma točne prognose, karveč le napoveduje risiko povratka, čeprav s namenom, pomagati pri odločitvi v posrednem primeru. S tem problem sodnikove prognose ni rešen na zadovoljiv način. Razlog za nesadostno določnost prognose po tem postopku leži verjetno tudi v tem, da tablica, ki vsebuje le malo faktorjev, ne more zajeti celotne osebnosti mladega človeka, ki se še razvija.

³⁶ Mannheim, *Juvenile Delinquency in an English Middletown*, London 1948.

³⁷ Mannheim and Wilkins, *Prediction Methods in relation to Borstal Training*, London 1955.

Zgodnja prognoza

Najvišji cilj prognoziranja bi bil postaviti tako imenovano zgodnjo prognozo. Pri tem gre za poskuse najti takšne oblike in postopke, s katerimi bi v čim bolj zgodnji mladosti našli tiste simptome, ki bi lahko kasneje vodili v asocialno in antisocialno in s tem tudi delinkventno ponašanje. Zgodnja prognoza sloni na postavkah, da so ravno prva leta človeka izredno pomembna za njegov nadaljnji osebnostni razvoj. Če bi bilo mogoče ogroženega mladoletnika pravočasno opozoriti in istočasno predvideti njegovo kasnejše delinkventno ponašanje, dasi v trenutku njegovega opazovanja še ne bi bilo aktualno, se podani najboljši izgledi za njegovo prevzgojo in s tem tudi za preventivno borbo proti delinkvenci.

Villinger je v Nemčiji pod naslovom Welche Merkmale lassen an jugendlichen Rechtsbrecher den künftigen Gewohnheitsverbrecher voraussehen? (München 1938) objavil svoje izkušnje. Sodil je, da je 15 faktorjev Schiedtove tablice prognostično zelo pomembnih, vendar pa je istočasno moral priznati, da je še prav malo znano o zgodnjih prognozah.

Leta 1943. je Weeks³⁸ poskusil uporabiti Burgessove prognostično metodo za mladoletne storilce kaznivih dejanj. Primerjal je 420 mladoletnih storilcev kaznivih dejanj s enakim številom nedelinkventnih mladoletnikov. Pri tem je našel, da se delinkventni mladoletniki razlikujejo od nedelinkventnih v celi vrsti faktorjev.

³⁸ Weeks, Prediction Juvenile Delinquency, American Sociological Review, vol. VIII. 1943, str. 40 - 46.

Najpomembnejša raziskava, ki se ukvarja s prognozo za otroke in mladoletnike, je delo zakoncev Glueck, ki sta ga po desetletnem raziskovalnem delu objavila leta 1950. v svoji knjigi *Unravelling Juvenile Delinquency*. Pri svoji raziskavi sta predvsem iskala razlike med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki glede na vrste mladinske kriminalitete. V ta namen sta pripravila 500 delinkventnih in 500 nedelinkventnih mladoletnikov. Mladoletnike obeh skupin sta tako izbrala, da med njimi ni bilo razlik glede rasno-narodnostnega porekla, splošne inteligence, starosti in prebivališča. Delinkventni mladoletniki so bili izbrani iz gojencev vagojnega savoda Lynn school za dečke v Westboro (Massachusetts), nedelinkventni pa v državnih osnovnih šolah Bostona. Mladoletniki so bili stari od 11 do 17 let in je bila povprečna starost delinkventnih mladoletnikov 14, 8, nedelinkventnih pa 14, 6 let. Že izbor teh "dvojčkov" je trajal nekaj let.

Ob upoštevanju izsledkov različnih kriminoloških raziskav o etiologiji slečinstvenosti in po posvetovanju s različnimi strokovnjaki, so s raziskavo zajeli: stanovanjske razmere, socialne razmere okolja, predvsem družinske razmere, telesne razlike po Sheldonovi nauku o konstituciji, splošno zdravstveno stanje, inteligence po Wechsler - Bellevue testa, šolske razmere, osebne značilnosti, ki so se dale ugotoviti s psihološkimi intervjujem in Rorschachovim testom. Tako so raziskovali skupno 402 različnih komponent.

Amerikanska velikopoteznost te raziskave se kaže v tem, da jo

to delo financiralo 20 različnih skladov in da je pri njej sodelovalo 32 sodelavcev. Raziskava se je začela leta 1936. in je bila končana šele po drugi svetovni vojni. Pri tem so primerjali uradne spise (kazenskega registra, matičnih uradov, medicinskih uradov itd.).

Poklicni socialni delavci so izdelali socialne ankete. Za razliko od vseh dosedanjih raziskav so bili vodeni tudi razgovori s starši in drugimi vzgojitelji mladoletnikov kot tudi s samimi mladoletniki. Tako je bilo mogoče preveriti posamezne podatke, kar je omogočilo veliko natančnost zbrane gradiva. Raziskovalne grupe posameznih strokovnjakov so delale povsem samostojno, neodvisno druga od druge, ne da bi se med delom medsebojno spoznavali s svojimi izledki. Posamezni podatki so bili potem statistično obdelani.

Predno bomo opisali prognostične tablice, ki sta jih na podlagi te raziskave izdelala sakonca Glueck, bomo navedli nekaj ugotovljenih razlik med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki.

Kljub temu da ishajata obe skupini mladoletnikov iz enako bednih mestnih predelov, so stanovanjske razmere delinkventnih mladoletnikov bolj pomembnejšive in bolj neugodne kot nedelinkventnih.

Tako svana prisilna poroka (med nosečnostjo ali po rojstvu otroka) je v družinah delinkventnih mladoletnikov bolj pogostna kot v družinah nedelinkventnih. Razen tega je v družinah

delinkventnih mladoletnikov več težjih telesnih težav, več duševne nezostlosti, več pijančevanja, kriminalitete in čustvene motenosti. Tudi so bile družine delinkventnih mladoletnikov v večji meri gospodarsko odvisne od sorodnikov in so prejemale več podpor različnih ustanov, ki so podeljevale podpore.

Način življenja družine, ki se je kazal v povezanosti družine, gospodinjstva, kulturnem vsdušju in moralnih navilih, je bil v družinah delinkventnih mladoletnikov bolj pomenjkljiv kot pa v družinah nedelinkventnih.

Delinkventni mladoletniki ishajajo iz nekolike večjih družin, kot nedelinkventni. V čustvenem pogledu, tako s strani očeta, kot s strani matere so bili delinkventni otroci na slabšem kot nedelinkventni. Tudi so se delinkventni otroci manj identificirali s očetom kot nedelinkventni.

Med delinkventnimi mladoletniki jih je 95 % isostajalo iz šole, med nedelinkventnimi pa le 11 %. Delinkventni mladoletniki so isostajali iz šole velike bolj sгодaj kot nedelinkventni, razen tega pa so isostajali tudi bolj pogoste. To je ena največjih razlik med obema skupinama. Delinkventni otroci so kazali velik odpor do šole, slasti kolikor je šlo za določene omejitive. Šolski uspehi delinkventnih otrok so bili slabši, razen tega so ti otroci tudi manj šolali nadaljevati svojo šolsko izobrazbo.

Delinkventni otroci so bili bolj nagnjeni k pustolovski de-

javnostin. Veliko bolj pogosto so zahajali v kino. Podili so se razmeroma daleč od svojega doma, bili so bolj pogosto člani različnih kriminalnih združb. Delinkventni mladoletniki niso imeli nobenih dolžnosti v gospodinjstvu, esiroma so te dolžnosti bolj redko izvrševali kot nedelinkventni.

V zdravstvenem pogledu je bila večja skupina delinkventnih otrok osnažena kot ekstremno nenirna, med njimi je bilo tudi več nočileciv postelje in več jih je grizlo nohte. V antropološkem pogledu (po Sheldonovi preiskovalni metodi) so bili delinkventni mladoletniki boljše grajeni kot nedelinkventni. To se je pokazalo zlasti pri merjenju pleč, prs in gornjih okončin. Mesomorfní tip, ki odgovarja Kretschmarjevemu atletskemu tipu, je med delinkventnimi mladoletniki velike pogostejši, kot pa pri nedelinkventnih.

Po Wechsler Bellevue inteligentnem testu so delinkventni mladoletniki slabše odrezali, kot nedelinkventni in so pokazali slabe uspehe zlasti pri verbalnem delu tega testa. Povprečni IQ delinkventnih otrok znaša 92, nedelinkventnih pa 94.

Rorschachov test je pokazal, da nagibajo delinkventni mladoletniki bolj k nerealističnemu mišljenju, kažejo manj sdrave pameti (common sense) in se spoprimejo s problemi manj sistematično.

Glede značaja in osebnostne strukture so bili delinkventni mladoletniki v večji meri negativistični, napren avtoriteti ambivalentni, bolj prevzetni, bolj sovražni in nescupljivi, v obnašanju pa mnogo bolj ekstrevertirani. Istočasno so bili

manj pripravljeni podrediti se. Delinkventni mladoletniki redkeje trpije zaradi strahu, da bi odpovedali, ali bi bili prenažani kot nedelinkventni. V splošni osebnostni orientaciji se delinkventni otroci manj zavedaže resničnosti, manj vedo, kaj se soo, so določ manj samokritični in bolj egocontrični. Delinkventni mladoletniki nagibajo k tomu, da rešujejo svoje konflikte z ekstrevertirnostjo in ne kot nedelinkventni s introvertirnostjo.

Ugotovljena dognanja in razlike med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki sta zakonea Glueck uporebila za sestavo prognostičnih tablic z namenom, da bi še pri šestletnem otroku; ob njegoven vstopu v šolo, lahko postavila prognozo njegovega kasnejšega obnašanja. Iz shrenoga gradiva sta poiskala tiste razlike, ki se lahko ugotovijo še v sačetku šolanja. Pri tem sta opustila antropometrične razlike, ker še ni znano, kako se bodo razvile telesne oznake. Tudi nista upoštevala razlik, ki sta jih ugotovila z Wechsler Bellevue testom. Sestavila sta tri prognostične tablice, od katerih je vsaka slonela na petih faktorjih. Pri sestavljanju tablic sta izhajala iz dejstva, da določeni faktor doprinaša k delinkvenci v tem večji meri, čim večja je bila glede njega ugotovljena razlika med delinkventnimi in nedelinkventnimi mladoletniki.

Prva tablica upošteva pet faktorjev socialnih razmer³⁹, in sicer: vnažje s strani očeta, materino nadzorstvo nad otrokom, očetov odnos do otroka, materin odnos do otroka in pove-

³⁹ S.E. Glueck, Unraveling juvenile delinquency, New York, 1950, str. 264.

zanost družine. Druga tablica⁴⁰ vsebuje značajake potese, ki se bile ugotovljene z Rorschachovim testom ter navaja: socialne afiracije, odklanjanje, nezapljivost, razdiralni nagon in čustveno neuravnoteženost. Tretja tablica⁴¹ je bila sestavljena po osebnostnih potesih na osnovi psihiatričnega intervjuja ter vsebuje naslednje osebnostne potese: nagnjenost k pastolovstvu, ekstravertirnost, sugestibilnost, upornost in čustveno neuravnoteženost.

V vseh treh tablicah sta sekonce Glueck po izraženosti posameznega faktorja predvidela v prvi in drugi tablici po tri, v tretji tablici pa po dve možnosti. Razen tega sta pri vsaki tablici v pripombah navedla tudi definicije posameznih faktorjev in upoštevano intenzivnost. Za vsako intenziteto sta nato izračunala odstotke delinkventnih in nedelinkventnih mladotnikov ter sta vsako od možnosti obtežila s toliko točk, v kolikor odstotkih sta ta faktor ugotovila pri delinkventnih mladotnikih.

Fotom sta v vsaki tabeli seštela uteži vseh petih faktorjev. Tako sta dobila za vsako tablico dve številki, med katerima nihaje od najboljše do najslabše vse možne situacije. Razlike med obema številkama sta pri prvi tablici skržila, upoštevajoč razlike po 50 točk v 7 grup, pri drugi tablici (ob upoštevanju po 25 točk) na 9 grup in pri tretji tablici (upoštevajoč prav tako 25 točk) na 8 grup. Za vsako grupo sta nato

⁴⁰ Ibid, str. 263.

⁴¹ Ibid, str. 264.

izračunala odstotek verjetnosti delinkvence in nedelinkvence. Te grupe sta po potrebi skrajšala še na 4, 3 in celo na 2. Vsak otrok je lahko ocenjen po vseh petih faktorjih, glede na njihovo intenziteto. Dosežena vsota vseh točk se poišče na tablici iz katere se odčita verjetnost bodoče delinkvence ali nedelinkvence.

Zakonec Glueck sta tudi sama preverjala svoje tri prognostične tablice na 424 dečkih. Pri tem sta iskajala iz teze: če ena izmed tablic prognostično glede določenega mladoletnika na ozuje delinkvence, tedaj obstoja velika verjetnost, da jo bo nakazala tudi uporaba druge in tretje tablice. Pri svojih preizkušnjah sta ugotovila, da se tablice ujenajo v 70 % primerov. Razen tega sta tudi dognala, da ni popolne soglasnosti med prognosami, navedenimi po tablicah in resničnostjo, ker sta ugotovila 13,2 % znatnih prognoz.

Glueckova opozarjata, da je treba njihove prognostične tablice uporabljati oprešno. Tablice se ne smejo uporabljati mehanično, kot nadomestilo za klinično preiskavo. One naj le pomagajo kliničnemu delavcu pri njihovi tako lahko zahtevni, a vedno problematični nalogi individualizacije. S pomočjo tablice naj primerja klinični delavec svoj primer s sistematično ugotovljenimi izkušnjami dobljenimi na velikem številu primerov. Glede na nekatere faktorje je namreč vsak otrok nekaj enkratnega, toda dimenzije in globina problematike se lahko določneje zajamejo, če jih primerjamo s celotnostno sliko drugih otrok. Prognostične tablice lahko le podpre vpo-

gled in iskušnje kliničnega delavca, ne morejo jih pa nikoli nadomestiti. Pri vsem tem se zakoncea Glueck zavzemata, da bi bilo treba, zaradi pravočasne profilakse kasnejše delinkvence pri osnovnošolskih otrocih, čimprej in potem periodično raziskovati osebnost, podobno kot se v zdravstveni prevenciji opravljajo sistematični in periodični zdravniški pregledi osnovnošolskih otrok.

Karla po izidu knjige Glueckovih je 8 vodilnih ameriških kriminologov zelo negativno ocenilo prognostično metodo Glueckovih in so jo osnečili celo kot špekulacijo⁴².

Prognostične tablice Glueckovih so medtem večkrat preiskavili in se se prognoze, izdelane po njihovih tablicah, v velike primerih izkazale kot točne. V teh primerih je šlo predvsem za retrospektivne raziskave. Pri že delinkventnih mladoletnikih in drugih probantih se je raziskovalo, ali bi postavitev prognoze po tablicah v rani mladosti lahko napovedala kasnejšo zanesarjenost in delinkvenco. Middendorff⁴³ poroča o štirih raziskavah, ki so pokazale, da bi v 81, 82,3, 89 in 92 % Glueckove tablice že lahko pri šestletnih probantih napovedale delinkvenco. Ni pa ostalo le pri retrospektivnih raziskavah, tudi prospektivne študije so tablice več ali

⁴² Journal of Criminal Law and Criminology 1951, str. 732-759.

⁴³ Middendorff, Bemerkungen zur sozialen Prognose, insbesondere in Bezug auf Jugendliche, v Soziologie der Jugendkriminalität, Kölner Zeitung für Soziologie und Sozialpsychologie, 2 Sonderheft, str. 70.

manj potrdilo. Leta 1953 je mladinski urad v New York-u (New York City Youth Board) testiral 223 šestletnih dečkov v dveh osnovnih šolah. Za 186 otrok je bila postavljena prognoza, da ne bodo postali delinkventni. Po sedmih letih so leta 1960 ugotovili, da od teh 176 ali 94,6 % otrok res ni postalo delinkventnih. Od preostalih 37 otrok pa je do leta 1960. postalo zaznamovanih oziroma delinkventnih 17 ali 46 % otrok⁴⁴.

Podobni uspehi so bili doseženi z Glueckovimi tablicami tudi v Franciji in na Japonskem⁴⁵. Po odredbi japonskega vrhovnega sodišča je bila knjiga zakoncev Glueck Unraveling Juvenile Delinquency prevedena v japonščino in je bila komentirana s strani večjega števila različnih znanstvenikov. 3.000 izvodov te knjige so razdelili med sodnike, javne tožilce in izvrševalce strožjega nadzora. Na Japonskem se prognostične tablice Glueckovih zelo uporabljajo. Po poročilih o raziskavah se z njimi pri japonski mladini dosegli zadovoljive uspehe⁴⁶.

Prey je menja, da je glode na današnje stopnje zmanjšanosti že

⁴⁴ Sh. Glueck, Ten years of Unraveling juvenile Delinquency, The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science 1960, str. 304, 305.

⁴⁵ Middendorff, Die Prognose in Strafrecht und in der Kriminologie, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 72. Bd 1961, str. 115, opomba 18 in Wert und Problematik der Prognose bei Minderjährigen, Kriminalistik 1964, str. 418.

⁴⁶ Nishihara - Schneider, Jugendkriminalität und Jugendgerichtsbarkeit in Japan, Recht der Jugend 1963, str. 342.

presgodaj izdelovati prognoze v šolski dobi⁴⁷. Razen tega zastopa stališče, da pred 16. letom ni mogoče postaviti ustrešne prognoze. Meyer je glede postavitve zgodnje prognoze po izsledkih svoje raziskave mnenja, da so primeri, ko se da pri 14. letnem otroku zelo točno napovedati njegov nadaljnji socialni razvoj⁴⁸, vendar so to izjeme. Pri še mlajših otrocih se lahko opazijo v posameznem primeru zelo pomembni znaki, vendar pa ti ne morejo zadostovati za ustrešne prognoze. Ne smemo namreč spregledati, da pri otrocih še ni vključen osebnostni in slasti ne zrelostni razvoj. Psihična plastičnost otrok in mladoletnikov omogoča previloma več možnosti razvoja in s tem največja otežuje napoved nadaljnjega razvoja. Tudi Lopez-Ray sodi, da je napovedovanje zgodnje preddelinkevence "iz različnih razlogov" konaj možno⁴⁹. Anselmusen pa je nasprotno mnenja, da je treba uporabljati zgodnje prognoze že pri otrocih, kajti pri njih se bo lahko marsikaj odkarilo, kar bo odločilno za kasnejši razvoj. Že vnaprej pa je treba računati s ponotani in se sprizniti s dejstvom, da verjetnostna napoved ne bo mogla biti tako velika, kot pri mladoletnikih⁵⁰.

⁴⁷ Der kriminelle Rückfallverbrecher, str. 317.

⁴⁸ Meyer, Der kriminologische Wert von Prognosentafeln, Monatschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform. Jarg 42/1959, str. 244.

⁴⁹ Lopez-Ray, Nekaj smot v sodobni kriminologiji, Revija za kriminalistiko in kriminologijo 1964, str. 97.

⁵⁰ Anselmusen, Die Prognose bei kindlichen Rechtsbrechern, Kriminalistik 1963, str. 378.

Ker se je pri postavljanju prognoze v glavnem uporabljala le prognostična tablica o socialnih razmerah, ki je sgrajena na različnih silnicah snotraj družine, se je tudi ugovarjalo, da je 5 upoštevanih faktorjev po Glueckovih vsakakor premalo za prognozo mladoletnika. Tako najhno število faktorjev ne sedostuje niti za prognoziranje socialnega ponašanja odrasle osebe. Tudi subsumcija pod določene faktorje predstavlja ocenjevanje, ki se zelo malo razlikuje od intuitivnega.

Prognostične metode Glueckovih so bile zelo kritisirane tudi na III. mednarodnem kriminološkem kongresu leta 1955. v Londonu.

Glueckovia so sed druga očitani:

- da ne upoštevajo sprememb osebnih in družbenih prilik,
- da ne upoštevajo številnih zapletenih vplivov na osebo in njihovo okolje,
- da v tablicah izginja posameznik in njegove najsubtilnejše osebnostne poteze, ki se pokažejo v klinični preiskavi,
- da se s preiskavo ob uporabi tablice sajanejo še nedolžni otroci, ki lahko potem zaradi tega posebej trpijo.

Te očitke je Sheldon Glueck pobijal takole:

Tabele se treba s časom menjati glede na spremenjene prilike, vendar to ne preprečuje njihovo uporabo za določen čas. V tablicah se upoštevani najpomembnejši faktorji, ki omogočajo postavitev prognoz. Prednost tablic je ravno v tem, da se zohi področje raziskovanja in da se odloči o terapevtskih ukrepih na podlagi relativno najhnega števila faktorjev. Tab-

lice se ne smeje uporabiti le mehanično, one se le ponegalo za individualne ukrepe in se jih nihče ne sme slepo posluševati. Končne je boljše odkrivati čim bolj zgodaj škodljive vplive in intervenirati pravočasno na konstruktiven način, kot pa dovoliti, da zgodnji škodljivi vplivi utrdijo bodoče ponašanje otrocka.

Nadaljnji razvoj prognostičnih pripomočkov

Tako v Ameriki, kot tudi v Evropi se neprema prognostičnim tablicam za sestavo kriminalne prognoze iznašajo v strokovni literaturi številni tehtni pomanjkljivosti. Kljub temu pa se praktična stran prognostičnih tablic ne more zanikati. Leforens, ki ni naklonjen prognostičnim tablicam, vidi vendar vrednost statistično prognostičnih naporov v tem, da se s njimi znanstveno ugotovijo tisti faktorji, ki se v posameznem primeru lahko pomenbni⁵¹. Po Lopez-Ray-u inače prognostične tablice glede nepovedovanja povratništva "bodočnost, kot dopolnilni pripomoček"⁵⁰. Pomen prognostičnih tablic je poudaril XII. mednarodni kazenski in penitenciarni kongres (v Haagu 1950), ko je izrazil željo "naj bi se kriminologi različnih držav lotili raziskav, ki bi razvile prognostične metode". Tudi II. mednarodni kongres za kriminologijo (v Parizu 1950) je priporočil, naj bi se zagotovilo "matematično pravilno izdelovanje" kliničnih raziskav⁵². Leta 1955. je

⁵¹ Leforens, Probleme der kriminologischen Prognose, str. 44.

⁵² Pinatel, La criminologie, Paris 1960., str. 174.

4. sekcija III. mednarodnega kongresa za kriminologijo v Londonu priporočila, da bi v različnih državah ustvarili službe za prognoziranje. Razen tega so se prognostične tablice tudi priznale kot sredstvo, s katerimi je mogoče izboljšati predvidevanje povratništva. Sekcija je bila končno tudi mnenja, da naj strokovnjaki s večjim pogunom uporabljajo sistematične metode za prognoziranje⁵³.

Po vsem, kar smo povedali, ishaja, da se od prognostičnih tablic, ki naj bi bile uporabne za prakso, zahteva, naj sajeneje takšne faktorje za povratak, ki izključujejo kakršnokoli proste ocenjevanje in presejo. V tablice se sme načeloma sprejeti le taka dejstva, ki se daje objektivno in na lehek način ugotoviti. Uporabnika tablic naj se ne sili k temu, da mora izraženost določenega faktorja nekakati s izbovom določenega koeficienta, ki je odvisen od njegovoga subjektivnega občutka. Če se določeni faktorji stopnjujejo, tedaj naj se to upošteva le če je stopnjevanje prognostično pomembno. Kar zadeva številnosti faktorjev je gotovo, da je lažje uporabljiva tablica s malim številom faktorjev. Za prednost pa nikakor ne odvaga potrebe po zelo natančni raziskavi osebnosti. To velja zlasti za napovedovanje bodočega obnašanja mladoletnikov. Dejstvo, da je ugotovitev razvoja delinkventnega ponašanja pri mladoletnikih bistveno težja, kot pa pri odraslih, pri katerih je osebni razvoj relativno že zaključen, nas sili v to, da je treba v prognostične tablice

⁵³ Le IIIe Congrès International de Criminologie, Revue de Droit Pénal et la Criminologie, Bruxelles 1956, str. 654.

za mladoletnike vnesti več znakov - faktorjev, kot pa v tab-
lici za odrasle osebe. Pri tem pa je treba ineti vedno pred-
očni, da prognostične tablice, naj bodo v bodočnosti še te-
ko popolne, so in ostanejo le pomožno sredstvo, ki bodo lah-
ko izpopolnile in potrdile klinične prognoze, nikakor pa ne
instrumenti, ki bi jih kdorkoli lahko uporabil le mehnično
in avtomatično.

1. Znači razpisno

2. Izolirani preizkus in postava razpisno

3. Razpisno preizkus

4. Razpisno preizkus

5. Razpisno

6. Razpisno dejavnost razpisno

7. Razpisno dejavnost razpisno s razpisno
dejavnostjo v razpisno

8. Razpisno dejavnost "Razpisno, razpisno"

9. Razpisno

1. Namen raziskave

Z raziskavo želimo ugotoviti, kako sprejeto in na kakšen način je mogoče pri delcih otroci opraviti socialno pedagoško delo, ki bi jim pomagalo bolje voditi v delovnem okolju.

Raziskava naj bi obsevala dela raziskovalca na predmetno področje.

KRIMINALNA PREVENCIJA IN OSNOVNOŠOLSKI OTROK

2. Izdelava predlog in poskusno enketiranje

1. Namen raziskave

2. Izdelava predlog in poskusno enketiranje

3. Zbiranje podatkov

4. Obdelava gradiva

5. Rezultati

6. Kazniva dejanja enketirancev

7. Priznanja naših rezultatov z rezultati
dobljenimi v ZDA

8. Ocena ankete "Kaj praviš, kdo jo?"

9. Sklopi

- 1) Roggarty-Glass-Wickman osebnojavna lestvice za učitelje, otroce A in B;
- 2) "Kaj praviš, kdo jo?" socializacijske ankete za otroke in
- 3) seznam tabel o razvojnem kolektivnem sovanju 1q in rezultatih Roggarty-Glass-Wickman osebnojavne lestvice.

¹ Reducing juvenile delinquency, - New York State Youth Commission, Albany, 1958.

1. Namen raziskave

Z raziskavo skušamo oceniti, kako zgodaj in na kakšen način je mogoče pri šolskih otrocih opaziti socialno problematičnost, ki bi kasneje lahko vodila v delinkventno vedenje.

Raziskava naj bi obenem dala smernice za pravočasne preventivne dele s takimi otroci.

2. Izdelava predlog in poskusno anketiranje

Spoledí 1955. leta smo se sodelavci inštituta za kriminologijo odločili, da bi ugotavljali znake problematičnosti pri otrocih, ki v mestu Ljubljani obiskujejo 2. razred osnovnih šol. Domnevali smo, da so otroci v 2. razredu dovolj pisarni in sposobni za medsebojne opazovanja tako, da morejo skronno formulirati svoja opažanja. Ker nismo želeli organizirati opazovanja povsem na novo, ne da bi se poslužili izkušenj, ki so jih s podobnimi prognozami imeli že drugod po svetu, smo zaprosili mladinsko komisijo v državi New York za obrazce, ki jih je uporabila za svoje študije, končane v letu 1952¹. Komisija nam je poslala naslednje obrazce:

- 1) Haggerty-Olson-Wickman ocenjevalne lestvice za učitelje, obrazec A in B;
- 2) "Kaj praviš, kdo je?" sociometrično anketo za otroke in
- 3) Šumarno tabele o razrednem kolektivu za vnašanje IQ in rezultatov Haggerty-Olson-Wickman ocenjevalne lestvice.

¹ Reducing juvenile delinquency, - New York State Youth Commission, Albany, 1952.

Lestvico B Haggerty-Olsen-Wickman ocenjevalne skale smo poslali učiteljem na Vrtači v dveh variantah. Prva varianta je imela izpolnjene ocene od 1 - 5 in so učitelji same obkroževali ustrezne številke, po drugi varianti pa je druga skupina učiteljev vpisovala ocene po lastni uvidevanosti, jih razvrščala v 5 stopenj in tako okarakterizirala učence. Vsak od učiteljev je izpolnil poskusni obrazec za po 4 učence, ki smo jih vnaprej slučajno izbrali. Rezultati tega poskusa so pokazali, da je razdelitev na 5 stopenj preveč diferencirana za naš učni kader, če pa bi jo znižali na tri stopenjsko lestvico, bi se velika večina odgovorov skupirala okrog srednjih ocen. Takšnega rezultata niso mogli sprejeti tudi odgovori učiteljev s karakteristikami učencev po svobodni izbiri. Zato smo se morali lestvici B odreči v celoti, ker smo domnevali, da je naš učni kader precej pripravljen na subtilne opažanje vedenjskih problemov pri otrocih.

Lestvice A istega ocenjevalnega obrabca smo v glavnem sadržali, dopolnili pa smo jo s nekaterimi vprašanji, ki so izpadla iz testa "Kaj praviš, kdo je?".

Poleg tega smo bili mnenja, da ne kaže inteligentnostno testirati vseh učencev. Zbirali pa smo podatke o šolskih uspehih učencev in sicer za nekatere izbrane predmete in za celotni šolski uspeh.

Test "Kaj praviš, kdo je?" smo najprej preizkusili na osnovni šoli Vrtači v razredih 2a, 2b in 3c v originalni obliki

s sodelovanjem psihologov, zaposlenih tedaj pri Zavodu za preučevanje varnosti pri delu.

V vsak razred je šel poleg psihologa še po eden od sodelavcev inštituta in beležil vprašanja in pripombe otrok na test. Test so izpolnjevali otroci brez učiteljeve navzočnosti, istočasno pa je posebej, sam zase, izpolnil isti test tudi učitelj sam.

Pripombe na test po posameznih originalnih vprašanjih so bile naslednje:

Vprašanje	Pripomba
1. Če se nekdo od tvojih sošolcev razjese, je zato bolje, da greš stran. Kaj praviš, kdo je tak, da se ni umiknoš?	Ali navesti onega, ki gre stran, ali onega, ki se razjese? Učenci gledajo drug k drugemu: "Jas se nikogar ne bojim".
2a Kateri od dečkov vedno pričinja prepir?	-
2b Katera od deklic vedno pričinja prepir?	Ali lahko naveden dvo-krat isto ime?
3. Eden od sošolcev ali sošolk rad muči šivali ali pa manjše otroke, kdo je to?	-
4. Kdo ne uboga v šoli, pa potem učiteljici grdo odgovarja, čega očeteje?	Otroci precej prenišljejo.
5. Uganil, kdo je tisti, ki ima vedno težave, ker jenlje stvari, ki pripadajo drugim?	Ne razumem: ali krečo? Ali lahko napišem "jas", če sem to jas?

6. Kdo se nikdar ne opraviči, čo napravi nekaj narobe in mu ni nikdar žal, čo je nekoga razžalil?
7. Nekdo v razredu hoče vedno ukoristovati drugim in misli, da nihče drug resen njega ne zna napraviti ničesar. Ugani, kdo je to?
8. Nekdo prihaja vedno v težave, ker se ne osira na družbo, kateri pripada. Kdo je to?
9. Nekdo misli, da je njegova družba (klapa) najbolj močna in trdoživna v mestu. Kdo je to?
10. Komu, misliš, je najbolj podobno, da ukrade stvari, ki so last drugih?
11. Nekdo v razredu se rad boksa. Kdo je to?
12. Nekdo se potepa po ulicah ponoči in je komaj zbujen v šoli drugi dan. Kdo je to?
13. Nikdar mu ne moreš verjeti, kar ti reče. Kdo je to?
- Mene je ravno včeraj nekdo, pa ne iz našega razreda.
- Otroci vprašanje ne razumejo v vseh treh razredih.
- Otroci vprašanja niso razumeli v vseh treh razredih.
- Nekdo se boji: "samo enkrat sem eno barvico vzel, zdaj pa sood gleda".
- "Ali tudi pretopa?"
Otroci kažejo s prstom, velika živahnost. Veselost v razredu: "Ker napiše si se!" Dva fanta posnemata boksanje.
- Smo od sošolcev?
Jes, jes, jes.
Odkrite vprašanje, kako se napiše ime določenega dečka.

14. Kdo piše grda pisemca in riše grde slikice? Ali grde piše? Vprašanje postavljeno v 2 razredih.
15. Nekdo rad dela sen in nikdar ne želi, da bi ga kdo notil. Kdo je to? Opazovalec ima vtis, da za to vprašanje ni zadostnega interesa.
16. Kdo je vedno v sadregi, če mora pred vsem razredom nekaj povedati ali prečitati? Ali ga je sram? Če sardi? (otroci zakličejo določeno ime).
17. Kdo se ne igra rad s sošolci, ampak raje sedi pri mizu in ne dela ničesar? Ali med poukom? Kako naj napišem, če se rad igra?
18. Nekdo je vedno zaskrbljen in nesrečen. Kdo je to? Ne razumem.

V enem razredu pripomba, da je nastopila utrujenost.

19. Nekoga v razredu je zelo lahko ušalostiti. Kdo je to? Anketa je moral vprašanje obravnavati.
20. Kdo je pripravljen vse narediti, kar mu kdorkoli ukáže in se prav nič ne upira? Kaj je, če ...
21. Kdo se vedno boji, da bi se mu sošolci smejali, če bi kaj napravil? Ali ...
22. Nekdo v razredu ne bi ničesar dokončal, če mu ne bi kdo drugi rekel, da je dobro, kar dela. Kdo je to? Ne razumem.
Ne razumem.
23. Nekdo od sošolcev samo sedi in dremlje. Kdo je to? Otroci navajajo konkretne primere.
24. Nekdo je, pri katerem nikoli ne veš, kakšen bo; sedaj je srečen, sedaj sopen žalosten. Kdo je to?

25. Kdo je zaradi vsake malenkosti
ves iz sebe od jese?

26. Nekdo v razredu je pravi šundak.
Kdo je to?

Važen? Se tako dela, da
vse ve?

Kaj je to: šundak? Ali,
da misli, da je kaj po-
sebnega? Da se šundi?
Da hoče poka?

27. Nekomu se je zgodila nesreča
in ni več tak, kakor je bil
prej. Kdo je to?

Če je bil bolan, pa potem
v šoli več ne zna?

28. Kdo je vedno čisto brezbrisen
in pozabljiv?

Poglej pa, ko ga tovari-
šica vpraša, nič ne ve?

V razredu utrujenost in nemir.

29. Nekdo v razredu nič ne posl na
čistoče pri samem sebi. Kdo je
to?

Ta si je pa lakiral nohte
s tinte.

30. Za katere od treh sošolcev ali
sošolk bi si najbolj hotel, da
bi sedeli pri tebi? Napiši naj-
hova imena nad tri spodnje črte.
Onega, ki si ga najbolj hotel,
vpiši nad prvo črto, drugega
nad drugo in tretjega nad tret-
jo. Če si nikogar ne hotel, na-
piši: "nikogar".

Kaj pa, če Mojca napi-
šen (sosed)?

Ali lahko v vsako vrsto
napišen: nihče?

31. Katere tri sošolce ali sošolke
iz razreda bi rad povabil domov
za svoj rojstni dan? Če nikogar,
napiši "nikogar".

Ali lahko napišen isto
kot prej? Ali lahko samo
enega? Ali lahko iz dru-
gih razredov? Ali lahko
tovarišico učiteljico?

32. Za katere od svojih sošolcev si
želiš, da bi ne bili v tej sobi?
Če takih sošolcev ali sošolk ni,
napiši, "nikogar".

Po koncu anketiranja je v enem razredu nekdo od otrok vpra-
šal: "Kaj pa sa najboljše?"

Mnenje dveh učiteljev o otrocih po anketiranju je bilo:

2 b: Posebne reakcije v razredu ni bilo čutiti. O kakšni uč-
ljenosti niti sledu. Nekateri otroci se pri odgovorih niso
znašli, posebno tisti, ki so manj samostojni. Tako se ni pri-
povedovali o prepisovanju, ali pa so iz sadroga vpisali same-
ga sebe. Na vprašanje, kdo krađe v razredu, so nekateri napi-
sali sošolca, ki je res enkrat samkrat odprl prodal v misnici
in vsel iz njega igrače, s katero se je zabaval med poukom.
Torej ni ukradel tuje lastnine. Ker smo imeli takoj po preis-
kusu inšpekcije, so se vtisi nekako razblinili. Na vsak način
pa je bilo otrokom zanimivo in zabavno. Naslednje ure so bili
otroci utrujeni. Za te stopaje in naš milje vprašanja 9 in 12
skoraj ne prideta v poštev.

3 c: Od 29 učencev je izjavilo 15, da so radi pisali, 74 pa,
da niso radi pisali ali vsaj ne preveč radi. Pri prvi skupi-
ni so bili večinoma povprečno in pa manj nadarjeni otroci, pri
drugi skupini bolj nadarjeni otroci, s nekaj izjemni. Na vpra-
šanje, kaj jim je delo ugajalo, so skoraj vsi enako odgovo-
rili: "ker so bila vprašanja lahka". Iz tega odgovora sem skle-
pala, da so vprašanja smatrali za nalogo, katero so snali is-
vršiti. Druga skupina je po večini odgovorila, da jim delo ni
ugajalo zato, ker se jim je zdele, da s nekaterimi odgovori to-

bi se sošolce ali pa, da premalo poznajo svoje sošolce, da bi lahko odgovorili pravilno.

Na podlagi poskusnega anketiranja smo torej ugotovili predvsem, da je celotna anketa pre dolga in utrujajoča, da so nekatera vprašanja nerazumljiva, nekatera pa dubiozna, ker dajejo otrokom občutek medsebojnega tožarjenja. Zato smo najprej izločili vprašanja pod točkami: 3, 5, 8, 10, 12, 14, 15, 17, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 29. Ostala vprašanja smo preformulirali takole:

Prvotno vprašanje

Spremenjeno vprašanje

1. Če se nekdo od tvojih sošolcev razjezi, je zato bolje, da greš stran. Kaj praviš, kdo je tak, da se mu uskleneš?	Nekdo od tvojih sošolcev se včasih tako razjezi, da greš stran. Kdo je to? Kdo se mu uskleneš?
2a Katere od dečkov vedno pričenja prepir?	Kdo se vedno v razredu pričenja prepir?
2b Katere od deklic vedno pričenja prepir?	Kdo v razredu vedno pričenja prepir?
4. Kdo ne uboga v šoli, pa potem učiteljici grdo odgovarja, če ga ošteje?	Kdo ne uboga v šoli, pa potem grdo odgovori in se grdo obnaša, če ga učiteljica ošteje?
6. Kdo se nikdar ne opraviči, če napravi nekaj narobe in mu ni nikdar žal, če je nekoga razžalil?	Kdo se ponavadi ne opraviči, če napravi kaj narobe?
7. Nekdo v razredu hoče vedno ukasovati druga in misli, da nihče razen njega ne zna napraviti	Nekdo v razredu hoče ukasovati druga in misli, da nihče drug razen njega ne

- ničesar. Uganí kdo je to? zna napraviti ničesar.
Uganí kdo je to?
9. Nekde misli, da je njegova Kdo ima svoje klapo
družba (klapa) najbolj močna (družbe), ki ga v vsom
in trdošiva v sestu. Kdo je to? uboga?
11. Nekde v razredu se rad boksa. Nekde v razredu se rad
Kdo je to? pretopa. Kdo je to?
13. Nikdar mu ne moreš verjeti, Nikdar mu ne moreš ver-
kar ti reče. Kdo je to? jeti, kar ti reče.
Kdo je to?
16. Kdo je vedno v sadregi, če no- Komu je neredno, če mora
ra pred vsom razredom nekaj pred vsom razredom kaj
povedati ali prečitati? povedati ali prečitati.
18. Nekde je vedno zaskrbljen in Nekde je vedno žalosten
nesrečen. Kdo je to? in nesrečen. Kdo je to?
19. Nekoga v razredu je zelo lahke Kdo se za vsake malenkost
užalostiti. Kdo je to? enori?
20. Kdo je pripravljen vse naredi- Kdo se vsom v razredu boji?
ti, kar mu kdorkoli ukaže in
se prav nič ne upira.
23. Nekde od sošolcev samo sedi Nekde med vani samo sedi
in drenalje. Kdo je to? in drenalje, med poukom
in v odmoru. Kdo je to?
25. Kdo je zaradi vsake malenkosti Kdo je zaradi vsake malen-
vos iz sebe od jeso? kosti vos iz sebe od jeso?

Vprašanja 30, 31 in 32 so ostala nespremenjena.

S tem smo anketo skrajšali od 32 vprašanj na 17. Nekatera vprašanja o antisocialnem vedenju otrok smo dodali v preverjeni obliki ocenjevalni lestvici, ki naj bi jo izpolnjevali učitelji. Ohranili smo torej vprašanja, ki resodevajo agresivnostne poteze pri otrocih, vprašanja o sadržanosti in svrtosti, izmed vprašanj o socialnem vedenju pa samo vprašanje o lažnjivosti.

3. Zbiranje podatkov

V času od 13. do 17. junija 1955. leta so v drugih razredih ljubljanskih osnovnih šol izvedli torej naslednje ankete:

- 1) po vprašalni poli za učitelje (priloga 1),
- 2) ankete med učenci s naslovom: "Kaj praviš, kdo je?" (priloga 2),
- 3) pregled ocen anketiranih učencev po "Abecednem seznamu učencev" (priloga 3).

Anketiranje in zbiranje podatkov je potekalo takole:

Ad 1)

Vsak učitelj je dobil toliko vprašalnih pol za učitelje, kolikor je imel učencev v razredu, s prošnjo, da jih odda izpolnjene upravitelju šole v treh dneh. Ob tem je testator učitelje opozoril na objektivnost in pomen ocenjevanja, dal pa je učitelju tudi druge informacije, če jih je ta šolel. Menimo, da je danes mogoče smatrati kot pomanjkljivost, da testatorji učitelje niso temeljiteje pripravili na izpolnjevanje ocenjevalnih pol. Temeljitejša in dolgotrajnejša priprava (morda v obliki seminarja) bi ta vir podatkov nedvomno obogatila in bi mu danes mogli pripisovati večjo vrednost. Toda pa so, zaradi enostavnosti vprašalnika, ki so ga prej prekusili na Vrtači, domnevali, da ga bodo učitelji mogli izpolniti brez posebnih priprav.

Ad 2)

Ankete "Kaj previd, kdo je?" so med učenci izvajali slušateljki oddelka za psihologijo pri filozofski fakulteti in sodelavci inštituta. Tzv. testatorjev je bilo 10 in so izvajali test na podlagi "Navodila testatorjev" (priloga 4).

Anketa je bila anonimna in učitelji z rezultati ankete niso bili seznanjeni. Anketiranje je potekalo v odsotnosti učitelja. Testator je učencem zagotovil, da rezultatov ne bo videl niti učitelj, niti jih ne bodo videli starši, učencem je dal vnaprej splošna navodila, nato pa je pojasnjeval vsako vprašanje posebej.

Med učenci je skušal ustvariti tudi ugodno vzdušje, ves čas pa je beležil vprašanja in pripombe, ki so jih dajali učenci med izpolnjevanjem.

Na nekaterih šolah je delo potekalo brez težav, testator je bil dobro sprejet, ponekod pa so učitelji ali upravitelj izrazili nesadovoljstvo zaradi samjanja časa, ker so imeli na programu naloge ali druge obveznosti. Največkrat pa je bila težava v tem, da je šolel učitelj prisostvovati anketiranju. Te težave so nastopale kljub temu, da so bile šole predhodno obveščene o anketiranju.

Ad 3)

Učitelj je dobil na ves razred obročec "Abecedni seznam učencev", ki ga je moral izpolniti medtem, ko je testator anketiral učence.

Z vseni anketami smo zajeli 2. razrede naslednjih osnovnih šol: Sostro - Zadvar, Zadobrovo, Zalog, Spodnja Hrušica, Vadnica (Basljeva c.), Polje, Meste (Basoviška ul.), Šmartno pod Šmartno goro, Osnovna šola Šiška (Gasilska c.), Šentvid, Vodnikova c., Vedovedna c., Ježica, Šmartinska c., Levstikov trg, Račnik, Ižanska c., Tržaška c., Vrtača, (Erjavčeva c.), Ledina (Komenskega ul.), Prule, Poljane (Ambrožev trg). Z opazovanjem smo zajeli 2.374 otrok.

Pri obdelavi podatkov smo bili kasneje prisiljeni nekaj razredov iz opazovanja izločiti iz tehle razlogov: razredni kolektiv promajhen za obdelavo po sprejetih načelih (ispod 20 učencev), razredni kolektiv pred kratkim na novo formiran in se učenci med seboj niso dovolj poznali, razredni kolektiv preveč okrnjen zaradi epidemičnega obolenja i.pod. Tako nam je za končno obdelavo ostalo še 2.615 učencev.

Novembra 1956. leta smo v kartoteko, ki smo jo nastavili za vse opazovane učence, na vseh ljubljenskih občinah (oddelkih za socialno varstvo) vnašali v kartoteko podatke o problematičnosti družin ali otrok, ki smo jih zajeli s opazovanjem. To je bil tav. četrti vir informacij o opazovanih otrocih.

Poleg tega smo ob koncu vsakega šolskega leta sbirali podatke o učnih uspehih vseh opazovanih otrok po vseh osnovnih šolah v mestu Ljubljani in vnašali skupne šolske ocene v kartoteko. Na tak način smo spremljali otroke do konca obveznega šolanja, t.j. skozi sedem let.

Tabola 4. Število vseh otrok glede na število razredov, v katerih so študirali
Šola po 4. Obdelava gradiva

1. Vprašalna pola za učitelje. Odgovore učiteljev smo ponderirali s ponderi, kakor so razvidni iz priloge 1. Pondere smo izračunali po zbirniku, ki smo ga napravili za učence s slučajno izbranih razredov (10 % vzorec) po Likertovi skali² s tem, da smo M_2 prišteli oz. odšteli od izhodiščnega pondera 3, zamenjali pa vse pondere za znak "nikoli" (pogostnost prirasov), ker pojavov, ki niso nastopali, ni kazalo uteževati.

Že pri izdelavi skupnega zbirnika za slučajno izbrane razrede smo mogli domnevati, da označevanje problematičnega ponašanja otrok v šolah ni bilo enotno, in da obstojajo določene razlike med šolami iz strogega mestnega centra in šolami iz bolj obrobnih mestnih predelov. Za preverjanje te domneve smo izbrali tri šole iz strogega mestnega centra (Vrtača, Vednica, Ledina) in tri šole iz obrobnih mestnih predelov (Bežigrad, Vič, Moste). Vse otroke teh šol, ki so bili enketirani, smo utežili s ponderi in za vsakega otroka izračunali skupni rezultat ponderov (score). Rezultati, ki smo jih dobili, so naslednji:

² Blejce dr. M.: Statistične metode za psihologe, Ljubljana 1959, str. 195.

Tabela 1. Število vseh otrok glede na število sumarno doseženih ponderov

Število ponderov	Šole (Število otrok)		Šole (% otrok)	
	nestnega centra	periferne	nestnega centra	periferne
0 - 9	182	245	34,5	34,2
10 - 19	211	219	36,5	30,5
20 - 29	121	150	20,9	20,9
30 - 39	45	69	7,8	9,6
40 - 49	16	19	2,8	2,6
40 in več	3	15	0,5	2,1
Skupaj	578	717	100,0	99,9

$\chi^2 = 11,07$, značilen na nivoju 0,05

Tabela 2. Število nakladno ugotovljenih delinkventnih otrok glede na število sumarno doseženih ponderov

Število ponderov	Šole (Število otrok)		Šole (% otrok)	
	nestnega centra	periferne	nestnega centra	periferne
0 - 19	7	22	24	58
20 - 39	19	11	66	29
40 in več	3	5	10	13
Skupaj	29	38	100	100

$\chi^2 = 9,33$; značilen na nivoju 0,01

Delež delinkventnih otrok od opazovanih je bil v izbranih šolah nestnega centra 5 %, v izbranih perifernih šolah pa 5,3 %, torej v bistvu enak.

Iz tega smo sklepali, da so učitelji v šolah nestnega centra težili k ocenjevanju otrok v povprečnih merilih, dočim so te-

Bili učitelji perifernih šol bolj k obema skrajnostima, kar pomeni, da so pri nekaterih otrocih motnje vedenja slabo opažali, pri drugih pa, bolj problematičnih, so navajali veliko število motenj.

Učni kader je bil tedaj za opazovanje vedenjskih motenj pri otrocih slabo pripravljen. Vemo, da je za skrbno opazovanje vedenja učencev potrebna daljša predpripava še v času izbora za učiteljski poklic, razen tega pa učiteljev za anketiranje nismo zadostno pripravili, kot smo navedli zgoraj. No glede na to, pa se postavlja vprašanje o formiranju učiteljskega kadra vobče. Že prej smo povedali, da smo od celotne Haggarty - Olson - Wickman ocenjevalne lestvice uporabili le lažje lestvico A, pa še to smo najprej priredili po sugestijah učiteljev iz šole na Vrtači.

Is tega razloga smo se šol morali odreči uporabi te ankete v celoti, iz vprašalne pole na učitelje pa smo vn ali v kartoteko podatke o problematičnosti družin, kakor so jih navajali učitelji na vprašanja 25, 26 in 27 vprašalne pole. Zavedamo se seveda, da navodbe učiteljev o problematičnosti družin tudi niso ustrezne, saj se učitelji daleč premalo poglobljajo v družinske razmere svojih učencev in tega niso delali načrtno in sistematično pred izvedbo ankete. Toda več ali manj slučajna opažanja učiteljev o problematičnosti družin, ki so jih vnesli v obrazec, smo upoštevali vedno le v kombinaciji s drugimi podatki (glej tab. 4). Za statistično obdelavo gradiva pomeni to, da smo mogli zaradi

tega podatka nekatere skore povečati, dočim so niski skori (izpod 20 penderov) ostali, zaradi ev. slabega opazovanja učiteljev, preniski. S točnejšim opazovanjem družinskih razmer bo torej mogli povečati število problematičnih otrok z višjimi skori, na račun števila problematičnih otrok s nižjimi skori. S tem bi lahko postala diferenciacija otrok na manj in bolj problematične večja, ne mogla bi pa postati slabša. Zato smo menjala, da smo bili upravičeni v okviru naše raziskave upoštevati tudi ta, sicer malo zanesljiva opazovanja učiteljev.

2. "Kaj praviš, kdo je?" je anketa, izvedena med učenci. Odgovore na vprašanja smo združili v naslednje skupine osebnostnih potez:

- agresivnost (vprašanja 1 - 8) brez vprašanja 6, ki so ga otroci razumeli tako, da so v odgovorih navajali učence, najbolj priljubljene v razredu)
- zadržanost (vprašanja 10 - 14)
- lažnivost (vprašanje 9)
- priljubljenost (vprašanja 15 - 16)

Vprašanje 17 smo iz obdelave izpustili, ker večina otrok nanj ni odgovorila.

Pri posameznem vprašanju smo upoštevali kot značilno lastnost za otroka tisto, ki so jo navedli vsaj trije sošolci v razredu. Velika večina razredov je imela tedaj nekaj nad 30 učencev. Domnevali smo, da je za otroke psihološko značilna tista poteza, ki so jo opazili vsaj trije od sošolcev in da bi bil

verjeten sklep, da je določena lastnost pri otroku močnejše izražena, če jo je opazilo več kot 10 % otrok, psihološko utemeljena, kajti po eni strani intenzitete posameznih lastnosti sploh nismo merili, po drugi strani pa jih ne bi mogli meriti na tek način.

V kartoteke, ki smo jo za opazovane učence nastavili, smo vnašali celotno število glasov po skupinah, kakor so bile navedene prej, števila pa, ki so bila višja od 3 (kot število vprašanj iz iste skupine) smo podčrtali in s tem označili problematičnost učenca po določeni lastnosti.

Ker učenci v glavnem niso odgovarjali na vprašanje 17 ankete, smo upoštevali kot problematične glede na priljubljenost le tiste učence, ki jih pri vprašanjih 15 in 16 ni navedel nihče od otrok niti na prvem, niti na drugem ali tretjem mestu, torej tzv. osamljene otroke.

Končno smo v kartoteko vpisovali izvleček podatkov iz dosijejev občin za tiste otroke, ki so jih imele občine v evidenci leta 1956. in iz katerih je bilo mogoče razbrati, da gre za problematičnost družine ali otroka.

Leta 1961. je večina opazovanih otrok končala osenletke. Vse do tega časa smo spremljali in vnašali v kartoteko šolske ocene otrok. Leta 1963. pa smo preverjali pri Tajništvu za notranje zadeve OLO v Ljubljani, kateri od opazovanih otrok so storili kasniva dejanja do vključno 1962. leta.

Od 2.615 otrok, ki smo jih spremljali s opazovanjem, smo oob-

5. Rezultati

Problematičnost. Kot problematične smo izdvojili vse učence, ki so kasali določeno vedenjske motnje po anketi "Kaj praviš, kdo je"; po negativnih šolskih uspehih v tem smislu, da so morali ponavljati 2., 3. ali 4. razred osnovne šole (gre za zgodnje ugotavljanje problematičnosti) in po izpiskih problematičnih družin oz. otrok iz občin.

Kot problematične pa nismo izločili v samostojno grupo tiste opazovane otroke, ki niso imeli nobene od gorajjih nevedb, torej sami niso kasali vedenjskih motenj, pač pa je le učitelj opozoril v anketni polji na učitelje na problematičnost družine (glej izvajanja na str. 52).

Po takšni opredelitvi nam je torej celotna skupina opazovanih otrok raspadla v dva dela: v tzv. problematične in ne-problematične otroke. Vprašanje je, koliko od teh otrok je kasneje, v 7 letni opazovalni dobi izvršilo kasniva dejanja.

Tabela 3. Problematičnost in izvrševanje kasnivih dejanj

Problematičnost	Izvrševanje kasnivih dejanj		skupaj
	da	ne	
da	89	856	945
ne	48	1.622	1.670
Skupaj	137	2.478	2.615

$\chi^2 = 50,56$, značilen na nivoju 0,001

Od 2.615 otrok, ki smo jih zajeli z opazovanjem, smo oco-

nili kot problematičnih 945 otrok. Z našim opazovanjem smo torej zajeli 65 % vseh otrok, ki so v dobi osnovnega šolanja postali delinkventni in so v šolskem letu 1954/55 obiskovali 2. razred osnovne šole v Ljubljani.

Vir podatkov in delinkvenca. Kljub temu, da nam zgornja razdelitev omogoča izdvajanje pretežnega števila delinkventnih otrok, je vendarle število 945 problematičnih otrok določeno previsoko za to, da bi se mogli zavzeti za pravočasno preventivno delo z vsaki temi otroki. Tudi ne bi bilo oportuno intenzivneje preventivno delovati s tako velikim številom otrok zato, da bi skušali preprečevati delinkventno ponašanje le pri vsakem 11. izmed njih. Zato je naslednje vprašanje vprašanje, kateri od razpoložljivih podatkov nam je dal največ informacij o delinkventnih otrocih.

Tabela 4. Vir podatkov

Oznake kombinacij				Število storilcev kaznivih dejanj
Anketa	Občina	Šolski uspeh	Učitelj o problematičnosti družinskih razmer	
MM		M	M	23
MM		M	M	10
MM		MM	M	17
MM		MM	M	10
MM	M	MM	M	6
MM	M	MM	M	4
MM	M	MM	M	3
MM	M	MM	M	1
MM	M	MM	M	1
			Skupaj	89

Od delinkventnih 89 otrok je bilo torej zajetih:

s anketo	48
s podatki učitelja	45
s podatki o negativnem šolskem uspehu	40
s podatki iz občin	9

Is tega sledi, da je bilo tedaj s podatki, dobljenimi pri občinskih socialno varstvenih organih najmanj delinkventnih otrok, vsekakor pa nobeden, ki bi bil kot problematičen določen samo po tem viru podatkov in ne bi bil na drug način kot tak ugotovljen s podatki, ki smo jih zbirali v šolah. Zato smo upravičeni ta vir o problematičnosti otrok zamenjati. Med vsemi 945 otroci, ki smo jih ocenili kot problematične, je bilo 38 otrok, ki so jih kot take navedle samo občine, brez kombinacij s drugimi podatki, ki smo jih tedaj registrirali. Če te otroke odštejemo, od vseh problematičnih, se nam število problematičnih otrok zniža na 907, če pa ostane med temi število delinkventnih otrok isto.

Stopnja problematičnosti in delinkvenca. Za nadaljno obdelavo so nam ostali torej trije viri podatkov: anketa, podatki učiteljev o problematičnosti družin in podatki o negativnem šolskem uspehu.

Na kratko se bomo zadrželi pri negativnih šolskih uspehih, kot viru podatkov. Vemo, da so lahko šolski neuspehi različnega izvora. Najdemo jih pri nižje inteligentnih, os. manj sposobnih, pri čustveno sevrtih, pri neaktivnih in pasivnih, pa tudi pri višje inteligentnih, ki zaradi prenapetih obremen-

njenosti na različni način motijo delo v šoli. Neuspeh je torej lahko primarnega ali sekundarnega izvora. V obeh primerih je lahko v zvezi s motečim ponašanjem in sicer v prvem vrsek, v drugem pa posledica motečega ponašanja. Negativni šolski uspeh je torej lahko posreden znak, ki nas opozarja na problematične otroke in v zvezi s tem s neko verjetnostjo tudi na bodoče delinkvente.

Podatki iz ankete, opravljene med otroci, se delijo na te vrste osebnostnih pones: agresivnost, zadržanost, lažnivost in nepriljubljenost med sošolci.

Ker smo šoleli rasne kombinacije motenj izraziti s skupnim numeričnim izrazom, smo vsako od motenj utežili s ponderom.

I. Varianta. Pondere smo izračunali tako, da smo upoštevali kot ponder procentualni delež delinkventnih otrok od vseh otrok, ki so imeli določeno motnjo.³

Motnja	Število vseh problematičnih otrok	% delinkventnih ali ponder
agresivnost	183	18,0
zadržanost	119	5,3
lažnivost	204	18,1
nepriljubljenost med sošolci	488	8,0
problematičnost v družini	392	11,5
negativni šolski uspeh v 2., 3. ali 4. razredu	329	11,9

³ Glej S. E. Glueck, *Unraveling Juvenile Delinquency*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts 1954, str. 260.

Za poskusni izračun smo od vseh nedelinkventnih problematičnih otrok po slučajnem vzorcu izdvojili ca 41 % ali 39 otrok. Hipoteza je naslednja: ker izkazujejo tudi nedelinkventni otroci določeno število motenj moramo vzeti tisto število motenj za več ali manj normalno, pri katerem je delež nedelinkventnih otrok večji od deleža delinkventnih. Čia se frekvenčni distribuciji delinkventnih in nedelinkventnih otrok prevržeta v škodo delinkventnih otrok, bi postavili limit števila motenj, od katerega dalje izkazujejo delinkventni otroci večje število motenj kot nedelinkventni. Podoba distribucij je naslednja:

Tabela 5. Problematični otroci po številu panderov

Število panderov	Nedelinkventni	Delinkventni	D-II
1 - 10	25	9	-
11 - 20	47	28	-
21 - 30	8	15	+
31 - 40	6	16	+
41 - 50	4	13	+
51 - 60	1	5	+
61 - 70	-	2	+
71 - 80	-	1	+
Skupaj	89	89	..

$$\chi^2 = 27,46; \text{ značilen na nivoju } 0,001$$

Frekvenčna distribucija delinkventnih otrok se porazdeli na tiste, ki so storili ene kaznive dejanje v enem od 7 let opazovalne dobe in na tiste, ki so v tej opazovalni dobi storili več kaznivih dejanj v več letih takole:

Tabela 6. Delinkventni otroci po številu penderov kaznivih dejanj

Število penderov	1 x storilci kaznivih dejanj	večkratni storilci k.d.
1 - 10	6	3
11 - 20	23	5
21 - 30	9	6
31 - 40	11	5
41 - 50	11	2
51 - 60	2	3
61 - 70	1	1
71 - 80	1	-
skupaj	64	25

To bi pomenilo: nad kritično mejo problematičnosti (20) je bilo:

- med nedelinkventnimi 19 otrok ali 29,7 %
- med 1 kratnimi storilci kaznivih dejanj 35 otrok ali 54,7 %
- med večkratnimi storilci kaznivih dejanj 17 otrok ali 26,6 %.

Po tem izračunu bi prišlo v poštev za intenzivnejše preventivno delo:

29,7 % od problematičnih otrok, ki niso izvršili kaznivih dejanj (skupaj 318)	= 172 otrok
+ delinkventni nad kritično mejo	= 52 "
ali skupaj	224 otrok

Med temi je 25 % delinkventnih, kar pomeni, da bi lažje približno vsak 4. otrok od onih, s katerimi bi intenzivneje preventivno delovali, močne pogoje za to, da zapade v izvrševanje kaznivih dejanj. Tudi ostali, tako izdvojeni problematični

ni otroci pa so močno noteni, čeprav niso storili kaznivih dejanj. Vrste njihove problematičnosti po 7 letih opazovanja žal nismo mogli ugotoviti. Ker sajeneajo naši podatki 81 razredov šolskih otrok, bi povprečno odpadli na tak način na en razred po 3 otroci, ali v 7 letih, če bi postopek ponovili vsake leto v 2. razreda osnovnih šol po ca. 24 otrok. V vseh šolah, ki bi imele več kot 2 paralelki 2. razredov, bi se izplačalo organizirati posebno mesto socialnega delavca, kar bi imel opravka s ca. 60 tako izbranimi otroki, poleg tega pa še s onimi, ki s temi metodoi niso zajeti. Na takšen način bi s preventivnim delom zajeli, poleg ostalih problematičnih otrok, 34 % vseh bodočih enkratnih storilcev kaznivih dejanj in 52 % bodočih povratnikov, kajti:

vseh delinkventnih je bilo	s opazovanjem bi zajeli	
	Število	%
1 x storilcev k.d.	104	35
2 in večkratnih	33	17
Skupaj	137	52

Limit točk pa bi bil 20.

II. Varianta. Problem ponderov se sumarni pokazatelj, ki naj služi kot sintetični pokazatelj stopnje problematičnosti, predvsem pa se merilo pri odločitvi, ali je stopnja problematičnosti tolikšna, da ji moramo posvetiti posebno skrb, moramo rešiti tudi z diskriminacijske analize. Sumarni pokazatelj

$$z = L_1x_1 + L_2x_2 + L_3x_3 + L_4x_4 + L_5x_5 + L_6x_6$$
, ki je linearna zveza informacij x_i , ki jih dobimo o otroku s anketo, v

tem večji meri izpolni predvsem drugo izmed zgornjih lastnosti - razdelitev otrok v problematične in neproblematične - čia večja je razlika med aritmetičnima sredinama skupnih pokazateljev za obe skupini in čia manjši sta grupni varianci. Zato kot merilo diskriminatornosti vzamemo razmerje med kvadratom razlik aritmetičnih sredin in skupno grupno varianco

$$G = \frac{(s_2 - s_1)^2}{\sum_{k=1}^2 \sum_{i=1}^n (s_{ki} - \bar{s}_k)^2}$$

Glede na ta pogoj izmed dveh linearnih funkcij bolje diskriminira tista, za katero je izraz G večji, najbolj pa tista, za katero je izraz G največji.

Diskriminacijska analiza postavlja na snako, ki so osnova za izračun skupnega pokazatelja, določene pogoje, ki jih atributivni snaki ne izpolnjujejo. Vendar moremo za potrebe, v katere je formiran skupni pokazatelj v našem primeru, odstopiti od tega pogoja. Izračun optimalnih ponderov v smislu DA (diskriminacijske analize) za primer atributivnih snakov izvedeno, če v primeru, da dana motnja nastopa, pripišemo tej snožilnosti vrednost 1, če pa ne nastopa vrednost 0. (n.pr. ni agresiven - 0, je agresiven - 1)

V analizo je vključenih 89 otrok, ki v razdobju sedem let po anketi niso sagrešili kasnivega dejanja in 89 otrok, ki so v tem razdobju sagrešili vsaj eno kasnivo dejanje. Z diskriminacijsko analizo smo dobili naslednje pondero za posamezne

notnje. Ponderi so navedeni po velikosti, razen tega pa se v tabeli 7 za primerjavo dodani še ponderi, ki smo jih dobili iz odstotkov delinkventov v populaciji otrok z dano notnjo (OD).

Tabela 7. Ponderi po vrstah notnje

Notnja	ponder ^a	
	DA	OD
Zadržanost	-16	5,3
Neprikljubljenost	-10	8,0
Problematičnost v družini	34	11,5
Agresivnost	42	18,0
Negativni šolski uspehi	44	11,9
Ležljivost	76	18,1

^aDA = diskriminacijska analiza, OD = odstotek delinkventov

Linearna funkcija z , ki je sintetični pokazatelj, je v posebnem primeru atributivnih znakov vsota ponderov za tiste značilnosti, ki jih ina preučevani učencev.

Rang ponderov pokaže, da je najbolj simptomatična za kasnejšo delinkvenco ležljivost, da sta agresivnost in negativni šolski uspehi po važnosti precej enako pomembna, da pa niti zadržanost, niti neprikljubljenost nista notniji, ki bi vplivali na kasnejši otrokov razvoj v smeri delinkvence, čeprav v ponderacijskem sistemu DA sintetični pokazatelj celo zaznajujeta. Primerjava ponderov, ki smo jih dobili s DA s ponderi, ki smo jih dobili iz OD kaže, da je med obema sistemoma precej soglasja, glede pomena posamezne notnje, da pa je teža

posameznih motenj v obeh ponderacijskih sistemih le različna. Če primerjamo med seboj vrednosti G , ki jih dobimo iz sumarnih pokazateljev za proučevani populaciji na osnovi ponderov DA in ponderov OD, vidimo, da je diskriminaturnost ponderacije DA v smislu diskriminacij funkcije pri DA resnično snatno večja kot pri OD. ($G_{OD} = 26,75$) $G_{DA} = 36,34$).

Ker je ravno zaradi tega, ker proučujemo atributivne snake, vprašanje značilnosti ponderov odprto, v tabeli 8 informativno prikazujemo podatke o razlikah v posameznih motnjah med obema skupinama za proučevano populacijo. V tabeli je polog podatkov o tem, kolikokrat nastopa določena motnja v skupini prestopnikov (n_1) in v skupini brez prestopka (n_2) podano še kritično razmerje KR razlik v obeh skupinah, ki ga izračunamo v tem posebnem primeru po obrascu

$$KR = \frac{n_1 - n_2}{\sqrt{n \frac{(178-n)}{178}}}$$

Kritično razmerje za ti populaciji merimo v prvi aproksimaciji vzeti kot distribuirano standardizirano normalno in glede na to določiti nivo značilnosti razlik.

Tabela 8. Razlike v motnjah med skupino otrok brez (BD) in skupino otrok s prestopki (D)

Motnja	D		$n_1 - n_2$	$n_1 + n_2$	KR
	n_1	n_2			
Zadržanost	6	8	-2	14	-0,56
Nepriljubljenost	38	50	-12	88	-1,00
Problemi v družini	45	30	+15	75	+2,28
Agresivnost	33	16	+17	49	+2,89
Negat.šolski uspehi	40	28	+12	68	+1,85
Lažnivost	37	12	+25	49	+4,21

Is tabele 8 vidimo, da so visoke značilne razlike v motnjah: lažnivost, agresivnost in problematičnost v družini, sum na značilnost kašeta motnji: nepriljubljenost in negativni šolski uspeh, neznačilne pa se pokažejo razlike v sadržajnosti, ki se tudi razmeroma redko pojav, ki se v skupno 178 primerih pokaže le pri 14 učencih.

Za praktično uporabo sintetičnega pokazatelja bi bilo idealno, če bi sumarni pokazatelj razdružil obe skupini tako, da bi bili vsi učenci, za katere bi bila vrednost sumarnega pokazatelja pod določeno mejo, neproblematični, vsi, za katere pa bi sumarni pokazatelj imel vrednosti nad to mejo, pa problematični. Vendar te idealne razdelitve ni mogoče doseči. Veliko je namreč kombinacij motenj, ki nastopajo tako v eni in drugi skupini. Zato se moramo zadovoljiti s kompromisom in iskati tak pokazatelj, ki s čim večjo verjetnostjo razdeli učence v problematične in neproblematične.

V tabeli 9 so po vrsti navedene vse možne vrednosti sumarnega pokazatelja, ki jih je $2^6 = 64$. Za vsako vrednost sumarnega pokazatelja so s kraticami (A = agresivnost, Z = zadržanost, L = lažnivost, N = nepriljubljenost, Š = negativni šolski uspeh in D = problematičnost v družini) navedene motnje, ki daje v sumi določeno vrednost z, v naslednjih dveh stolpcih pa je dana frekvenca, kolikokrat je nastopila v preskusnih populacijah dana kombinacija, s posebnimi znaki pa je v zadnji koloni navedeno, ali je dana kombinacija nastopila v stvarnih populacijah večkrat (+), enkrat (=)

ali manjkrat (-) v skupini brez prestopkov (BP) kot v skupini prestopnikov (D).

Že točen pregled seporodja snakov + in - pokaže, da se pri nižjih sumarnih pokazateljih pojavljajo v večjem številu ugodne, pri višjih sumarnih pokazateljih pa manj ugodne kombinacije.

Tabela 9. Vrednosti sumarnih pokazateljev

S	AZLNED	BP	D	S	S	AZLNED	BP	D	S
-26	Z H	2	-	+	86	A Š	-	-	
-16	Z	2	2	=	92	AZLN	1	-	+
-10	H	13	7	+	94	ZL D	-	-	
0		-	-		94	ZLNŠ	-	-	
8	Z H D	4	-	+	94	AZ NŠD	-	-	
16	AZ H	-	-		102	AZL	-	-	
18	Z NŠ	-	-		104	AZ ŠD	-	-	
18	Z D	1	-	+	104	ZL Š	-	-	
24	H D	13	8	+	100	LN D	-	1	-
26	AZ	-	1	-	108	A LN	-	1	-
28	Z Š	-	-		110	A NŠD	1	1	=
30	A H	1	1	=	110	LNŠ	-	-	
34	D	-	1	-	110	L D	2	4	-
34	NŠ	6	-	+	118	A L	1	5	-
42	A	3	6	-	120	L Š	-	3	-
44	Š	20	10	+	120	A ŠD	-	1	-
50	ZLN	-	-		126	AZLN D	-	-	
50	AZ H D	-	-		128	ZLNŠD	-	-	
52	Z NŠD	1	-	+	136	AZLNŠ	-	-	
60	AZ D	1	-	+	136	AZL D	-	1	-
60	AZ NŠ	-	-		138	ZL ŠD	-	-	
60	ZL	-	1	-	142	A LN D	1	2	-
64	Z ŠD	-	-		144	LNŠD	-	3	-
66	LN	-	1	-	146	AZL Š	-	-	
66	A H D	1	1	=	152	A LNŠ	-	1	-
68	NŠD	2	7	-	152	A L D	2	1	+
70	AZ Š	-	-		154	L ŠD	-	2	-
76	A D	4	2	+	162	A L Š	-	1	-
76	L	5	3	+	170	AZLNED	-	1	-
76	A NŠ	-	1	-	180	AZL ŠD	-	-	
78	ŠD	-	3	-	186	A LNED	-	2	-
84	ZLN D	-	-		196	A L ŠD	-	4	-

Če združimo podatke iz tabele 9 v frekvenčno porazdelitev s širino razreda $1 = 30$, s katero zajamemo kompaktnije skupine,

dobimo naslednje slike:

Tabela 10. Frekvenčna porazdelitev skupnega pokazatelja s

točk s	BP	D	(BP)/(D)
-29 - 0	22	9	2,44
1 - 30	16	10	1,60
31 - 60	31	13	1,72
61 - 90	12	13	0,67
91 - 120	5	16	0,31
121 - 150	1	6	0,17
151 - 180	2	6	0,33
181 - 210	-	6	0,00
	89	89	

Če iščemo mejo, pod katero bo čišvečja frekvenca BP in nad katero bo čišvečja frekvenca D, vidimo iz razmerij (BP)/(D), da je ta meja 60 in pridejo v prvo skupino prvi trije, v drugo pa zadnjih pet razredov. Tudi podrobnejša analiza tabele 9 pokaže, da je 60 točk meja, ki s največje verjetnostje diskriminira s skupnim pokazateljem kasnejše delinkvente od nedelinkventov.

Primerjava obeh variant. Proučiti želimo še, v koliko se razlikujeta med seboj v smislu razdelitve v dve grupi - problematični - neproblematični oba sistema ponderacije (OD in DA) in v koliko se oba razlikujeta od maksimalne možne diskriminatornosti. Za namen maksimalne možne diskriminatornosti dane iz tabele sistematično v eno grupo vse one kombinacije, za katere je število neproblematičnih večje od števila delinkventov, v drugo pa vse one kombinacije, za katere je v

raziskavi število delinkventov večje od števila učencev brez prestopka, iz kombinacij, v katerih je število enih in drugih enako pa polovico primerov vključimo v grupe + polovico pa v grupe -, dobimo naslednje tri primerjalne 2 x 2 tabele.

Tabela 11. Primerjalne tabele

Ponderacija OD				Ponderacija DA				Maksimalna diskriminacija			
HP	D	S		HP	D	S		HP	D	S	
-20	70	37	107	-60	69	37	106	+	78	34	112
21-	19	52	71	61-	20	52	72	-	11	55	66
S	89	89	178	S	89	89	178	S	89	89	178

Za zgornje tri variante izračunani Yule-ovi koeficienti asociacije Q so naslednji: $Q_{OD} = 0,68$; $Q_{DA} = 0,66$; $Q_{MD} = 0,91$. Iz senih tabel in tudi iz koeficientov asociacije vidimo, da je razlika med obema ponderacijskima sistemoma s vidika razdelitve v dve grupi dala nebitveno t.j. praktično enake rezultate, enako pa tudi razlika od maksimalno možne diskriminacije ni prevelika.

V evropskih in drugih državah se nenehno spreminjajo razmere, ki vplivajo na kriminalno delavnost. Zlasti v zvezi s kriminalno delavnostjo se v zadnjih letih, tudi v naši državi, opazuje povečanje kriminalne delavnosti. Zlasti v zvezi s kriminalno delavnostjo se v zadnjih letih, tudi v naši državi, opazuje povečanje kriminalne delavnosti.

* Radi najprejše raziskave o podobnih delinkventnih skupinah, smo se poslužili študije, ki jo je objavil profesor J. Edgar Hoover, Center of Criminological Research, University of Pennsylvania, Philadelphia, October 1935, str. 3.

6. Kazniva dejanja anketirancev

Splošne ugotovitve

V letu 1963. smo pričrjali anketirance s otroci in mladoletniki, ki so do konca leta 1962. bili evidentirani pri tajništvu za notranje zadeve okraja Ljubljana, kot storilci kaznivih dejanj. V evidenci tajništva za notranje zadeve smo iskali naše anketirance zato, ker smo ta organ evidentira dejanja s objektivnimi znaki kaznivih dejanj, ki so jih storili kazensko sicer neodgovorni otroci⁴. Od vseh s anketo leta 1954/1955 zajetih drugošolcev (2.645 otrok) je bilo zaradi storjenih kaznivih dejanj v evidenci tajništva za notranje zadeve okraja Ljubljane skupaj 137 otrok. V posameznih letih se kot storilci kaznivih dejanj pojavlja naslednje število anketirancev:

1955	1	1959	17
1956	13	1960	34
1957	11	1961	25
1958	15	1962	21
		Skupaj	<u>137</u>

V evidenčnih knjigah tajništva za notranje zadeve okraja Ljubljana se nekateri anketiranci pojavljajo le v enem letu, drugi pa v več letih. Po posameznih letih izgleda to takole:

⁴ Tudi najnovejša raziskava o podatkih delinkvence sastopa stališče, da bi ti podatki morali temeljiti na podatkih policije. - Glej Sellin-Wolfgang, Constructing an index of delinquency, Center of Criminological Research, University of Pennsylvania, Philadelphia, October 1963, str. 5.

	v enem letu	v več letih
1955	1	-
1956	11	2
1957	8	3
1958	8	7
1959	13	4
1960	25	9
1961	17	8
1962	21	-
Skupaj	104	33

V enem letu se pojavljajo kot storilci kaznivih dejanj 104, v več letih pa 33 anketirancev. Čeprav najdemo 104 anketirance v evidenci le enkrat v določenem letu, pa s tem še ni rečeno, da se v evidenci le zaradi enega kaznivega dejanja. Našli smo primere, da se organi tajništva za notranje zadeve odkrili več kaznivih dejanj, ki so bila storjena v enem letu. Vse te anketirance smo šteli za enkratne storilce, ker se se vsa dejanja, četudi jih je bilo več, obravnavalo skupno, ko se je odkrilo eno dejanje. Med anketiranci, ki se pojavljajo v več letih, pa se jih pretežna večina pojavlja v dveh različnih letih, sedem med njimi pa v treh letih. Anketirance, ki se pojavljajo v več letih, smo šteli za povratnike in sicer kot povratnike v kriminološkem smislu.

Vseh 137 anketirancev je po evidenci tajništva za notranje zadeve storilo skupaj 224 različnih kaznivih dejanj in sicer:

- lahkih telesnih poškodb po čl. 142 KZ 7
- poskus posilstva po 197 čl. KZ 1
- nezakoniti lov po 247 čl. KZ 1

- neskončit ribelov po 248. čl. KZ	1
- tatvine po 249. čl. KZ	56
- velike tatvine po 250. čl. KZ	53
- neupravičeno uporabo avtomobila po 254. a čl. KZ	89
- poškodovanje tujih stvari po 257 čl. KZ	8
- najhane tatvine po 259. čl. KZ	83
- ogrožanje javnega prometa po 271. čl. KZ	1
- ponarejanje listin po 306. čl. KZ	4

Pri tem prikazu smo upoštevali dejanje ne glede na to, koliko storilcev iz vrst anketirancev je bilo soudeleženo pri posameznem dejanju. Če pa upoštevamo, da je bilo pri nekaterih kasnivih dejanjih soudeleženih več anketirancev, potem se ob številu dejanj, ki brezenijo posameznika, pokaže, da so 104 anketiranci, ki so bili v evidenci le v enem letu, bili udeleženi 137 krat, češčin je 33 anketirancev, ki so bili v evidenci v več letih, bilo udeleženo 290 krat ali skoraj dvakrat več, kot anketiranci, ki so bili v evidenci le v enem letu.

Ker smo hoteli imeti večji vpogled v vsebino kriminalitete anketirancev, smo pregledali razpoložljive spise tajništva za notranje zadeve v Ljubljani. Zevolje prostorninske stiske je tajništvo za notranje zadeve v Ljubljani arhiviralo starejše letnike spisov v prostore, ki ob času obdelave anketnega gradiva rusiskeve niso bili dostopni. Tako smo si lahko ustvarili le delni vpogled v vsebino dejanj anketirancev. Pri našem pregledu pa smo vzeli v poštev le tista de-

nja s objektivnimi znaki kaznivih dejanj, glede katerih smo nedvoumno ugotovili, da so jih anketiranci res storili, in nismo upoštevali dejanj, glede katerih je obstojal samo sum, da naj bi ga anketirance izvršil. Ker pa smo našli v vseh spisih le one take dejanje pri storilcu, ki je storil več dejanj, kaže, da so bili storilci vneseni v evidenčno knjigo šele potem, ko je bilo ugotovljeno, da so storili očitno in dejna dejanja.

Dejanja anketirancev, kolikor smo jih lahko ugotovili iz razpeločljivih spisov, bomo prikazali posebej za anketirance, ki so storili dejanja le v enem letu in posebej za tiste, ki so jih storili v več letih. Med obema skupinama pa bomo upoštevali posebej udeležbo anketirancev, ki jih je anketa označila kot problematične in udeležbo tistih anketirancev, ki po naših opazovanjih niso veljali za problematične. V tem prikazu smo s kriminološkega vidika upoštevali storilstvo in sestorilstvo pri kaznivih dejanjih, za katera so bili obremenjeni posamezni anketiranci.

Enkratni storilci kaznivih dejanj

Iz spisov smo lahko za 55 anketirancev, ki so bili v evidenci tajništva za notranje zadeve le v enem letu, podrobneje ugotovili dejanja, pri katerih so bili udeleženi. Pretežni del dejanj teh anketirancev ima znake kaznivih dejanj soper

družbno in zasebno premoženje KK. poglavja kazenskega so-
konika. Dejanja z snaki drugih poglavij so redka. Anketiran-
ci, bodisi da so po podatkih ankete veljali za problematične
ali neproblematične, so bili udeleženi pri naslednjih

kaznivih dejanjih v skupini problematični neproble-
matični

iz XI. poglavja

1. Poškodovanje tuje stvari (čl. 257 KZ)	5 x	4 x
2. Majhna tatvina (čl. 259 KZ)	13 x	6 x
3. Tatvina (čl. 249 KZ)	4 x	8 x
4. Neupravičena uporaba motornega vozila (čl. 254 a KZ)	2 x	10 x
5. Velika tatvina (250 čl., tč. 1, 2 KZ)	17 x	5 x

iz XII. poglavja

6. Lahka telesna poškodba (čl. 142/2 KZ)	1 x	-
---	-----	---

iz XVI. poglavja

7. Poskus posilstva (čl. 179 KZ)	1 x	-
----------------------------------	-----	---

iz XXI. poglavja

8. Ogrožanje javnega prometa (čl. 271/3 KZ)	-	1 x
--	---	-----

32 anketirancev iz skupine problematičnih je pri sedmih vrstah
kaznivih dejanj udeleženo 43 krat, dočim je 23 anketirancev
iz skupine neproblematičnih pri šestih vrstah kaznivih dejanj
bile udeležene 34 krat.

Tuje stvari so vsi anketiranci poškodovali v združbah s svoji-

ni vrstniki. Tako sta po eden iz obeh skupin (problematičnih in neproblematičnih) s še osmimi vrstniki razbila s lučanjem kanenjev 24 izolatorjev telegrafskih drogov. Drugi par anketeirancev pa je v združbi s šestimi vrstniki ob igranja nogometa razbil šipe v skupni škodi 30.507 dinarjev. Pročja združba, v kateri sta bila dva problematična in eden neproblematičen otrok, je razbila 33 izolatorjev na telefonskih drogovih. Končno je en problematičen v skupini s svojimi desetletnim bratom in s dvanajst in trinajst letnima otrokoma razbil 9,36 m šip različnih velikosti. Glede predmeta poškodovanja tuje stvari med oboje skupinoma anketeirancev ne moremo ugotoviti nobenih razlik.

Grupa neproblematičnih si je s najhujši tatvinski priljubljenostjo naslednje predmete: nedominasto ključavnico, prtljajnik s kolesa, tri dinare s kolesa, kovinske sestavne dele igrač Mehanotehne in sedem desk. Ključavnico in dve dinari sta storilca vzela sami, dočim ostali trije storilci niso jemali sami, ampak v združbi s še po ena vrstnikom. Problematični otroci so bolj segali po denarju (pet od sedmih). Denar so jemali v različnih tujih prostorih, v katerih so se priložnostno nahajali. Tatvine denarnih sneškov so storili anketeiranci izključno sami. Ostala dva problematična anketeiranca sta storila dejanje v družbi vrstnikov in sicer je eden sodeloval pri tatvini 17 kg svinčene pločevine iz nekega gradbišča, drugi pa pri tatvini kajige Rihard II. v Državni založbi v vrednosti 750 din, ki je je prodat za 100 din. Razlika med obema

skupinam anketirancev je v ciljih, ki so jih skušali doseči s malimi tatvinami. Medtem, ko je bilo neproblematičnim anketirancem bolj za praktične predmete, ki so jih mogli neprevedno zbiti, so problematični anketiranci hoteli priti z majhno tatvino na direkten ali indirektn način do denarnih sredstev.

Pri ljubljenski skupini navadnih tatvin, tako pri oni kot pri drugi skupini anketirancev, je bilo predvsem kolo. V skupini problematičnih imamo tri, v skupini neproblematičnih pa dva takega kolesa, s te razlike, da je eden od neproblematičnih otrok v roku 10 dni vzal kar 4 kolesa na različnih krajih v središču Ljubljane. Kolesa so jemali anketiranci sami. V družbi sta dva neproblematična anketiranca vzela iz javne telefonske govornice kompletno mikrotelefonsko kombinacijo, tretji pa je snel iz avtomobila značko značke Mercedes in tornostat, vreden 26.000 din. Tretji iz skupine problematičnih je v garderobi doma TVD Partisan vzal ročne ure.

Kasniva dejanja neupravičene uporabe motornega vozila so anketiranci storili praviloma v družbi. Vsi trije anketiranci (dva neproblematična in eden problematičen) so storili to dejanje večkrat. Tako je anketiravec iz grupe problematičnih vzal istega dne v skupini še dveh vrstnikov dva avtomobila Fiat 600 in se vozil s enim po Ljubljani, s drugim pa proti Litiji. Prvi avto je pustil, ko mu je odpevedal v bližini študentskega naselja v Ljubljani, drugega pa na poljski poti v okolici Litije. Ta mladoletnik se ni zadovoljil le s

vožnje, ampak je iz sedanjega avtomobila vzel tudi baterije, nekaj tablet in obliše, kar je kasneje baje odvrzel. Eden iz skupine neproblematičnih je vzel dva mopeda, eno motorno kolo in ga je končno sasešil gospodar, ko je že sedel v njegovem avtomobilu Fiat 600. Drugi iz iste skupine pa je bil udeležen pri neupravičeni vožnji s štirimi različnimi mopedi in eno Lambretto, pri tem pa en moped in Lambretto vzel sam.

Vsi anketiranci, ne glede kateri skupini so pripadali, so bili udeleženi pri vlovih v družbi cele s do 10 vrstnikov. Pri slednjem vlovu v območje podjetja Ljubljana - Transport, ko so v več ugrabkih jemali baker, kable, železo in različen monterški material, so bili udeleženi eden iz grupe neproblematičnih in štirje iz grupe problematičnih otrok. Razen na območja gospodarskih organizacij so anketiranci vlačili v drvarnice, podstrešja in železniške vagona. Po eden iz vsake skupine anketirancev se sodelovali še pri treh vlovih v družbi drugih vrstnikov. Tako je en par anketirancev vlačil v železniški vagon na postaji Šiška in vzel iz lesenih sabojev 9 igrač in 11 ribjih konzerv, drug par je vlačil v vagon strelske družine in vzel dve sračni puški, dočim je tretji par vlačil v drvarnico velike stanovanjske hiše v neposredni bližini njihovega stanovanja ter jemal različne predmete (70 paketov šivank za šivalne stroje, etui za pribor za manikiranje in šivanje, 6 Wasseraerovih peres, 8 žarnic za dvigalo, klobče in levijaš v skupni vrednosti ca 60.000 din). Posamezne predmete so prodajali v komisijški trgovini in je bil zaradi tega vlov tudi odkrit. Peti iz skupine neproblematičnih anketi-

rancev je bil udeležen pri vlovu v delavnico podjetja Učila, kjer so vzeli 57 kroglice za namizni tenis, ki so jih v tem podjetju uporabljali za ponazarjanje sestavin stonov. Preostalih sedem anketirancev iz skupine problematičnih je bilo udeleženih pri naslednjih vlovskih tatvinah:

- s dvema vrstnikoma (11 in 12 let) v skladišče gradbenega materiala, od koder so odnesli za 5.600 din električnega materiala,
- s tremi vrstniki so hoteli iz zaprtega dvorišča neke tovarne odpeljati 190 kg naravnega in ravnega železa, hoteč železo vnovčiti pri podjetju "Surovina",
- s štirimi vrstniki je vlovil v zaklonišče pod gradom, kjer so poškodovali in delno uničili tam se nahajajoče poštevno in material ter vzeli svinčeni kabel, ki so ga potem prodali podjetju Odpad,
- s dvema vrstnikoma je vlovil v stenišče doma Partizan, kjer so vzeli več svinčenih cavi (škoda 18.120 din) ter prodali podjetju Odpad 10 kg svina, 9,5 kg bakra in 1 kg medenine za 3.600 din,
- s vrstnikom stal na straži, ko je tretji akosi okno splezal v tuje stanovanje in vzal 38.000 din, ki so si ga potem razdelili,
- dogovorno s polnoletno osebo je splezal v klet in odnesel 10 litrske pletenke vina, resen tega pa je s vrstnikom vlovil v garažo in hotel odpeljati iz nje avto,
- s vrstnikom vlovil v drvarnico in vzal steklenico terana.

Telesne poškodbe težjega značaja je prizadejal 14 letni problematični anketiravec, ko je na igrališču nepazljivo streljal z sračno puško in sedel mimo idočega človeka v levo stran nosnega korena.

15 letni problematični anketiravec je s svojimi 17 letnimi tovarišci nasilno slekli 18 letno deklo ter sta jo nato vrgla na divan. Prijatelj je hotel posiliti deklo, pri čemer je anketiravec držal deklo za roke, da se ni mogla braniti.

Prostno nezgode je storil 12 letni neproblematični anketiravec, ki se je v hitri vožnji s kolesom od zadaj saltel v otroka, ki ga je vodila mati, pri čemer je otroka težje poškodoval po glavi.

Če primerjamo dejanja anketirancev, ki so le enkrat v evidenci tajništva za notranje zadeve v Ljubljani, ne bi mogli reči, da obstaja med anketiranci iz skupine problematičnih in neproblematičnih kakšna bistvena razlika. Le pri najhujših tatvinah smo ugotovili, da so anketiranci, ki so ob izvedeni anketi bili označeni kot problematični, bolj neposredno segali po denarju. Glede na številčno razliko udeleženih anketirancev iz obeh skupin pri vlognih tatvinah se da morda postaviti trditve, da so problematični anketiranci pri tej obliki storjenih dejanj pokazali verjetno večjo iniciativo kot pa neproblematični.

Povratniki

Tudi glede anketirancev, ki so v evidenci tajništva za notranje zadeve v več letih, je največ storilcev dejanj, ki imajo snake premoženjskih kaznivih dejanj iz XX. poglavja KZ. Dejanja s objektivnimi sankti kaznivih dejanj iz drugih poglavij kazenskega zakonika so med to skupino anketirancev redka. Od celotnega števila 33 anketirancev, ki so v evidenci tajništva za notranje zadeve v več letih, jih je 25 iz skupine problematičnih in 8 iz skupine neproblematičnih.

Iz prvotne skupine onih anketirancev, ki smo jih našli v evidenci v več letih, smo po spisih lahko ugotovili storjena dejanja in soudeležbo pri različnih dejanjih za 15 udeležencev iz skupine problematičnih in za 5 iz skupine neproblematičnih. Slednjih 5 je skupaj bilo udeleženih pri več dejanjih kot pa vseh 15 iz skupine problematičnih. Anketiranci iz obeh skupin so bili udeleženi pri:

	kaznivih dejanjih iz XX. poglavja	problematični	neproblematični
1. poškodovanje tuje stvari (šl. 297 KB)		-	1 x
2. majhna tatvina (šl. 299 KB)		13 x	33 x
3. tatvina (šl. 249 KB)		17 x	12 x
4. neupravičena uporaba motornega vozila (šl. 254 c KB)		47 x	46 x

5. velika tatvina (šl. 250 tč. 1, 2 KZ)	21 x	48 x
iz XII. poglavja		
6. lahka telesna poškodba (šl. 142 KZ)	1 x	1 x
7. iz XXIII. poglavja		
7. pozarejanje listin (šl. 306 KZ)	2 x	3 x

20 anketirancev, ki so v evidenci tajništva za notranje zadeve pojavljajo v več letih, so bili skupaj udeleženi 215 x pri različnih kaznivih dejanjih in to 15 iz skupine problematičnih 101 krat, 5 iz skupine neproblematičnih pa 114 krat. Pri tem je treba poudariti, da so v skupini neproblematičnih naveden eden izmed anketirancev, ki je v letih 1960, 1961 in v 1962 bil udeležon pri 60 kaznivih dejanjih, drugi pri 28 in tretji pri 18, medtem ko so v skupini problematičnih prav tako trije anketiranci, ki so bili udeleženi pri čes 10 kaznivih dejanjih in sicer eden pri 22, drugi pri 13 in tretji pri 11.

Šest anketirancev (trije iz skupine problematičnih in trije iz skupine neproblematičnih) je bilo vključenih v skupino 26 storilcev, ki so skupaj naredili 89 kaznivih dejanj v skupni škodi 1.100.000 din. Ta grupa kot celota ni bila homogena. Njihove okoliščine so potekale nepovezane. Istopala pa je manjša skupina mladoletnikov, med katerimi je bilo tudi 6 anketirancev (iz vsake skupine po tri). Grupa je imela svojega vodjo (anketiraneec iz grupe neproblematičnih), ki je storil 60 kaznivih dejanj, kateremu so se ostali dokaj podredili.

Ker je vodja ekcije planiral racionalno, je zveljelo tega inel tudi posebno avtoriteto in zaupanje pri svojih ožjih sodelavcih.

Eden od neproblematičnih anketirancev, ki se pojavlja v evidenci v več letih, je začel svojo pot izvrševanja kasnijih dejanj (v vsem 23) s udeležbo pri poškodovanju tujih stvari s tem, da je s svojimi vrstniki sodeloval pri 30 pod 2 omenjenem razbitju 35 izolatorjev na telegrafskih drogah.

Najhne tatvine so anketiranci iz obeh skupin opravliali predvsem v različnih trgovinah, slasti senopostrežnih, knjigarnah, papirnicah in v trafikah. V teh trgovinah so jemali razne stvari: knjige o Maigretu, slovarje, Prešernove pesnjske, igralne karte, nalivna peresa, polninske svinčnike, rokavice, bloke s usajenimi ovitki, stulje za denarice, pas in jermenske, sadje (datlje, banane, jabolka, orehe itd.) čokolado, steklenice kroglih pijač, zapornico, prstan, kosarec iz plastične mase, različne kreme, okraske za novoletno jelko, luč za kolo, tlačilko, ključavnice za kolo, ročaje za kolo, klešče in rokavice. Razen tega pa so segali tudi po avtomobilskih sněžkah, uporabnem mikroskopu, odpadnem materialu, kovinah (eden od problematičnih je s tremi vrstniki na telefonskem vodu Orle - Zalog odšipnil 5 kg bakrene žice) in po denarju. Kolikor so otroci jemali denar (dva iz skupine problematičnih in eden iz skupine neproblematičnih, so vedno nastopali sami. Vse to

priloge, s na posebni način pripravljanih lističih in listov,

predmete so večinoma obdržali, ali pa so jih podarili snar-
cem. Odpadni material in kovine pa so nosili prodajat pod-
jetju "Odpad". V vsebini najbujnih tatvin med obema skupina-
ma anketirancev ne moremo zaznati nobenih razlik.

Sedem problematičnih anketirancev je ukradlo dva kolesa, dve
ročni uri, slate verižico, slat prstan, menometer za olje,
fotoparat, cinkast kročnik ter tri starinske steklenice

(iz mestnega muzeja) ter črna denar. Vse te predmete so anke-
tiranci pridržali. Le zgodovinske predmete, ki jih je ala-
doletnik ukradel v mestnem muzeju, je hotel prodati v na-
rodnem muzeju. Kolesa so skušali prodrugčiti in na njih
zamenjati posamezne dele. Denar sta dva problematična anke-
tiranca jemala doma in sicer oba, ko sta pobegnila s doma.
Trije neproblematični anketiranci so segali le po kolesih
in denarju. Eden med njimi je vzel 6 različnih koles in jih
je po vožnji pustil kjerkoli. Kolesa je jemal, "ker je imel
veselje do koles", kot je izpovedal ob zaslišanju. Ostala
dva spadata k uvedoma ocenjeni večji skupini storilcev ka-
znivih dejanj in sta eno izmed tatvin denarja storila skupaj.

Pri neupravičeni uporabi motornega vozila so bili anketiran-
ci, ki so v evidenci tajništva za notranje sedove v Ljublja-
ni v več letih, največkrat udeleženi. Za neupravičene vožnje
so uporabljali mopede, motorna kolesa, osebne avtomobile in
on kamion. Kaže, da se daje kaj enostavne odpreti avtomobili
Fiat 600, ker so te največkrat uporabljali pri svojih neupra-
vičenih vožnjah. Avtomobile so odklepali s noži, manikirnim
priborom, s na poseben način pripravljenimi šablji in šicani,

pa tudi ukradenimi ključi. Bili so le redki primeri, ko avtomobil ni bil seklenjen. V nekaterih primerih so motorna vozila po uporabi postavili poškodovana ali nepoškodovana na prvotna mesta. Večinoma pa so motorna vozila pustili kjerkoli, alasti če jim je zmanjkalo goriva ali če so se s motornim vozilom kar saleteli, ga drugače poškodovali ali pa če jim je vozilo iz katerega koli razloga odpovedalo. V pretežni večini so anketiranci izvrševali ta dejanja v združbah. Imamo pa tudi primere, ko so si posamezniki sami privedli neupravičene vožnje na bilo kakšna motorna vozila. Pri teh kaznivih dejanjih je bilo udeleženo 10 anketirancev iz grupe problematičnih in 3 iz grupe neproblematičnih. 7 anketirancev iz grupe problematičnih je za neupravičeno vožnjo uporabilo 11 različnih mopov, 4 motorna kolesa in 9 avtomobilov. Posebno mesto pri izvrševanju tega kaznivega dejanja zavzema 6 anketirancev (tri iz grupe problematičnih in tri iz grupe neproblematičnih), ki so spadali kot smo že omenili v manjšo podgrupo večje združbe pretežno mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Skupaj so bili ti anketiranci udeleženi na neupravičeni vožnji z dvema motornima kolesoma, šestimi mopedi Colibri, dvema avtomobiloma Fiat 1300, Štirima 1100, enim Topolinu, enim kamionu in 19 Fiat 600. Razen tega pa so ob priliki neupravičenih voženj vzeli iz avtomobilov: ključe, nekaj orodja, baterije, karnice, avtomobilske svečke, klobuk, kape, rokavice, različne blasine, fotoaparati in tudi nekaj denarja.

... je eden (problematičen) ...

Trije anketiranci iz skupine problematičnih so sodelovali pri vlognih tatvinah, ki so jih že vpisali pod 2. Tu gre za vlog v železniški vagon na postaji Šiška, kjer so anketiranci vzeli 9 igrač in 21 ribjih konzerv, nadalje za vlog v skladišče pod gradom in končno za vlog v stranišče doma Partizan, od koder so metalne predmete, stolične v kovine, prodali podjetju "Opea". Ostalih 8 problematičnih je vlogilo v različne prostore, kot v kolesarnico, sajčnik, prodal nise v šolski skrinici, v omaro, kmečko in eno lovsko hišo, drvarnico in v avtomobile. Dva pa sta stala na straži, ko so drugi vladljali. Vse vloge, razen tuch, so opravili anketiranci v združbi. Pri teh vlogah so jemali tako stvari najhne vrednosti, kot n.pr. sajce, steklenice vina, piva, prazne steklenice, odoje itd., pa tudi večje vrednosti, kot n.pr. kolo, denar (104.900 din, 23.000 din). Eden problematičnih anketirancev se je udeležoval vloge s dvema neproblematičnima. Skupaj so vlogili v različnem času v tri železniške vagone ter jemali enkrat sajce, drugič sajce, in tretjič čevlje. Nadalje so ti anketiranci vladljali v avtomobile, kjer so jemali različne stvari, ki so jih že našli. Te vloge pa je treba dodati še vloge v avtomobile, ko so odnesli fotoaparata, termostat in kovček s denarjem in dragocenostmi v skupni vrednosti pol milijona dinarjev. Po en problematičen in po en neproblematičen anketiranci sta pokazala prav posebno agresivnost, ko sta oba pijana prisadajala druga telesno poškodbo. Tako je eden (problematičen) pretepel rebovalca, ko ga je hotel ta pijanega na tleh leže-

šega dvigniti in odpeljati v rešilni avto, drugi (neproblematični) pa je brez povesa v družbi s še dvema pijenima tovarišema pretepel in poškodoval brez vsakega razloga eno za drugo kar tri različne osebe.

Končno sta bila dva problematična in eden neproblematičen (vsi trije iz še omenjene podgrupe večje združbe) udeleženi pri treh kaznivih dejanjih ponarejanja listine. To dejanje so vsakokrat naredili tako, da so pri podjetju "Odpad", ko so oddali papir ali različne kovine, predrugačili številko kg še stehatnega blaga, da bi na ta način dobili več denarja, kot pa bi jim dejansko šlo. V dveh primerih se jim je goljufija posrečila, v tretjem primeru pa le slučajno ne, ker blagajničarka ni imela več denarja za izplačilo.

Ob celotnem pregledu na skupino problematičnih in neproblematičnih anketirancev, ki so bili v evidenci tajništva za notranje zadeve v Ljubljani v več letih, moramo ugotoviti, da so le ti bili udeleženi celo velikokrat pri različnih kaznivih dejanjih, skupaj skoraj celo dvakrat več, kot pa od njih za trikrat večje število anketirancev, ki so bili v evidenci tajništva za notranje zadeve le v enem letu. Tudi pet neproblematičnih anketirancev, ki so bili v evidenci v več letih, je bilo neprimerno večkrat udeleženi pri različnih kaznivih dejanjih, kot njihovih 15 vrstnikov iz skupine problematičnih. Če pa pregledamo vsebino kaznivih dejanj obeh skupin anketirancev, tedaj med obema skupinama ne moremo najti kakšnih bistvenih razločkov. Dejanja anke-

tirancev obeh skupin so enake vrste in enake intenzitete. Razlika je le v številčnosti udeležbe pri kasnivih dejanjih. Glede te pa lahko rečemo, da je verjetno slučaj, da se je med nešini neproblematičnimi anketiranci našlo nekaj posebnikov, ki so izredno velikokrat bili udeleženi pri kasnivih dejanjih. Ker pa smo ankete izvršili, ko so bili otroci v 2. razredu, je očitno, da so glede takrat neproblematičnih anketirancev morale kasneje nastopiti posebne življenjske razmere, ki so pogojevale njihova kasniva dejanja. Kdaj so nastopile in kakšne so bile, s te raziskavo nismo mogli ugotoviti.

Če strnemo naša zapažanja o skupinah, v katere so se vključevali anketirani otroci, problematični in neproblematični, dobimo naslednje podobe:

	Število skupin:
- številčna udeležba neproblematičnih in problematičnih otrok enaka	6
- v skupinah sodelujejo le problematični otroci	6
- v skupinah so udeleženi le neproblematični otroci	1
- udeležba neproblematičnih in problematičnih otrok v skupinah je različna	3
skupaj	<hr/> 16

V sadnjih treh skupinah so sodelovali anketirani otroci:

	problematični	neproblematični
skupina a	2	1
skupina b	4	2
skupina c	1	3

Ta pregled opravičuje domnevo, da je mogla biti v večini primerov forriranja skupin iniciativa na strani problematičnih otrok. Z naše raziskavo te domneve ne moremo preveriti, zlasti ne zato, ker ne poznamo stopnje problematičnosti ostalih udeležencev skupin, ki s naše ankete niso bili zajeti.

Zanesljivost podatkov

Pri pregledu vsebine dejanj anketirancev je tudi nekaj takih dejanj, ki sicer niso objektivne oznake kaznivih dejanj, vendar pa se postavlja vprašanje, ali jih lahko štejeemo za kazniva dejanja. V mislih imamo nekatera dejanja poškodovanja tuje stvari, malih tatvin, pa tudi nekaj vlovov.

Tako smo ugotovili, da se en par anketirancev (en problematičen in en neproblematičen) pojavlja v evidenci tajništva za notranje zadeve zato, ker je s drugimi vrstniki igral neronet in so pri tem razbili šipe v vrednosti 30.507 dinarjev. En neproblematičen anketiravec je s svojimi prijatelji doma "gradil šerjav". Ko jima je samjkele kovinskih delov, sta šla v trgovino in jih tam vzela. Drugi je zopet vzal nekaj denar, da bi si napravil niso za namisni tenis. Tudi nekateri vloni so bili storjeni bolj v igri in otroški svedrovosti. To velja zlasti za vlon v Bolesniški vagon na postaji Šiška, kjer so trije anketiranci vzeli iz lesenih sabojev 9 avtomobilškov in 21 ribjih konzerv. Nekaj podobnega je s vlonom v ve-

ki storilci so razvoljajo tabele:

gon strelske družine, kjer sta anketiranca vzela dve kračni puški, ali s vilonom, kjer je anketiravec vzel steklonico vine. Končno bi v to skupino dejanj lahko šteli tudi telesno poškodbo, ki jo je prizadel anketiravec, ko je v nepazljivosti pri streljanju s puško, sadel nainoidečega posenta.

Kateri anketiranci so storili dejanja z objektivnimi znaki kaznivih dejanj smo ugotovili po evidenčnih knjigah tajništva za notranje zadeve. Po tej evidenci smo lahko ugotovili tudi dejanja, za katera so jih brononili. Ko pa smo s proučitvijo spisov raziskali vsebine storjenih dejanj, smo si lahko ustvarili realnejšo sliko o storjenih dejanjih. Tako smo lahko dognali po razpoložljivih spisih dejanja za 75 anketirancev, ki smo jih našli v evidenčnih knjigah tajništva za notranje zadeve. Glede na vsebine dejanj smo za 10 anketirancev podvomili, ali jih kaže šteti med storilce kaznivih dejanj, dati ni mogoče pri storjenih dejanjih presretni objektivne znake kaznivih dejanj, ki so ugotovljeni. Ker pa po kazenskem zakoniku ni kaznive dejanje, ki sicer ima v zakonu določene znake kaznivega dejanja, pa pononi dejanje za družbo nesnatno nevarnost, zaradi najhnege ponona in zato ker so škodljive posledice nesnatne, tudi teh dejanj verjetno našim anketirancem ne bi mogli šteti v breme in jih označiti za delinkvente.

Če te ugotovitve povzamemo, moremo reči naslednje: med spisi za 75 otkov smo našli 10 storilcev nesnatnih kaznivih dejanj. Ti storilci se razvrščajo takole:

Število storilcev	problematičnih neproblematičnih	
	skupaj	
nesnatnih kaznivih dejanj	47	23
§	5	5
	11	13

Delež storilcev nesnatnih kaznivih dejanj je torej med neproblematičnimi otroki večji. Od 5 problematičnih otrok pa so dosegli nižje pondere od 20 trije otroci, le dva (ali 4 %) otroka imata pondere višje od 20 in sicer eden: 23,4 - drugi pa 29,6. S tem rizikom smemo verjetno sprejeti ugotovitve rezultatov za vse otroke, ki so bili evidentirani pri TNZ, ne glede na teže kaznivih dejanj, kot dovolj senseljive. Kajti zaradi pomanjkanja razpoložljivih splesov nismo mogli iz obdelave izločiti vseh posameznih otrok, ki bi jih po tem kriteriju morali izločiti.

Kritični prilagoditveni kriteriji

1. sposobnost - po oceni učitelja
2. vedljivost - po oceni učitelja
3. sposobnost - po oceni otrok
4. vedljivost - po oceni otrok
5. ozavljajnost otroka - po oceni otrok
6. nepravično insoočanje iz kole

7. Primerjava naših rezultatov z rezultati dobljenimi

v ZDA

Primerjati rezultate obeh raziskav je težko iz več razlogov. Predvsem so bistveno spreminili skoraj vse instrumente opazovanja, poleg tega pa so razlike v opazovalni dobi učencev, v obdelavi shranega gradiva in ne nazadnje v vrsti delinkvence, ki je opazujejo Amerikanci. Če hočemo kljub temu napraviti nekaj primerjav, ki so sploh možne, moramo najprej obzret ločiti metode raziskave v ZDA.

Z ameriške raziskave so bili zajeti otroci od 3. do 8. razreda osnovne šole, pri čemer moramo upoštevati, da vstopajo v osnovno šolo v ZDA znatno mlajši otroci, kot pri nas. S celotnim opazovanjem je bilo zajetih 4.520 otrok v mestu Albany (država New York).

Za oceno problematičnosti otrok so Amerikanci uporabili 2 skali kriterijev in sicer:

Skala A: prilagoditveni kriteriji

1. agresivnost - po oceni učitelja
2. zadržanost - po oceni učitelja
3. agresivnost - po oceni otrok
4. zadržanost - po oceni otrok
5. osamljenost otroka - po oceni otrok
6. neopravičeno izostajanje iz šole

Skala B: kriteriji neugodne šolske situacije

1. starostna deviacija otroka od razrednega povprečja
2. IQ deviacija otroka od razrednega povprečja
3. deviacija otroka v sposobnosti čitanja od razrednega povprečja
4. deviacija otroka v sposobnosti za računanje od razrednega povprečja.

Otroka so upoštevali kot problematičnega, če je imel najmanj 2 od navedenih znakov.

Pri nas smo opazovali znake 3, 4 in 5 iz skale A (s onejoniha registra odgovorov), za spremljanje neugodne šolske situacije pa smo zbirali le podatke o šolskih uspehih otrok in smo upoštevali kot problematične tiste otroke, ki so imeli v 2., 3. ali 4. razredu negativen uspeh v šoli (zgodnje ugotavljanje motenj). Za to, da smo opredelili otroke kot problematičnega, je zadostovala značilnost kateregakoli posameznega znaka. Z anketo med otroci je bil tudi zajet podatek o lažnivosti otroka, ki smo ga pri nas ločeno opazovali, dočim Amerikanci tega niso storili.

Delinkventnost otrok⁶⁰ v ZDA preverjali po 3 letih opazovanja, pri nas pa smo jo preverjali po 7 letih opazovanja. Pri tem je treba zlasti upoštevati, da je v ZDA neopravičeno izostajanje iz šole kaznivo dejanje in da se to značilnost otroka Amerikanci posebej opazovali, dočim smo bili mi prisiljeni obdelavo tega podatka sploh opustiti, ker je bilo podatkov o neopravičenem izostajanju iz šole tako malo, da jih nismo mogli upoštevati kot verodostojne.

Po 3 letih opazovanja se n našli Amerikanci med opazovanimi otroki 114 delinkventnih. Od teh se jih s svojimi načini opazovanja vnaprej identificirali 77 %, dočim smo jih mi identificirali le 65 % (glej tabele 3). Razlike je po našem mnenju mogoče pripisati zlasti dejstvu, da je v ZDA neopravičeno izostajanje iz šole kaznivo dejanje in da je bil to obema tudi poseben znak opazovanja in problematičnosti otroka.

Med posameznimi znaki za bodoče prognoziranje delinkventnega vedenja je v ZDA na prvega mesta iz razumljivih razlogov neopravičeno izostajanje iz šole, nato pa agresivnost, dočim ima pri nas nekoliko večje teže od agresivnosti lažnivost, ki smo jo opazovali posebej (glej podare na str. 53). Primerjava določov za posamezne znake nam pokaže naslednji rezultat:

Tabola 12: Primerjava rezultatov dobljenih za mesti Ljubljana in Albany

Znak	% vseh opazovanih otrok		% delinkventnih otrok		mnogokratnik	
	Ljubljana	Albany	Ljubljana	Albany	Ljubljana	Albany
1	2	3	4	5	4/2	5/3
agresivnost*	7,0	22,6	37,0	45,6	5	2
sadržanost*	4,6	24,0	6,7	24,6	1,4	1,02
lažnivost	7,8	..	41,5	..	5,3	..
osamljenost	18,6	18,4	42,6	39,5	2,3	2,1
problematičnost v družini	15,0	..	50,6	..	3,4	..
negativni šolski uspeh	12,6	21,9**	45,0	40,4**	3,6	1,8**
N	2615	4520	89	114

* po oceni otrok za obe mesti

** neugodna šolska situacija po skali B

B. Ocena ankete "Kaj praviš, kdo je?"

Med instrumenti, ki smo jih uporabili za prognosiranje vedenjskih motenj, je vsekakor najbolj problematična anketa "Kaj praviš, kdo je", ki so jo izpolnjevali otroci. Problematika, ki jo odpira, je najmanj dvojna. Prvo vprašanje je, v čem so vsebinski problemi otrok, ki so jih sošolci opazili eden pri drugem, kot vedenjske motnje, drugo posebno vprašanje pa je, ali ni nemara anketa, take, kot smo jo v skrajni obliki uporabili pri nas in bi jo mogli zožiti še za nekaj vprašanj, vendarle toliko odločna za otroke same, da bi je ne smeli uporabljati, čeprav nam je dala nekatere pozitivne rezultate v tem smislu, da je relativno zgodaj omogočila izločiti tiste otroke, katerim bi bilo treba nuditi posebno pomoč.

Na prvo vprašanje smo skušali odgovoriti s dodatno anketo - razrejen posebej izbranih otrok in njihovih družin v septembru leta 1958. Tedaj smo razpolagali zlasti s dveh virih podatkov, iz katerih smo sklepali na problematičnost otrok, to je s podatki iz ankete "Kaj praviš, kdo je" in s podatki o šolskih uspehih. V prvo opazovalno skupino smo zajeli otroke, ki smo jih lahko ocenili kot problematične po teh dveh virih podatkov, to je po anketi in po tem, da so do leta 1958. vsaj enkrat ponevjljali katerikoli razred. Praviloma bi morali anketo iz leta 1958. obiskovati 6. razred osnovne šole, otroci iz naše opazovalne skupine pa so se septembra t.l. vpi-

sali v 5. ali nižji razred osnovne šole.

Z drugo, primerjalno skupino, smo sajeli po slučajni vzorčni metodi izbrane otroke, ki niso kazali problematičnih potez po anketi in niso bili ponavljalci, t.j. so se vpisali v 6. razred osnovne šole. Z oboje skupinama smo sajeli 422 otrok in njihovih družin, zaradi nepopolnih podatkov pa smo kasneje iz obdelave izključili nekaj otrok, tako da nam je za končno obdelavo ostalo 406 otrok in njihovih družin, 53 t.i. problematičnih in 53 neproblematičnih otrok.

V skupino problematičnih otrok tedaj natančno nismo sajeli otrok, ki so že do leta 1958. storili kakšno kaznivo dejanje in so bili kot storilci takšnih dejanj sebeleženi na MZ Ljubljana. To zato, ker se nam je zdelo, da bi mogli odstopajoči podatki za maloštevilne takšne otroke preveč vplivati na povprečne rezultate, ki smo jih želeli ugotovljati pri oicer problematični mladini. Med opazovanimi 53 problematičnimi otroci torej nimamo otrok, ki so do leta 1958. storili kaznivo dejanje in ne oah, ki so bili zaradi svojih vedenjskih motenj že dotlej oddani v zavod. To pomeni, da je celotna skupina tzv. problematičnih otrok dejansko manj problematična, kot bi bila, če bi vključili vanje, enostavno po vzorcu, tudi otroke iz zavodov in delinkventne, s tem pa bolj čista in enotna. Razlike, ki jih med oboje skupinama otrok: neproblematičnih in problematičnih ugotovljamo, bi bile torej z metode mehaničnega vzorčenja edineole lahko večje, ne nogle bi pa biti manjše.

Družine in otroke so opazovali slušatelji Višje šole za socialne delavce v Ljubljani (po enem letu študija na šoli) s pomočje 3 obrazcev. Za razgovor s otrokom jim je služil kot pripomoček obrazec "Anketa o šolskem otroku I"; za razgovor s starši obrazec "Anketa o šolskem otroku II"; po opravljenem obisku pa so anketarji ocenili izgled stanovanja, družinsko vzdušje, odnose v družini in posamezne osebe po obrazcu "Anketa o šolskem otroku III" (priloge 5, 6).

Obrazci metodološke predpriprave in same izvajanje opazovanja je bilo organizirano zelo podobno kot naša anketa o življenjskih razmerah delinkventne mladine, ki smo jo izvedli leta 1957⁵. Edina razlika je bila v tem, da opazovalcev v tem primeru niso trenirali s pomočje filmov, marveč samo s pisanimi primeri. Pač pa je vsak od opazovalcev dobil naslove otrok in njihovih družin tako, da je iz vsake skupine, t.j. problematičnih in neproblematičnih dobil enako število otrok in vnaprej ni vedel, kateri od otrok naj bi bili označeni kot problematični in kateri ne. Tako se mogli pristopiti k opazovanju otrok in njihovih družin brez predsodkov in se obe vrsti družinskih situacij ocenjevali podobno, dobro ali slabo, pač glede na svoje sposobnosti. Zato lahko upoštevamo oceno kot verodostojno, v kolikor gre za primerjavo obeh opazovanih skupin, ne glede na to, kako dobro ali

⁵ Življenjske razmere delinkventne mladine, publikacija št. 4 Inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti, Ljubljana 1960.

slabo je bila napravljena. Domnevati moramo, da bi prišlo ev. pri subtilnejšem opazovanju kvečjemu do večjih in ne manjših razlik med obema skupinama otrok.

Nekatera vprašanja obeh anket: se otroke in se roditelje so bila enaka in namenoma tako postavljena kot kontrolna vprašanja. V predhodni obdelavi podatkov smo najprej obdelali ta vprašanja. Sani anketarji so primerjali odgovore na ista vprašanja v obeh obrazcih in se skušali, kadar odgovori niso bili enaki, po specinu oceniti, kateri od odgovorov je verjetnejši: ali odgovor otroka, ali odgovor staršev. Obdelava odgovorov in te ocene nas navajajo na domnevo, da so bili odgovori otrok verodostojnejši od odgovorov staršev, ker je ob istih vprašanjih ocenilo več anketarjev odgovor otroka za verjetnejši po eni strani, po drugi strani pa je število neodgovornih vprašanj s strani staršev večje (priloga 7, primerjava kolon 1 in 2 ter 4 in 5). Zato smo za končno obdelavo podatkov upoštevali pri teh vprašanjih le odgovore otrok. Opazovani otroci so ob času opazovanja živeli:

Otroci so živeli	Število otrok		%	
	n	p	n	p ⁶
pri očetu in materi	33	31	72	53
pri ena izmed staršev	15	22	28	42
Skupej	53	53	100	100

$\chi^2 = 1,49$; nesnačilen

Med problematičnimi otroci je sicer večji delež otrok, ki so

⁶ Na tem mestu in kasneje pomeni: n = neproblematični otroci
p = problematični otroci

Živeli samo pri enem od staršev (večji del so to nezakonski otroci, ki so živali pri oterah), vendar razlike med obema skupinama opazovanih otrok glede na ta podatek statistično niso značilne.

Večino odgovorov na družinske ankete sta dajala roditelja in tudi v tem pogledu med obema skupinama opazovanih otrok ni značilnih razlik.

Podatke so dajali	Število otrok	
	n	p
mati	46	43
oče	6	8
Skupaj	52	51
drugi ljudje	1	2

$\chi^2 = 0,10$; neznačilen

V naslednjem pregledu prinašamo rezultate le za tista vprašanja, na katera so bili odgovori značilno različni za obe skupini otrok. Rezultatov na tista vprašanja, na katera odgovori niso značilno različni, ne objavljamo zato, ker ne vemo, ali odgovori niso značilno različni zato, ker razlik ni, ali pa zato, ker je opazovani vzorec primerjalnih skupin premajhen. N = število znanih odgovorov, neznanih odgovorov pri obdelavi podatkov nismo upoštevali.

od družin, ki imajo več otrok	53	62	0,01	52	50
znanstveniki ali strokovnjaki	52	57	0,01	53	53
in drugi, ki niso strokovnjaki	52	57	0,01	53	53

Rezultati ugotovitev	% od N		Nivo značil- nosti	N	
	n	p	χ^2	n	p
<u>Anketa o otroku</u>					
- med učnimi predmeti je problematičnih otrokom delala težave slovenščina.	9	38	0,01	53	53
- Večji delež problematičnih je imel iz vede- nja slabšo oceno, kot odlično.	31	72	0,01	53	53
- Večji delež problematičnih otrok doma ni imel primernega pro- stora za učenje.	9	32	0,05	53	53
- bili so pogosto fiziš- no kaznovani.	38	70	0,01	52	53
- Več je bilo med njimi takih, ki niso znali voziti kolesa, plavati in smučati.	24	53	0,01	53	53
- pač pa se dobivali de- nar za kino ne samo od staršev, marveč tudi od drugih ljudi in iz drugih virov.	33	62	0,01	52	50
- Prosti čas ob nedeljah so manj preživljali s roditeljsoma,	59	34	0,01	53	53
- in manj je bilo med nji- mi takih, ki so preživo- li s roditeljsoma zad. počitnice	45	19	0,01	53	53

Resultati ugotovitev	% od N		Nivo značil- nosti χ^2	N	
	n	p		n	p
<u>Anketa o družini</u>					
- Problematični otroci so slasti otroci delavcev,	30	53	0,05	53	53
- zaposlitev obeh staršev je v glavnem manualna (sem smo šteli tudi ma- tore - gospodinj). ?	33	74	0,001	53	53
- Več problematičnih ot- rok iščaja iz velikih družin (število otrok 3 in več),	34	64	0,01	53	53
- in v družinah problema- tičnih otrok je več zdravstvenih motenj.	47	72	0,01	53	53
- Več problematičnih ot- rok živi v neprimernem stanovanju,	17	36	0,001	53	53
- kjer prebivajo v enem prostoru 4 ali več oseb,	23	43	0,05	53	53
- manj je takih, ki spijo na ležišču sami.	96	66	0,001	53	53
- Več problematičnih ot- rok živi le v srednje ali nekulturnem družin- skem vsdušju,	38	55	0,10	53	53
- ob nedeljah ne hodijo z družino niti na islete, sprehode, niti v kino ali na tekao.	32	59	0,01	53	53

Rezultati ugotovitev	f od N		Nivo znail- nosti $h\alpha^2$	N	
	B	D		B	D
- Problematični otroci so v večjem številu izvrševali resne prestopke še pred vstopom v šolo,	6	23	0,01	53	53
- kot šolski otroci so po izjavah staršev več legali, se potapali, begali od doma in vršili neprimerna dejanja,	9	57	0,001	53	53
- zato pa se je okolica nad njimi bolj pritoževala.	8	21	0,10	53	53
<u>Ocene vzgoje</u>					
- Vzdušje v družinah problematičnih otrok je bilo večkrat konfliktno,	19	39	0,10	47	39
- odnos očeta do matere večkrat ravnodušen ali sovražen,	14	52	0,05	21	21
- zamenarjajoč.	18	50	0,10	22	20
- Več očetov problematično otroke zamenarjalo,	29	61	0,05	34	31
- manj mater je bilo svojih otrokom prednih,	23	4	0,01	52	50
- in so jih zamenarjale.	15	41	0,01	52	46
- Manj otrok je bilo na matere čustveno navezanih.	28	83	0,05	51	46

Rezultati ugotovitev	% od N		Nivo značil- nosti χ^2	N	
	n	p		n	p
- Problematični otroci so živeli v slabo urejenih stanovanjih,	13	34	0,001	53	53
- sami so bili večkrat senevarjeni,	-	26	..	53	53
- tudi materin izgled je bil senevarjen.	8	32	0,01	51	50
- Manj problematičnih otrok je napravilo na anketarja bistri vtis.	51	17	0,001	53	53

Neknadno smo obdelali celotno populacijo anketiranih otrok, ki smo jo razdelili v dve grupi: v grupo otrok, ki so kdajkoli ponavljali razred do konca osemletke in v grupo otrok, ki niso ponavljali nobenega razreda. Primerjava podatkov nam pokaže tale rezultat:

% otrok, ki:	Navpična struktura		Vodoravna struktura		skupaj
	n	p	n	p	
je ponavljal	9	94	23	77	100
ni ponavljal	91	46	78	22	100
Skupaj	100	100

Razlike med problematičnimi in neproblematičnimi otroci so visoko značilne na nivoju 0,001. Koefficient asociacije (ϕ) znaša - 0,84. To lahko pomeni, da so otroci ali navajali kot problematične zlasti sešolce s slabimi učnimi uspehi, ali pa da zveznost med problematičnostjo in učnimi uspehi

v resnici obstoja.

Če se povzame na naše grupe delinkventnih otrok, ki smo jih vnaprej ocenili, kot problematične, dobimo tole sliko:

Vir ocene za problematičnost:	Število delinkventnih otrok
1. Anketa "Kaj praviš, kdo je?"	48
2. Anketa + slab šolski uspeh	28
3. Slab šolski uspeh	12
	<hr/>
	88
4. Drugi viri podatkov	1
	<hr/>
Skupaj	89
	(99 %)

Z ankete in negativni šolski uspehi smo torej prognosirali 99 % bodočih delinkventnih otrok, od tega smo z anketo 86 % (seštevek vrst 1 + 2), samo z negativnimi šolskimi uspehi pa 45 % otrok (seštevek vrst 2 + 3). Anketa nam je dala torej več indikatorjev za sklepanje na bodočo problematičnost otroka, kot samo negativni šolski uspehi. Zato smo menja, da ne prekorajujemo dopustnih mej tolačenja, če izvajamo iz dobljenih rezultatov naslednje čanneve:

Anketa "Kaj praviš, kdo je", ki se je izpeljevali otroci, je obena z negativni šolski uspehi odrazila negativno vsobinsko situacijo družin, v katerih so problematični otroci živeli. Te notnje so enake, kakot notnje v družinskih razmorah delinkventnih mladostnikov⁷. To pomeni, da so bili otroci, ugotovljeni kot problematični s te ankete in z

⁷ Živiljenjske razmere delinkventne mladine, op. cit.

negativnimi šolskimi uspehi v resnici močno noteni v svojem okolju in vedenju. Če smo med njimi kasneje ugotovili le niske števile delinkventnih otrok, moremo sklepati, da se se pri ostalih otrocih notaje sicer kasneje drugače odrezile, so pa predstavljale za posameznika težke osebnostne konflikte. Kot še večkrat, moremo reči tudi v tem primeru, da je delinkvenca le ena od možnih vedenjskih manifestacij osebnosti, ki živi v konfliktni situaciji, ena od notenj, ki je zaradi kršenja družbenih pravil lažje ugotovljeno, ki pa lahko z aspekta posameznika ni vedno tudi težja od ostalih notenj, s katerimi se prebija skozi življenje. In ne nasaduje se nam zdaj pomembna ugotovitev, da smo otrok s notajami, ugotovljenimi s anketo, našli v osnovnih šolah več kot eno tretjino, dočim je bilo vseh ponavljalcev do zaključene osemletke 24 %. Če bi hoteli posvetiti posebno skrb vsem ponavljalcom, kar bi v resnici v osnovni šoli morali (24 %) in ta delež povečati še za delež problematičnih neponavljalcev, ki smo jih ugotovili s našo anketo (17 %), pokaže rezultat 41 % vseh otrok, ki ne morejo nemoteno slediti šolskemu delu. To pa je problem, ki se ga naše šolstvo v vsej teži verjetno ne zaveda. Saj je celotni šolski sistem organiziran predvsem tako, kot da osebnostno notenih otrok ne bi bilo.

Ostane še drugo vprašanje na katerega bi bilo potrebno odgovoriti, namreč če je anketa toliko odlična za same otroke, da je ne bi smeli uporabljati, kljub rezultatom, ki nam

jih daje. Testatorji so bili pred anketiranjem opozorjeni, da morajo registrirati vse pripombe učencev, zabeležiti vzdušje in reakcije učencev v razredih, da bi bilo mogoče naknadno ugotoviti, kako so otroci anketo sprejeli in kakšni negativni momenti so eventualno nastopali med anketiranjem.

Za analizo smo imeli na uporabo pripombe obeh testatorjev, ki so izvedli ankete na 10 šolah s 33 paralelkami, razen tega pa še pripombe prof. Zajčeve, k anketiranju v celoti. Vse pripombe smo pregledali in iz njih izdvojili tiste, ki niso bile zgolj formalnega značaja. K formalnim smo šteli pripombe, ki se nanašajo na posamezna anketa vprašanja, na način izpolnjevanja, na pojasnjevanje posameznih nerazumljivih vprašanj ipd. Nasprotno pa smo smatrali za neformalna vprašanja in pripombe vse tiste, skaterina se učenci izpodbijali in s tem glasno izražali svoje mnenje o anketi v celoti, ali o posameznih vprašanjih. Prav tako smo šteli k neformalnim pripombam vse tiste, ki so jih dali testatorji, da so ocenili vzdušje v razredu. Še posebej nas je zanimalo v koliko razredih naj bi anketiranje vplivalo kvarno na odnose med učenci, ker je prav to vprašanje bistvena važnosti za nadaljnjo uporabo ankete.

Pri analizi pripomb smo ugotovili sledeče:

Od 33 paralelek drugih razredov je 23 paralelek (73 %) tehnik, kjer so bile pripombe testatorjev (tudi vprašanja učencev) zgolj formalnega značaja. Le v 10 paralelkah (27 %) smo se-

sledili posamebnejše pripombe. Med temi je prišlo v štirih paralelkih do direktnega (glasnega) namigovanja na nekatere problematične učence. Enega od testatorjev se je to zgodilo dvakrat in drugemu dvakrat, medtem ko ostali tega ne spominjajo.

V 6 paralelkih je prišlo do indirektnih pripomb iz katerih lahko sklepamo na to, da so bili učenci prizadeti, ali s tem ko so indirektno (s smehom, s namigovanjem) namigovali na enega izmed sošolcev, se izražali bojazen pred namigovanjem prizadetih učencev, so opravičevali sebe ali razred itd.

Pripombe bi lahko karakterizirali na sledeč način:

a) Opravičila samega sebe, češ, da se je težko izjasniti, da ne poznajo tistih, kot je navedeno v vprašanjih (v dveh paralelkih).

b) Opravičilo razreda, zaradi razvitega kolektivnega čuta (identifikacije s kolektivom) - (v eni paralelki).

Navedene pripombe, ki so se pojavile v treh paralelkih, kažejo na slabo pripravljenost učencev, da bi odgovarjali na anketna vprašanja, zaradi prizadetosti, čeprav vsebina prizadetosti pri tem ni točno razvidna. Menimo, da se le tri pripombe takega značaja, ki smo jih našli v gradivu, glede na celoto nepamembne.

c) Izražanje občutja neugodja ob reševanju ankete zaradi strahu pred prizadetimi, oz. strahu da anonimnost ni zagotovljena (v eni paralelki).

a) Navičovanje razrednega kolektiva na problematično, s tem da se je razred ob posameznem vprašanju začel snojati ali urarati, niso pa direktno pokazali na nekoga (2 paralelki). Niso navedenih prepomb se splošne pripombe prof. Zajčeve sledeče:

a) Deklice so manj pogosto navedene v anketi in nileje kot fantje.

b) Kot problematični so pogosteje označeni otroci iz delavskih družin, kot iz uslužbenskih.

c) Kot problematični so označeni sunanje senezarjeni otroci.

d) Kot problematični so pogosto označeni tisti učenci, ki so od učitelja grajani, opominjani in pogosto okopenirani zaradi najrazličnejših vstrokov.

e) Positivno karakterizirani so skoro redno pionirski voditelji.

Osnobe vredne so tudi pripombe testatorjev, da je potekalo anketiranje v neugodnih objektivnih pogojih (prenatrupen razred), pa so nekateri učenci prepisovali drug od drugega, da se mnogi med seboj niso poznali po priimku i. pod.

Ne glede na to, da testatorji niso imeli večjih izkušenj in da so delali večkrat v neprijetnih objektivnih pogojih, menimo, da na splošno notaje v razredih niso bile pogoste in da je delo potekalo relativno zadovoljivo. Morda ta zaključek ni povsem upravičen, ker ne vemo kako precizno in

podrobno so posamezni testatorji beležili pripombe, katere vidike so smatrali za pomembne, da jih beležijo, kako so unali opazovati in oceniti situacijo v razredu 1. pod. Za poudarek je treba nujno upoštevati. Toda kljub temu smatramo, da so bile pomembnejše stvari registrirane, slasti ker so bili testatorji predhodno na opazovanje in registriranje pripomb opozorjeni in pripravljani.

Testatorji z bogatejšimi izkušnjami sa delo s otroci bi lahko notaje in pripombe pri učencih reducirali na minimum. Pri tem so velikega pomena humanji pogoji za testiranje, ki bi morali biti zagotovljeni zato, da bi tudi na ta način preprečili različne pripombe in druge notaje v razredih. Med anketiranjem je nemotenost nujna, ker sicer pride do induciranja določenih mnenj, ki imajo lahko tudi trajnejši pomen.

Glede na postavljeno vprašanje o uporabnosti ankete pri otrocih v nadaljnji prakti menimo, da je analiza pripomb testatorjev pokazala, da so kljub neugodnim pogojem dela in relativno majhnim izkušnjam testatorjev ni izdvojilo toliko negativnega, da ankete ne bi smeli uporabljati. Tudi sicer menimo, da je lahko tak dogodek, kot je anketiranje, sa razred le prehodnega pomena, ki se v pestrem, bogatem življenju in obveznostih prej ali slej pozabi in izgubi. Problematični učenci se tako ali drugače izstopajo in so tudi sicer v sportiko razredu, ne glede na anketo.

Ob koncu naj seveda o stališče se do splošnih pripomb prof. Zajčeve.

Priponba a): Deklice se v anketi navedene manj pogosto kot problematične in mileje označena kot fantje.

Ugotovitev: Med vseni, s anketo ugotovljenimi problematičnimi otroci, je bilo 36 % deklic. Med kasneje ugotovljenimi delinkventnimi otroci je le 6 % deklic. Iz tega bi mogli sklepati, da je bilo s anketo izdvojenih preveč in ne premalo deklic.

Priponba b): Positivno karakterizirani so skoro redno pionirski voditelji.

Isto ugotovitev smo seveda napravili med obdelavo gradiva, zato smo edino vprašanje, ki se ga otroci tolažili kot tako (vprašanje 6) iz obdelave izpustili.

Priponba b) in c): - Kot problematični so pogosteje označeni otroci iz delavskih družin, kot iz uslužbenških;

- Kot problematični so označeni zunanje zemenarjeni otroci.

Ugotovitev: rekli smo, da se rezultati, dobljeni s anketiranjem skladajo s rezultati naše raziskave o šiviljenjskih resorah delinkventnih otrok. Tudi v tej študiji in v ostalih, ki smo jih doslej opravili, ugotovljeno, da ishajajo delinkventni otroci v večjem deležu iz delavskih družin in da je med njimi več osebno zemenarjenih otrok.

Iz tega sledi, da se bile priponbe prof. Zajčeve sicer realne, da pa gre v tem primeru za dejanski odrez problematičnosti otrok in ne za predsodke onih sočlovekov naproti drugim. Iz ugotovitev študije se sklada s ugotovitvijo z-

SKLEPI

S pričujočo raziskavo smo skušali oceniti, kako zgodaj in na kakšen način je mogoče opaziti socialno problematičnost, ki bi kasneje lahko vedla v delinkventno ponašanje. Ta raziskava naj bi dala tudi smernice, ki bi omogočale pravočasno zajeti take otroke zaradi preventivnega obravnavanja.

Pogledni instrument, ki smo se ga posluževali pri tej naši raziskavi, je anketa za otroke "Kaj praviš, kdo je?" Ocena te ankete in njena primerjava z rezultati ankete, izvedene v septembru 1958., je pokazala, da so podatki ankete za otroke dali realno sliko o problematičnosti otrok.

V anketi smo zajeli svoje naslednje notnje: agresivnost, ašerčnost, lažnivost in nepriljubljenost med sošolci. Več vedenjskih notenj nismo mogli zajeti, ker smo ob prilagajanju vprašalnika ameriškega izvora na naše prilike morali opustiti nekatera vprašanja iz ankete za otroke "Kaj praviš, kdo je?" Del teh ocen smo sicer uvrstili v anketo za učitelje, te pa iz že spredaj povedanih razlogov nismo mogli vzeti v poštev pri obdelavi.

Ob tej priliki se je pokazalo, da je naš učni kader pravočasno pripravljen za subtilno opazovanje vedenjskih notenj pri otrocih. Ta ugotovitev študije se sklada s ugotovitvijo se-

vođa sa napredok šolstva SR Slovenije ob objavi rezultatov drugega poskusa, opisnega ocenjevanja leta 1964. Tudi ob tej priliki je bilo ugotovljeno, da učiteljstvo ne pozna svojih otrok in da jih slabo opazuje. To pa zato, ker strokovne ne obvlada tega posla. Rezultati poskusa opisnega ocenjevanja se nadalje pokazali, da manjka učiteljstvu psihološka in ustrečna pedagoška izobrazba in da se učiteljski sbori tega tudi zavedajo.

Učiteljstvo v osnovnih šolah moramo vključiti v preventivno delo proti delinkvenci, saj je ono, po materi in očetu, teroj družini, drug eminentni vagejni činitelj, ki oblikuje mladega človeka. Šola ima verjetno najmočnejši psihološki vpliv, ne le na razvijanje in oblikovanje snovanja, marveč tudi na vso strukturo osebnosti⁸. Ustanove za predšolske otroke in šole, naj one to šolije ali ne, vplivajo tako na emocionalni kot tudi na intelektualni razvoj svojih učencev. Pri tem pa je treba poudariti, da po eni strani šolsko okolje evocira določene motnje, ki se v širšem okolju ne kažejo, po drugi strani pa se v šoli kažejo nekatere motnje, ki so splošnega značaja in bi morale biti registrirane zaradi pravočasne pomoči tako v šoli, kot pri

⁸ The educational aspects of juvenile delinquency, poročilo UNESCO-a na I. kongresu Organizacije združenih narodov o prevenaciji hudo delstva in obravnavanju delinkventa, International review of criminal policy, 1956/9.

Šola v psihologiji, študijski sklop na vsi fakulteti in vsi razredi, oblikovan po šolski - učbenik, Psihologija in kriminologija, Prevalje-Šola, Ljubljana, 1979, str. 68, 69.

organih socialne službe. Ker pa se pojavljajo v zgodnji razvojni dobi in v manj izrazitih oblikah, je razumljivo, da jih socialni organi ne registrirajo. To pa tem bolj potrjuje preventivno vlogo, ki jo ima šola v borbi soper delinkventnost in druge oblike neprilagojenosti. Šola predstavlja torej strateško točko, s katere je mogoče opazovati odnise in težave v prilagajanju in sicer takoj, ko vstopi otrok v šolo⁹.

Če šolimo uporabljati učiteljstvo za ta posel, tedaj bo gotovo prva naloga, da naše učiteljstvo še v dobi izobraževanja, ko se pripravlja za svoj poklic, dobi zadostno strokovno znanje, tako s psihološkega kot pedagoškega vidika v tem smislu, da bi bile primerno usposobljene za opazovanje vedenjskih motenj. Mladi učitelj naj dobi še na učiteljskišči ali pedagoški akademiji primerno temeljno znanje o otroku in o psihologiji vzgoje, da bo lahko razumel otroke, ki so mu skupni in da bi lahko prilagodil tako metodo, kot tudi vsebino izobraževanja individualnim razlikam otrok. Pri tem

⁹ Beleška dr. Keppeler-a pri členu E. Glueck, Directives pour la prevention du crime, Revue internationale de criminologie et de police technique, 1957/2.

Hondrickson, nekdanji predsednik senatnega poobčbera Ameriških združenih držav za vprašanje delinkventnosti sodi, "da je šola prva obrambna linija za preprečevanje delinkventnosti... in če ne bomo dali denarja za boljše šole, bomo v prihodnjih letih dali denar za več policije in več soperov", citirano po Barnes - Teeters, New Horizons in Criminology, Prentice-Hall, Inc. 1959, str. 608, 609.

pa je treba misliti tudi na prosvetne kadre, ki se delujejo na šolah. Le to je, po našem mnenju, tudi treba pripraviti na to, da bodo lahko sami nudili ali pa posredovali ustrezno pomoč otroku, ki je potreben vsogojne pomoči. Učiteljestvo moramo osvestiti, da ni njihova naloga le golo intelektualno izobraževanje, ki se prenaša ne glede na individualne razmere njihovih dijakov. Nove metode izobraževanja učencev naj bi bile usmerjene v pozitivni proces, ki se razteza tudi izven razreda in doprinese k polni razvitosti osebnosti skupnega jima otroka. To bi se dalo doseči z izpopolnitvenimi študijem v obliki sistematičnih občasnih seminarjev. Na teh seminarjih bi mogli prosvetne kadre v praksi osposobiti tudi za opazovanje in registriranje vedenj. Sedimo, da brez zadostnega psihološkega in ²ustreznega pedagoškega znanja¹⁰ naše učiteljestvo ne bo moglo učinkovito sodelovati v prevenciji soper delinkvenco in druge oblike slabe družbene prilagojenosti.

Anketa za otroke je nakazala, da je najbolj simptomatična za kasnejšo delinkvenco lažnivost in da sta agresivnost in negativni šolski uspeh po važnostih precej enako pomembna. Med ugotovljenimi simptomi se pokazali najmanjšo zveznost, po obeh variantah obdelave rezultatov, sodelovanost in nepri-
ljubljenost med sošolci. Zanimno je, da se ugotovitve ne-
še raziskave skladajo tudi z ameriškimi. Agresivnosti in

¹⁰ Glej Barnes - Teeters, New Horizons in Criminology, Prentice - Hall, Inc. 1959, str. 605.

in negativnim šolskim uspehom smo že intuitivno posvečali večje pozornost. To zato, ker sta ti dve motnji izkustveno pokazali pomembno zvezo s neprilagojenostjo. Če bi v naši raziskavi posvetili razen delinkvenci, večje pozornost še drugim oblikam neprilagojenosti, bi bila pomembnost teh dveh simptomov verjetno drugače ocenjena.

Anketa nam je nadalje pokazala, da je mogoče že nekaj zgodaj, to je v drugem šolskem letu otroka osnovne šole, poiskati tiste drugošolce, ki jim je potrebno nuditi posebno vzgojno pomoč. Predno se odločimo za širšo uporabo ankete na otroke "Kaj praviš, kdo je?" je treba zavzeti tudi stališče k posledicam sopro ankete. Saj se je že ob njenem izvajanju v študijske namene pojavil pomislek, ali anketa le ni tako odidna za otroke, da je spleh ne bi smeli uporabiti? Nekateri otroci so imeli občutek, da s izpolnjevanjem ankete težarijo sošolce. Drugi se ponekod izpadali s tem, da so kazali na določenega sošolca, ki bi ga lahko zajeli s določenim vprašanjem o anketi. Tretji pa so se bali naščevanja učencev, ki bi ga v anketo vpisali. Končno so otroci tudi nevjajali, da svoje sošolce premalo poznajo, da bi lahko pravilno odgovorili na postavljena vprašanja. Bili so primeri, da so učenci hoteli opravičevati sebe ali razredni kolektiv.

Pri vsem tem je treba slasti poudariti, da so naštetih prigovorih prišli do izraza le pri 10 ali 27 % oddelkov, kjer se je izvajala anketa, in da v 73 % oddelkov ni bilo nikakih pripomb ali motenj. Ne moremo pa prezreti dejstva, da

so k pripombam otrok prispevali tudi neugodni pogoji ob izvajenju ankete (prenatrpani prostori, omejen čas ankete). Če bi bili ti objektivni pogoji ugodnejši in testatorji bolj izveščani za delo s otroci, sodimo, da bi bile ugovorov in pripomb dosti manj. Mnogim hibern bi se verjetno lahko izognili tudi s tem, da bi otroci ne izpolnjevali po navodilu testatorja konkretnih vprašanj in smeli šele potem, ko so s odgovorom vsi gotovi, preiti na naslednje vprašanje, karveč bi izpolnjevali ankete v celoti. Ker bi jo nekateri učenci izpolnjevali hitreje od drugih, bi istočasno odgovarjali na različna vprašanja in bi bili s tem ev. sugestivni vplivi oniljeni. Za izvedbo ankete med otroci je odločilnega pomena, da otroci ne zapedejo sugestijam in da se med delom zbrani.

Fomisleku, da bi lahke anketiranje zaradi navedenih ugovorov škodovalo odnosom v razredu ali celo pospeševalo problematičnost posameznikov, ne pripisujemo večjega pomena. Razred pozna problematične in izstopajoče učence. Resen tega se tudi problematični zavedajo svoje isjemanosti, ne glede na anketiranje. Res je, da lahke anketa do neke mere pospeši osveščanje in diferenciacije mnenje, vendar je po drugi strani to v kompleksnem življenju razreda le bežen dogodek, ki ne more imeti odločujočega negativnega ali škodljivega vpliva na učence. Glede na povedano bi ne mogli odkloniti priporočila uporabe ankete med otroci v praksi, slasti, ker je raziskava pokazala, da anketa

neogoča sajete čez tretjino bodočih enkratnih storilcev kaznivih dejanj in čes polovico bodočih povratnikov. Tem dejstvom pa se pridružuje še ugotovitev glede težav, ki jih danes povzročajo še pomanjkljiva izobrazba učiteljskega kadra za opazovanje simptomov neprilagojenosti.

Če tudi prevladuje glede kriminalne prognoze v literaturi mnenje, da je v osnovnošolski dobi ni neogoče postaviti, je naša raziskava pokazala, da obstajajo določene motnje pri otroku, ki so pomembne za kasnejši razvoj otroka. Pri tem pa menimo, da smo z naše prirejeno anketo za otroke zajeli le majhno število motenj, kar nas ne more zadovoljiti. Zato je vsekakor potrebno nadaljevati z raziskovanjem onih zgodnjih motenj, ki jih nismo zajeli z raziskavo in glede katerih bi se pokazale, da so tudi pomembne za nadaljni razvoj družbeno motečega ponašanja. Pri tem se postavlja vprašanje, kako bi bile neogoče ugotavljati še dodatne motnje, če je še ta anketa za otroke pokazala, da jih je dokaj utrudila. Glede na to, ne bi mogli priporočiti razširitev kataloga vprašanj v anketi za otroke in bi bilo treba najti druge pripomočke za odkrivanje ostalih motenj, ki prognostično nekasujejo razvoj otroka v družbeno problematično osebnost.

Ankete za otroke "Kaj praviš, kdo je?" v obliki, kot je uporabljena v naši raziskavi, pa moremo priporočiti v uporabo samo tistim osnovnim šolam, kjer anketa ne bi služila le odkrivanju otrok s prognostično pomembnimi motnjami,

marveč bi bilo mogoče otrokom nuditi učinkovite pomoči. Če s anketo neugodno ocenjena otrokom ne bi mogli nuditi pomoči, bi se ustavili na pol poti. Z anketo bi le obremenjevali učence in morda celo vznemirili starše. Še več, menja smo, da bi v takem primeru prej škodovalo, če bi imel učitelj vpogled v otroke, ki so po objektivnih merilih problematični. Označeni otroci bi bili etiketirani kot problematični, kar bi nedvoumno vnašalo nove konflikte v razredni kolektiv in nikakor ne moremo predvideti pozitivnih uspehov. Lahko se zgodi celo obratno, namreč, da bi učitelj s svojim odnosom do etiketiranih otrok stopnjeval njihove problematičnost v obliki začaranega kroga in s tem celo dvignil število bodočih delinkventov. Zato je predpogoj za uporabo ankete za otroke "Kaj praviš, kdo je?" v šoli obstoj objektivnih in subjektivnih možnosti za nudenje potrebne vzgojne pomoči otrokom.

Med pogoji, ki bi jih morala imeti šola za nudenje vzgojne pomoči učencem, spada predvsem organizacija same šole. Če program šole bi moral biti tako postavljen, da bi predvidel vzgojno pomoč učencem. V ta program bi morale biti vključene tudi vse upravne osebe šole v tem smislu, da bi imelo večji vpogled v problematiko motečih in motenih otrok. Pri tem bi bilo treba tudi vsebinsko veliko boljše organizirati svezne med šolami, družbenimi organizacijami, ustanovami za mladinsko varstvo in starši. Otrokove individualne posebnosti bi morali učitelji proučiti med poukom in te ugotovitve

upoštevati pri lastnem delu s otroci. To pa po eni strani terjata zmanjšanje števila učencev v razredih, po drugi strani pa bi moral biti učitelj v to smer dela vedno snova orientiran in zanjo stimuliran. Da bi se k temu moralo pridružiti še dodatno snanje, smo še omenili.

Čoli bi bila pri vsem tem delu nujno potrebna tudi psihološka pomoč ali pomoč socialnega delavca. Psiholog bi nudil konkretno pomoč v primerih problematičnih učencev. Na ta način bi učitelja razbremenjeval, istočasno pa bi ga tudi opozarjal na psihološke vidike pri obravnavanju učenca. Psihološka pomoč učitelja bi bila zlasti potrebna v začetni fazi, ko naj bi učitelj spoznaval otroke. Socialni delavec bi obravnaval in reševal probleme pri učencih s socialnega vidika. Resen tega pa bi vzdrževal zvezo med šolo in starši ter organizacijami, organi in sevoči za mladinsko varstvo. Sodelovanje in razumevanje upravnega osebja šole, staršev, organov, sevočev in družbenih organizacij mladinskega varstva je nujno potrebna. Pri tem pa še zlasti poudarjamo, da ne morejo biti različne specialne pomoči in sunanji sodelavci (team) učinkoviti, če delajo ločeno od razreda. Oni morajo nujno delati le v najtesnejšem sodelovanju s razredom. Le ob upoštevanju vseh teh zahtev lahko od šole pričakujemo ustrezne ukrepe in boljše obravnavanje motečih in motenih otrok.

Pri tem pa si ne delamo nikakih iluzij, da bi kar nenkrat, čez noč, imeli tako organizirane šole, kot smo navedli. Zavedamo se, da bo razvoj novega šolskega programa dolgotrajnej-

Ši proces in da bodo v nekaterih šolah objektivni in subjektivni pogoji novega tipa šole nastajali preje, drugod kasneje, torej sukcesivno. V takih šolah, ki bodo imele ustrezne pogoje, pa ne bo ovire, da bi se šolski psiholog ali socialni delavec poslušil ankete za otroke kot selekcijskega pripomočka, da bi s njo poiskal tiste otroke, ki bi jim bilo treba nuditi ustrezno vajejno pomoč in tako pravočasno začeti s adekvatnimi ukrepi.

Drug pomemben instrument, ki smo se ga posluževali pri tej raziskavi, je bil šolski uspeh. Po posameznosti simptomov neprilagojenosti zavzema kar tretje mesto ter nakazuje zvezo s problematičnostjo. Ugotevili smo že, da so lahko šolski neuspehi pogojeni primarno ali sekundarno in se teoretično lahko v zvezi s problematičnostjo, vendar pa to ni nujno. Razmerje med primarno in sekundarno pogojenimi negativnimi šolskimi uspehi s raziskavo nismo mogli sajati in je to vprašanje ostalo odprto. Kljub temu menimo, da bi bile mogoče zmanjšati neuspehe v šoli, pogojene s problematičnostjo otrok s bolj poglobljenim pristopom učitelja k učencu, n.pr. višje inteligentne ustrezno obremeniti, zavrti dodatno stimulirati, nevrotične napotiti v posvetovalnico ali na zdraviljenje, nuditi učencem pozitivne načine uveljavljanja itd. Zgolj represija pri motečih in motenih povzroča le konflikte, ustvarja zažaran kaos, ne rešuje pa problema. Prav tako bi bilo mogoče s adekvatnim pristopom zmanjšati problematičnost primarno pogojenih, slabo uspešnih otrok v šoli, dasi v bolj omejenem obsegu (večja skrb in pomoč pri učenju, onemoganje

kompensacije za pomanjkljivosti, milejši kriteriji v nekih možnostih itd.). Vsporedno pa je treba ugotoviti, da današnji učni programi in način dela v šoli ter razpoložljivi čas osvajajo prosvetni kader, ne glede na že ugotovljeno nezadostno izobrazbo pri vzgojnem delu v ožjem smislu besede. Zavežlje tega ta ugotovitev narekuje korenite spremembe v tem pogledu s strani nadrejenih šolskih organov¹¹.

Raziskava je tudi pokazala, da je pri občinskih socialno-varstvenih organih bilo zajetih najmanj otrok, ki so kasneje postali delinkventni. To dejstvo je treba delno pripisati stanju kvalitete občinskih socialno-varstvenih organov ob času opazovanja, to je v letu 1956. Ob upoštevanju, da se je v zadnjih letih socialno varstvena služba, zlasti v okviru zavodov oziroma centrov za socialno delo v občinah nekaj razvila, je mogoče upati, da bo socialna služba tudi vse bolj posegala v preventivno borbo soper delinkvenco. Pri tem pa je le treba imeti pred očmi, da pri otrocih, ki so vstopili v šolo, verjetno stopnja problematičnosti običajno še ne bo tolikšna, da bi mnogo takih problemov obravnavali centri oziroma zavodi za socialno delo. Razen tega pa je na terenu veliko bolj pereče socialne problematike, ki v veliki meri obremenjuje centre oziroma zavode za socialno delo. Zavežlje tega je pri čim prejšnjem zajetju neprilagojenih otrok, ki bi lahko kasneje postali delinkventni, položaj šole toliko bolj pomenben. To nam narekuje, da moramo vse storiti, da

¹¹ Jelenc, Psihološki vidiki demokratičnosti in humanosti v naši osonetki, Problemi 1963/11, str. 1021.

z ustvaritvijo objektivnih pogojev v kolih onogošino izvrše-
vanje njene preventivne naloge v borbi soper delinkvenco.

PRILOGE

STATISTIČNA PREGLEDNA TABELA

Statistični pregled za leto 1958.

Statistični pregled vsebine vsebinskega preglednika, ki so vsebinski pregledniki. Statistični pregledniki v vsebinskem pregledniku vsebinskega preglednika, s strani vsebinskega preglednika, ki so vsebinski pregledniki. Statistični pregledniki v vsebinskem pregledniku, ki so vsebinski pregledniki. Statistični pregledniki v vsebinskem pregledniku, ki so vsebinski pregledniki.

Priloga za leto 1958

Priloga za leto 1958

Priloga za leto 1958

PRILOGA

Priloga

Priloga

Priloga za leto 1958

Priloga

Priloga za leto 1958

Priloga za leto 1958	Priloga	Priloga za leto 1958			
		Priloga	Priloga	Priloga	Priloga
1. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
2. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
3. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
4. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
5. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
6. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
7. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
8. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
9. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
10. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
11. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
12. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
13. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
14. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
15. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
16. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
17. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
18. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
19. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	
20. Priloga za leto 1958	0	0	0	0	

Vsebinski pregledniki so bili vsebinski pregledniki, ki so vsebinski pregledniki. Statistični pregledniki v vsebinskem pregledniku, ki so vsebinski pregledniki.

VPRAŠALNA POLA ZA UČITELJE

Navodilo za uporabo.

Spodnji seznam navaja primere problematičnega ponašanja, ki se včasih kaže pri otrocih. Zaznamujte vsak primer v ustrezajočem stolpcu s križcem (x), s čimer zabeležite, kako pogosto ste opazili tak način ponašanja pri otroku. Upoštevajte le to, kar ste gani opazili. Za vsako postavko napišite križec v enega izmed stolpcev.

Ocenite na dan največ 10 učencev!

Primer in ime otroka		Primer in ime učitelja			
Naslov stanovanja otroka					
Razred		Datum izpolnitve			
Problematično ponašanje otroka	Ni-koli	Pogostost primerov			Ostane prazno
		Le enkrat ali dvakrat	Včasih	Pogosto	
1. Duševna odsotnost	0	3	4	5	
2. Spekulativstvo (želja po doseganju uspehov s malo truda in manjšimi naporji)	0	4	4	5	
3. Nepotrebno razmišljanje	0	4	5	5	
4. Uničevanje stvari	0	4	4	5	
5. Lenivost	0	4	5	6	
6. Zločinstvo	0	3	4	5	
7. Grozovitost	0	3	3	4	
8. Nepravno vedenje in odzivanje	0	5	5	6	
9. Močna telesna nemirnost	0	4	4	5	
10. Pohištvo	0	4	5	6	
11. Hurna čustvena izbruha (lok. po vsej l. pod.)	0	4	5	5	
12. Strahovanje in suženje oseb ali živali	0	5	5	6	
13. Izsiljevanje neresničnih stvari (konfabuliranje)	0	5	5	6	
14. Spolni predrski	0	5	6	6	
15. Krade	0	5	6	6	
16. "Americanje" sole	-	-	-	-	
17. Nedostojno pisanje, govorjenje ali risanje	0	5	6	6	

Verodostojnost podatka je bila dvonajšiva, zato navedb nismo ušteževali

18. Ali ima otrok govorne motnje in karkšne? Da

19. Ali ima otrok telesne hibe in karkšne?

20. Pri kom živi otrok (pri starših, starih starših, sorodnikih, rejniku?)

21. Poklic očeta.

22. Poklic matere.

23. Ali živi oče in mati: skupaj, ločeno (narusen) ali sta ovdovela?

24. Koliko otrok je v družini?

25. Kdo od staršev in kako redno se udeležuje roditeljskih sestankov?

26. Prihaja otrok v šolo umit in čist ali unazen?

27. Ostale Vaše pripombe.

Priloge in ime _____ Razred _____ Datum _____

Koliko let si star? _____

KAJ PRAVIŠ, KDO JE?

To je igra, ki ji pravimo "Kdo je". Radi bi izvedeli, kako dobro se sošolci poznate med seboj.

V spodnjem delu vprašalno pole boš našel nekaj stavkov, ki ti bodo povedali, kakšen je kdo od tvojih sošolcev v tej sobi. Pomisli, če ga poznaš. Če veš, kdo je, vpiši priimek dečka ali deklice v prazni prostor poleg vprašanja.

Nekateri stavki se bodo lahko nanašali na več tvojih sošolcev. Potem lahko vpišeš dva ali tri sošolce ali sošolke.

Nekateri stavki se lahko nanašajo na tebe samega. Kadar najdeš tak stavek, napiši v prazni prostor nad črto svoje ime in ga obkroži s svinčnikom, da boš s tem pokazal, da si samega sebe imenoval.

Nekateri stavki se mogoče ne nanašajo na tvoje sošolce. Če najdeš tak stavek, napiši v prazni prostor: Nihče. To bo pomenilo, da se stavek ne nanaša na nikogar v tej sobi.

Nikar ne govori, se ne smeji in ne kaži s prstom na nikogar od tvojih sošolcev, dokler igrano to igro. Ne dajaj nobenih znamenj nikomur o tem, koga boš vpisal.

Toliko časa imaš, da boš vse dokončal. Delaj posljivo!
Ispolniti moraš vse prazne vrste poleg vprašanj.

POMNI: V vsak prazen prostor boš vpisal ime katerega od svojih sošolcev, svoje lastno ime ali pa besedico "nihče".

Če boš vpisal svoje lastno ime, ga obkroži s svinčnikom!

1. Nekdo od tvojih sošolcev se včasih _____
tako razjezi, da greš stran. Kdo je to? _____
2. Kdo v razredu vedno pričinja prepirl? _____
3. Kdo ne uboga v šoli, pa potem grdo
govori in se grdo obnaša, če ga
učiteljica očeteje? _____

4. Kdo se ponavadi ne opraviši, če
napravi nekaj narobe? _____
5. Nekdo v razredu hoče ukazovati drugim
in misli, da nihče drug razen njega
ne zna napraviti ničesar. Ugani, kdo je to? _____
6. Kdo ima svoje klope (dražbo),
ki ga v vsem uboga? _____
7. Nekdo v razredu se rad pretopa.
Kdo je to? _____
8. Kdo je zaradi vsake malenkosti
ves iz sebe od jase? _____
9. Nikdar mu ne moreš verjeti, kar
ti reče. Kdo je to? _____
10. Kdo se za vsako malenkost enori? _____
11. Komu je nerodno, če mora pred vsem
razredom kaj povedati ali prečitati? _____
12. Nekdo je vedno žalosten in
ne srečen. Kdo je to? _____
13. Kdo se vseh v razredu boji? _____
14. Nekdo med vami samo sedi in
dremlje, med poukom in v
odmoru. Kdo je to? _____

Naslednja vprašanja so samo nekoliko drugačna.

15. Za katere od treh sošolcev ali sošolk bi si najbolj želel, da bi sedeli pri tebi? Napiši njihova imena nad tri spodnje črte. Onega, ki si ga najbolj želiš, vpiši nad prvo črto, drugega nad drugo in tretjega nad tretjo. Če si nikogar ne želiš, napiši: "nikogar".

1. _____

2. _____

3. _____

16. Katere tri sošolce ali sošolke iz razreda bi rad povabil domov na svoj rojstni dan? Če nikogar, napiši "nikogar".

1. _____

2. _____

3. _____

17. Za katere od svojih sošolcev si želiš, da bi ne bili v tej sobi? Če takih sošolcev ali sošolk ni, napiši "nikogar".

1. _____

2. _____

3. _____

Sedaj: Preglej svoje odgovore in preveri, če si odgovoril na vsa vprašanja nad vse črte. Nato složi skupaj svesek in se nasloni nazaj, da bo učiteljica vedela, da si igro končal.

Dekanat pravne fakultete, Univerza v Ljubljani

Testiranje ponašanja učencev 2. razreda osnovnih šol v mestu Ljubljani.

NAVODILO TESTATORJEM

Namen testiranja: testiranje o ponašanju učencev izvaja pravna fakulteta univerze v Ljubljani s namenom, nastaviti dosiere za otroke, ki se problematičnega ponašanja in nato spremljati njihov razvoj skozi 8 do 10 let.

Čas testiranja: 13. do 17. junij 1955.

Kontingent: vsi otroci 2. razredov osnovnih šol na področju mesta Ljubljane, razen kombiniranih šol v Bosnici, Daljni vasi in Javorju.

Vsek testator obdela cca. 10 oddelkov s cca. 300 učenci.

Obrzci: Vprašalna pola za učitelje;

Kaj praviš, kdo je (izpolnjujejo učenci),
Seznam učencev.

Navodilo za delo:

1. Predhodno si preko upravitelja šole organizirano sestanek s vsimi učitelji 2. razredov osnovnih šol.
2. Na sestanku s učitelji razdelimo učiteljem Vprašalno pola za učitelje v takem številu, kakor imajo v razredih otrok. Opozorimo jih na sledečo:

- da posamezne negativne lastnosti otrok še ne posenijo tudi negativno osebnost; zato naj učitelji v razredu ocenjujejo le posamezne lastnosti, ne pa osebnost kot celoto;
 - naj ocenjujejo počasi s tem, da se poglobijo v lastnosti posameznega učenca in naj zato ne ocenijo dnevno več kakor 10 učencev;
 - naj do sobote, 18. junija oddajo izpolnjene vprašnice pole v kuverti vsak za svoj razred pri upravitelju šole;
3. Na sestanku s učitelji se dogovorimo za čas testiranja po posameznih razredih in razdelimo učiteljem obrazec Seznam učencev s prošnjo, da izpolnijo samo prvo kolono v času, ko bodo mi testirali in nam ga tako izpoljenega po koncu testiranja izročijo.
4. Testiramo v razredu s testom "Kaj praviš, kdo je?" in obenem s testom razdelimo prazne prazne papirje, da otroci lahko pokrijejo napisane odgovore. Isti prazni papir rabimo v vseh razredih, zato naj se otroci ne igraje s njim in naj ga ne trgajo.
- Pri navajanju učencev je treba upoštevati tudi one, ki ta dan morda niso v šoli (odsotne zaradi bolezni itd.).
 - Učencem je treba zagotoviti občutek varnosti in sigurnosti (Vaše odgovore na posamezna vprašanja ne bo nihče dobil v roke, niti učitelj, niti starši).

- Pred samim testiranjem je treba ustvariti ugodno razpoloženje - dobiti kontakt s učenci.
 - Pri testiranju učitelj ne sodeluje.
 - Testator prečita učencea najprej splošna navodila, nato pa vsako vprašanje posebej. Vprašanja pojasni, v kolikor bi to bilo potrebno. Na novo vprašanje preidemo šele takrat, ko so vsi učenci v razredu odgovorili na prejšnje.
 - Čas testiranja je neomejen (predvidoma 45 minut).
 - Ob času testiranja vpisujemo v prazen obrazec pripombe, ki jih otroci stavljajo na test.
5. Po končanem testiranju složimo v kuvarto: a) seznam učencev in b) izpolnjene teste. Na kuvarto napišemo naziv šole in razred ter ime testatorja.
 6. Z upraviteljem šole se dogovorimo, ali bo lahko "Vprašalne pole za učitelje" šola dostavila v dneh 20. do 21. junija na Univerzo (pri vratarju), oziroma če ne, kdaž in kje jih lahko prevzamemo.
 7. Vse ostalo testirno gradivo predložimo na univerzi, Pravna fakulteta, soba 70, 19. junija od 8^h do 14^h. Obenem s tem predložimo tudi seznam pripomb učencev in obročun za opravljeno delo.
 8. V sobi 70 na univerzi bo možno dobiti dodatne informacije ali dodatno testirno gradivo dnevno od 12³⁰ do 14^h, telefon 20 - 542.

9. Ker je rezervnih obrazcev zelo malo na salogi, naj testa-
torji po možnosti preostalo nerabljeno gradivo dnevno od-
dajejo ob tem času.

ANKETA O RABENIH OBRAZCIH (I)

September 1955

V Ljubljani, 8. VI. 1955.

1. Splošne stvari.

Število
povprašanih

- 11. Ime in priimek _____
- 12. Številni stalnega bivališča _____ 12
- 13. Najdalj delovno leto 1955 _____ 12
- 14. Mesec oddaje dela _____
- 15. Kateri razred obiskuje (1954/1955) _____ 12

2. Branje.

- 21. Kateri viši predmet ga najbolj zanima _____ 12
- 22. Katera literatura predstavlja za njega _____ 12
- 23. Predmeti, ki so ga najbolj zanimali _____ 12
- 24. Kdo mu je dal knjige _____ 12
- 25. Kako ga opredeljuje vsaj eni od njih, ga navdušuje, pre-
vaja snovi, vsebine, čisto besedila od njega _____ 12
- 26. Kaka povzeta vsebina na teden, 1 mesec na teden,
povzeta vsebina _____ 12
- 27. Kje so razpoložljivi ali (predmeti predmeti, no-
prijavljivi) _____ 12
- 28. Ali ima predmeti kakšno potrebnost: ali vna-
sno ali uporabno, je uporabno predmeti _____ 12

3. Društvo.

- 31. Ali in kje je predmeti stalno ali redno _____ 12

Šola za socialno delavce
v Ljubljani

I. K. 75/55 Otok

ANKETA O ŠOLSKEH OTROKU (I)

September 1958

<u>1. Anketirancee.</u>	Ostane prazno!
11. Ime in priimek _____	
12. Naslov stalnega bivališča _____	12
13. Rojstni datum _____ Šola 1955 _____	13
14. Nasiv sedenja šole _____	
15. Kateri razred obiskuje (1958/1959) _____	15
<u>2. Učenje.</u>	
21. Kateri učni predmet ga najbolj zanima _____	21
22. Katere izvenšolske predmete se uči _____	22
23. Predmeti, ki se jih težeje uči _____	23
24. Kdo mu pri tem pomaga _____	24
25. Kako: ga opominja naj se uči, ga nadzira, pre- vorja snenje, razlaga, čola namesto učenca _____	25
26. Kako pogosto: večkrat na teden, 1 krat na teden, pred konferenco _____	26
27. Kje se anketirancee uči (prostor primeren, ne- primeren) _____	27
28. Ali ima potrebne šolske potrebščine: ima vse, ima najnujnejše, je nezadostno prekrbljen _____	28
<u>3. Družina.</u>	
31. Ali in kako pomaga anketirancee pri domačih opretilih _____	31

Ostane
prazno!

32. Kako je kaznovan, če napravi kak prestopok _____

32

33. Kdo je bolj strog v kaznovanju: oče, mama _____

33

34. Bratje in sestre (od najstarejšega navzdol):

Ine starost preskrb-	Ine starost preskrb-
ljen	ljen
(da, ne)	(da, ne)

34

35. S katerimi od bratov in sestra je največ skupaj ob prostem času _____

35

4. Uporaba prostega časa.

41. Kaj anketirance običajno dela ob nedeljah _____

41

42. S kom je ob nedeljah _____

42

43. Ali je še bil: na morju, na planinah (nad 1200 m) _____

43

44. Kje je bil letos na počitnicah izven doma: na dožoli, ob morju, nikjer _____

44

45. S kom je bil na počitnicah izven doma: s enia ali obema staršema, s sorodniki, v koloniji _____

45

46. Koliko tednov je bil skupno izven doma na počitnicah _____

46

5. Interesi.

51. S čim se najraje ukvarja izven šole _____

51

52. Kaj bi rad postal _____

52

53. Kaj in s čim se igra _____

53

54. Ali je vključen v kakšen krožek in kateri _____

54

Ostano
presno!

- 55. Ali zna voziti dvokolo, plavati, smučati _____ 55
- 56. Ali je član telesnevojskega društva _____ 56
- 57. Katere knjige je prečital _____

Katere knjige ima najraje (odljudnaj po govornem
osezanju) _____

- 58. Kolikokrat na mesec gre v kino _____ 58
- 59. Kakšne vrste filmov najraje gleda _____ 59
- 50. Kje dobi denar za kino _____ 50

6. Prijatelji.

- 61. Koliko dobrih prijateljev ima: 0, 1, 2, več _____ 61
- 62. Med sosedi, sošolci ali drugimi _____ 62

7. Spričevalo.

Predmet: Letni uspeh:

- slovenščina _____
- srbohrvaščina _____
- zgodovina _____
- senljepis _____
- prirodopis _____
- računstvo _____
- risanje _____
- potje _____
- teles. vaje _____

Predmet: Letni uspeh:

- 71. vedenje _____ 71
- 72. oprevideni
isostanki (I+II) _____ 72
- 73. neoprevideni
isostanki (I+II) _____ 73
- 74. skljubi
uspeh _____ 74
- 75. prestopki
(dojanje) _____ 75
- 76. prestopki (kazen) _____ 76
- 77. kako je bil uče-
nec doma kaznovan
za ta prestopki _____ 77

Datum: _____

Podpis izpolnjevalca: _____

Sola za socialne delavce
v Ljubljani

I. K. 75/55

Ocena _____

ANKETA O SOLSKIM OTROKU (III)

September 1958

Ustrosno os-
nači s xi

1. Stanovanja:		3. Odnosi:		Oče	Mati	Oče	Mati
				nati	oče	otrok	otrok
		31.					
Urejenost	2	zavezanost	_____	_____	_____	_____	_____
stanovanja:	1	prednost	_____	_____	_____	_____	_____
	0	ljubenost	_____	_____	_____	_____	_____
dobra	-1	ravnodušnost	_____	_____	_____	_____	_____
srednja	-2	sovražstvo	_____	_____	_____	_____	_____
slaba		32.					
		1	viljiva skrbnost	_____	_____	_____	_____
2. Družinsko	0	0	skrbnost	_____	_____	_____	_____
vaščje:	-1	-1	senoarjenje	_____	_____	_____	_____
21. Družina:		33.					
nedejavna	2		pokornost	_____	_____	_____	_____
dejavna	1		podrejenost	_____	_____	_____	_____
	0		samostojnost	_____	_____	_____	_____
22. Vdnšje:			pokroviteljstvo	_____	_____	_____	_____
konfliktov	-1		oblastnost	_____	_____	_____	_____
harmonično	-2		34.				
23. Družbna:			števovanje	_____	_____	_____	_____
izoliranost	2		normalen doprinos	_____	_____	_____	_____
družabnost	0		iskoriščenje	_____	_____	_____	_____
	-2						
1 _____		4. Oseba:		nati	oče	otrok	
		41. Osebna urejenost:					
	2		naličnost	_____	_____	_____	_____
	0		primernost	_____	_____	_____	_____
	-2		senoarjenja	_____	_____	_____	_____
21 _____		42. Intelektualno					
		dojemanje:					
	2		bistro	_____	_____	_____	_____
22 _____	0		primerno	_____	_____	_____	_____
	-2		topo	_____	_____	_____	_____
		43. Ponajenje proti					
		ankoterju:					
23 _____	2		servilno	_____	_____	_____	_____
	0		vijudno (prijazno)	_____	_____	_____	_____
	-2		neprijazno	_____	_____	_____	_____
			(sovražno)	_____	_____	_____	_____

Šola za socialne delavce
v Ljubljani

I.K. 75/55

Družina _____

ANKETA O ŠOLSLEM OTROKU (II)

September 1958

1. Oseba, ki daje podatke o anketiranecu.	Ostane
prazno!
<u>Ise in priimek</u> _____	
<u>Naslov stalnega bivališča</u> _____	
<u>Odnos do anketiranca: mati, oče, stara mati</u>	_____ 1
2. Družina	Oče: _____
Mati: _____
20. Ise in priimek:	_____
21. Naslov stalnega bivališča:	_____ 21
22. Šolska izobrazba	_____ 22
23. Zaposlitev	_____ 23
24. Dnevno je zaposlen od - do:	_____ 24
25. Roditelja živita skupaj, ločeno od	_____ 25
3. Otroci.	
31. Mati je rodila živorojenih otrok	_____ 31
32. Anketiravec je po vrstnem redu med sodaj živimi otroki _____ otrok	_____ 32
33. Anketiravec ima _____ polbratov in polsester	_____ 33
34. S katerimi od bratov in sestra je največ skupaj ob prostem času	_____ 34
4. Zdravstveno stanje v družini.	
41. Osebe, ki v družini bolohajo na:	
tuberkulozi	_____
srčnih boleznih	_____
revmatizmu	_____
živčnih obolenjih	_____

alkoholizmu _____

invalidnosti _____

duševne bolezni _____

41 _____

42. Ali so v sorodstvenem odnosu s anketiranim otrokom bolniki s težjimi kroničnimi boleznimi (vpiši bolezen in sorodstveni odnos):

42 _____

5. Bivanje anketirancea.

51. Od - do Pri kom (navesti odnos oseb
Kraj: Zakaj: do otroka, n.pr. stari starši,
rojnica itd.)

51 _____

52a 52. Anketirance spi: v sobi s _____

52b _____ v postelji s _____

53. Stanovanje je _____ sobno in ima kuhinjo, kopalnico, elektriko, vodovod. V njem stanuje _____ oseb. Stanovanje je: v kleti, podstropju, pritlično, nadstropno. Stanovanje je: suho - vlažno, svetlo - temno.

53 _____

54. Čtivo. Koliko knjig je pri hiši: 0, 1 - 10, 11 - 50, 51 - 100, nad 100.
Katere časopise in revije družina redno čita:

54 _____

55. Kaj delajo družinski člani ob nedeljah:

55 _____

6. Otrok do vstopa v šolo.

61. Ali se je otrok pred vstopom v šolo družil s
drugimi (se sploh ni družil, je imel stalno
družbo: tujih otrok, bratov in sestra, odras-
lih): _____ 61
62. Kakšnih posebnih prestopkov ali nevednosti
se spominjate pri otroku: _____ 62
63. Kako se otroka kasnovali _____ 63
64. Ali se se drugi ljudje pritoževali nad otro-
kom in zakaj _____ 64
65. Ali je imel otrok v predšolski dobi kakšno
posebno težavo (grisel nohte, ga je bilo
strah, nočil posteljo po 3. letu starosti,
se potopal) _____ 65

7. Šolanje otroka.

71. Otrok je bil ob vstopu v šolo star _____ let _____ 71
72. Kako je obiskoval šolo (redno, neredno, zakaj) _____ 72
73. Kateri učni predmet ga najbolj zanima _____ 73
74. Katere izvenšolske predmete se uči _____ 74
75. Predmeti, ki se jih težje uči: _____ 75
76. Kdo mu pri tem pomaga _____ 76
77. Kako: ga opominja naj se uči, ga nadzira,
preverja snanje, reslega, dela namesto učenca
_____ 77
78. Kako pogosto: večkrat na teden, 1 krat na to-
den, pred konferenco _____ 78
79. Kje se otrok uči (navodba ista ali ne) _____ 79

8. Penalenje šolskega otroka.

- 81 81. Koliko dobrih prijateljev ima otrok: 0, 1, 2, več
- 82 82. Med sosedi, sošolci ali drugimi _____
- 83 83. Kakšne ravnote ino, kakšne težave povzročajo (le-
ganje, potopenje, pobegi, kraja, grizenje nohtov,
nošenje postelje) _____
- 84 84. Kako je kaznovan če kaj napravi _____
- 85 85. Do koga je otrok bolj sampljiv, do očeta ali ma-
tere _____
- 86 86. Opis prestopka, zabeleženega v šolskem iskazu _____
- 87 87. Ali in kako je bil otrok doma kaznovan za ta pre-
stopok _____

9. Interesi.

- 91 91. S čim se najraje ukvarja izven šole _____
- 92 92. Kaj in s čim se igra _____
- 93 93. Ali zna voziti dvokolo, plavati, snučati _____
- 94 94. Ali red čita in kaj _____
- 95 95. Kolikokrat na mesec gre v kino _____
- 96 96. Kakšne vrste filmov najraje gleda _____
- 97 97. Kje dobi denar za kino _____
- 98 98. Kaj otrok običajno dela ob nedeljah _____
- 99 99. S kom je ob nedeljah _____

Datum: _____

Podpis izpolnjevalca: _____

Primerjava odgovorov otrok in staršev na ista vprašanja.

0	odgovor enak	4	brez odgovora otroka
1	odgovor različen:	5	brez odgovora odraslih
	odgovor otroka verjetnejši	6	brez odgovora na obeh
2	odgovor odraslega verjetnejši		anketah
3	ocena ni možna		

Vprašanje	0	1	2	3	4	5	6	Skupaj
0 21; D 73: Katore učni predmet ga najbolj zanima?	50	39	2	4	1	23	3	122
0 53; D 92: Kaj in s čim se igra?	56	32	15	3	2	9	5	122
0 51; D 91: S čim se najraje ukvarja izven šole?	68	39	9	1	1	4	-	122
0 23; D 75: Prednogi, ki se jih boljše uči?	69	18	5	4	-	24	2	122
0 32; D 84: Kako je kaznovan, če nepravi prestopak?	75	33	12	1	1	-	-	122
0 57; D 94: Katore knjige je prečital?	77	26	6	2	-	11	-	122
0 62; D 82: Prijatelje ima med sosedi, sošolci, drugimi?	78	40	1	1	-	2	-	122
D 58; D 95: Kolikokrat na teden gre v kino?	78	34	7	-	1	1	1	122
0 59; D 96: Kakšne vrste filmov najraje gleda?	80	19	5	3	1	13	1	122
0 61; D 81: Koliko dobrih prijateljev ima?	80	41	-	-	-	1	-	122
0 41; D 93: Kaj otrok običajno dela ob nedeljah?	90	19	7	3	-	3	-	122
0 42; D 99: S kom je ob nedeljah?	91	23	5	3	-	-	-	122

Vprašanje	0	1	2	3	4	5	6	Skupaj
O 25; D 77: Kako su pomagaje pri učenju	92	13	11	2	-	3	1	122
O 24; D 76: Kdo su pri učenju pomaga?	95	11	13	2	-	1	-	122
O 26; D 78: Kako često su pomagaje pri učenju?	96	12	7	3	-	3	1	122
O 35; D 34: S katerimi od bratov in sestra je največ skupaj ob nedeljah	96	19	7	-	-	-	-	122
O 50; D 97: Kje dobi denar za kino?	46	6	-	-	1	1	1	122
O 55; D 93: Ali zna voziti kolo, plavati, smučati?	103	18	1	-	-	-	-	122
O 27; D 79: Kje se otrok uči?	114	5	1	2	-	-	-	122

O = Anketa I (razgovor s otrokom)

D = Anketa II (razgovor s družinskimi člani)

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000504482

LIBRARY

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

SBK 347